

Nejvyšší soud

SBÍRKA soudních rozhodnutí a stanovisek

Ročník: LXXVIII

2²⁰²⁶

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce, ale jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Petr Šuk
Členové: JUDr. Antonín Draštík, JUDr. Roman Fiala, JUDr. František Púry, Ph.D.,
JUDr. Radek Doležel, JUDr. Vladimír Veselý, JUDr. Martina Vršanská,
Mgr. Zdeněk Sajdl, Mgr. Aleš Pavel, Mgr. Michal Ježek, Ph.D.

Adresa redakce:

Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: sbirka@nsoud.cz

Ročník LXXVIII

Číslo 2/2026 vychází 19. 3. 2026

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Univerzity Palackého, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství, Zmocněnkyně vlády pro lidská práva, Veřejný ochránce práv a Ochránce práv dětí

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.);
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);
- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH.....	5
č. 9	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2024, sp. zn. 4 Tdo 1135/2023	6
č. 10	
Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové - pobočky Pardubice ze dne 24. 9. 2024, sp. zn. 13 To 277/2024	15
č. 11	
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 4. 2024, sp. zn. 1 To 3/2024	20
č. 12	
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 12. 2024, sp. zn. 6 To 41/2024	26
č. 13	
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 10. 2024, sp. zn. 10 To 78/2024	33
č. 14	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 3. 2025, sp. zn. 5 Tdo 201/2025	40
č. 15	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2024, sp. zn. 6 Tdo 576/2024	46
ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH, OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH	54
č. 6	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2024, sp. zn. 21 Cdo 565/2024	55
č. 7	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2025, sp. zn. 26 Cdo 1138/2024	63
č. 8	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2025, sp. zn. 30 Cdo 3314/2024	69
č. 9	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2025, sp. zn. 30 Cdo 477/2024	82
č. 10	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2025, sp. zn. 31 Cdo 3263/2024	92
č. 11	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2022, sp. zn. 33 Cdo 3675/2021	112

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

č. 9

Trestný čin týrání svěřené osoby podle § 198 tr. zákoníku může být jako trvajícím tzv. zastřešujícím trestným činem, překrývajícím jiné trestné činy, které by jinak mohly být spáchány samostatnými skutky, ale v daném případě se stávají jeho součástí a jsou jím spojeny ve skutek jediný. Součástí zlého nakládání ve smyslu § 198 tr. zákoníku tak může být i úmyslný útok pachatele proti oběti, naplňující znaky skutkové podstaty trestného činu nebezpečného vyhrožování podle § 353 tr. zákoníku, jenž je pak ve vztahu k trestnému činu týrání svěřené osoby podle § 198 tr. zákoníku v jednočinném souběhu.

Zjistí-li proto soud, že znaky jedné z uvedených skutkových podstat nejsou naplněny, takovou právní kvalifikaci pouze tzv. vypustí a tomu odpovídajícím způsobem upraví popis skutku. Obdobné může platit i pro další útoky pachatele, které jsou součástí zlého nakládání a naplňují znaky skutkových podstat jiných trestných činů (spočívajících v těžkém ublížení na zdraví, znásilnění, vydírání apod.).

č. 9

Týrání svěřené osoby, Nebezpečné vyhrožování, Jednočinný souběh
§ 198, § 353 tr. zákoníku

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2024, sp. zn. [4 Tdo 1135/2023](#), ECLI:CZ:NS:2024:4.TDO.1135.2023.1

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného T. H. proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 7. 9. 2023, sp. zn. 11 To 223/2023, v trestní věci vedené u Okresního soudu Praha-východ pod sp. zn. 16 T 3/2023.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu Praha východ ze dne 30. 5. 2023, sp. zn. 16 T 3/2023 (dále jen „soud prvního stupně“), byl obviněný T. H. (dále jen „obviněný“, příp. „dovatel“) uznán vinným zločinem týrání svěřené osoby podle § 198 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku. Podle skutkových zjištění se trestné činnosti dopustil tím, že v přesně nezjištěné době nejméně od dubna 2020 do listopadu 2021 fyzicky týral své nezletilé syny, zejména AAAAA (pseudonym) a dále BBBBB (pseudonym) v ulici XY čp. XY, XY, okres XY, žijící s ním nejdříve ve společné domácnosti a poté svěřované mu do střídavé péče na základě rozsudku Okresního soudu Praha východ ze dne 21. 12. 2020, č. j. 31 Nc 2679/2020-41, s nabytím právní moci dne 21. 1. 2021, a to především a nejčastěji AAAAA tak, že ho fyzicky týral i několikrát v týdnu za skutečné i domnělé prohřešky tak, že ho fackoval na tvář, po těchto úderech mu v některých případech způsobil bolesti hlavy, otlaky a zarudlou kůži, v jiných případech ho silnou intenzitou rukou udeřil do zadečku, bosou nohou kopal do oblasti zad a zadečku, čímž mu v některých případech způsobil modřiny, a to i přesto, že si byl vědom zdravotního stavu svého syna AAAAA, který trpí arachnoidální cystou v zadní jámě lebni, synovi vulgárně nadával slovy

„čuráku, kokote“, v přesně nezjištěné době v dubnu nebo v květnu 2020 potrestal nezletilého syna BBBB za to, že nesnědl polévku tím způsobem, že ho v oblasti břicha přivázal upínacími popruhy k jídelní židli a nutil ho sníst polévku, kterou vylil zpět do synova talíře z misky se zbytky pro slepice, v přesně nezjištěné době v zimních měsících oba syny za přílišné roztopení kamen potrestal tak, že je kopal do oblasti zad a v přesně nezjištěné době v měsíci listopadu roku 2021 v rozčilení jel osobním vozidlem s nezletilým AAAAA po dálnici rychlostí 195 km za hodinu a AAAAA následně na benzínové čerpací stanici MOL ve XY předal matce A. H. tím způsobem, že ho za oděv vytáhl z vozidla a hodil ho na podlahu ve vnitřních prostorách benzínové čerpací stanice se slovy „tady máš toho parchanta“, přičemž v důsledku jeho jednání nezletilý AAAAA utrpěl posttraumatickou stresovou poruchu, projevující se zejména zabezpečovacím chováním, prožíváním s úzkostným a depresivním obsahem.

2. Za uvedený zločin uložil soud prvního stupně obviněnému podle § 198 odst. 2 tr. zákoníku trest odnětí svobody v trvání 3 let, jehož výkon podle § 81 odst. 1, § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání 5 let. Dále podle § 82 odst. 3. tr. zákoníku a § 48 odst. 4 písm. d) tr. zákoníku obviněnému uložil, aby v průběhu zkušební doby absolvoval vhodný program psychologického poradenství.

3. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložil soud obviněnému povinnost nahradit nemajetkovou újmu představující vytrpěné duševní útrapy a další nemajetkovou újmu poškozenému nezletilému AAAAA v částce 85 611 Kč, zastoupenému zmocněnkyní T. H. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. pak poškozeného nezletilého AAAAA se zbytkem jím uplatněného nároku odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních.

4. Proti rozsudku soudu prvního stupně podal obviněný odvolání, které směřoval proti všem výrokům. O podaném odvolání rozhodl Krajský soud v Praze (dále také jako „odvolací soud“) usnesením ze dne 7. 9. 2023, sp. zn. 11 To 223/2023, tak, že je podle § 256 tr. ř. zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti usnesení odvolacího soudu ze dne 7. 9. 2023, sp. zn. 11 To 223/2023, podal obviněný prostřednictvím obhájce dovolání směřující proti výroku o vině a na něj navazujícím výrokům, v němž uplatnil dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g), h) a l) tr. ř., neboť rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů a rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení a v rozhodnutí některý výrok chybí.

6. V odůvodnění tohoto mimořádného opravného prostředku obviněný předně zrekapituloval dosavadní průběh řízení. První námitka dovolatele spočívá v tom, že ačkoliv byla obžaloba proti němu podána pro dva skutky, v nichž státní zastupitelství spatřovalo dva činy – jednak zločin týrání svěřené osoby ve smyslu § 198 tr. zákoníku, za nějž byl dovolatel odsouzen, jednak přečin nebezpečného vyhrožování podle § 353 tr. zákoníku, jehož se měl dopustit tím, že v přesně nezjištěné době v měsíci listopadu 2021 v ulici XY č. p. XY, XY, okres XY svému nezletilému synovi AAAAA vyhrožoval usmrcením, přičemž mu ústně sdělil, že jeho i jeho matku A. H. zastřelí, což s ohledem na předchozí zlé nakládání, kterého se vůči synovi dopouštěl, s ohledem na opakovaná sdělení, že v případě, že nebude mít syny ve střídavé péči,

č. 9

„že si je najde i kdyby ho to mělo stát kriminál“ a s ohledem na to, že je držitelem revolveru ALFA 2, zn. Bohemia Bren Brno, ráže 9 mm, vzbudilo v nezletilém AAAAA důvodnou obavu o jeho zdraví a život – nebylo o druhém z uvedených skutků soudem prvního stupně rozhodnuto. Obviněný namítá, že již před podáním obžaloby bylo dostatečně najisto postaveno, že nezletilý syn AAAAA si skutek uvedený v obžalobě pod bodem 2) vymyslel, k čemuž se doznal své matce, která tuto skutečnost sdělila orgánu sociálně právní ochrany dětí. Podle dovolatele se soud prvního stupně v rozsudku opomněl s tímto bodem obžaloby vypořádat. Stalo se tak proto, že jednání vymezené pod bodem 2) obžaloby soud prvního stupně vnímal jako část jednání, jež je mu kladeno za vinu pod bodem 1) obžaloby, přičemž proto toto ze skutkové věty vypustil (srov. bod 84 odůvodnění jeho rozsudku). Obviněný je přesvědčen, že o jednání vymezeném pod bodem 2) obžaloby mělo být soudem prvního stupně rozhodnuto v rámci rozsudku, a to samostatným zprošťujícím výrokem. Podle obviněného je tedy postup soudu prvního stupně, který toto jednání toliko vypustil, nesprávný.

7. Dovolatel dále uvádí, že po odvolacím soudu v rámci podaného odvolání požadoval, aby toto pochybení soudu prvního stupně zhojil tím, že by sám na základě provedeného dokazování rozhodl tak, že ho obžaloby podle § 226 písm. a) tr. ř. pro skutek uvedený v bodě 2) obžaloby zproští, příp. že mohl postupovat podle § 269 odst. 2 tr. ř., tedy vrátit věc soudu prvního stupně, aniž by jeho rozsudek zrušil, a přikázat mu, aby o chybějícím výroku rozhodl. Odvolací soud však ve vztahu k tomuto pochybení soudu prvního stupně uvedl, že tento soud nepochybil, pokud jeho jednání konkretizované pod bodem 2) obžaloby z popisu skutku pouze vypustil. Dále odvolací soud konstatoval, že ačkoliv to není z rozsudku soudu prvního stupně zřejmé, je patrné, že tento soud jednání pod bodem 2) obžaloby považoval za součást jediného skutku, přičemž takový postup podle něj není možné vyloučit, neboť předmětné jednání spadá do časového vymezení skutku, pro jehož spáchání byl obviněný uznán vinným, přičemž mělo směřovat vůči stejnému poškozenému a lze na něj nahlížet jako na součást dlouhodobého týrání nezletilého syna AAAAA. Nad rámec uvedeného odvolací soud konstatoval, že pakliže by rozhodl o předmětném jednání samostatným zprošťujícím výrokem, založil by tím překážku věci rozsouzené i ve vztahu ke skutku, jímž byl obviněný uznán vinným.

8. Obviněný je však přesvědčen, že argumentace soudů nižších stupňů neobstojí ve světle judikatury Nejvyššího soudu, přičemž v této souvislosti odkazuje na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 9. 2008, sp. zn. [7 Tdo 953/2008](#), podle něž „se podle § 12 odst. 12 tr. ř. rozumí skutkem taktéž dílčí útok pokračujícího trestného činu, není-li výslovně stanoveno jinak. Pokud je skutek složen z více útoků, které je nutno považovat za samostatné skutky, kdy o některých z nich je nutno rozhodnout jinak než odsuzujícím výrokem, nestačí tyto skutky vypustit z odsuzujícího výroku, nýbrž je nutno o nich rozhodnout samostatným výrokem“. Podle tohoto usnesení pak pouhé vypuštění útoku, i pokud je součástí pokračování v trestném činu, netvoří překážku věci rozsouzené ve smyslu § 11 odst. 1 písm. f) tr. ř. Obviněný proto v postupu nižších soudů spatřuje pochybení zakládající existenci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř.

9. – 13. Další námitky obviněného směřovaly k naplnění skutkové podstaty zločinu týrání svěřené osoby podle § 198 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku, což dále odůvodnil.

14. Ze shora uvedených důvodů proto obviněný navrhuje, aby napadené usnesení odvolacího soudu bylo zrušeno, případně též aby byl zrušen rozsudek soudu prvního stupně, a věc byla vrácena odvolacímu soudu k novému projednání a rozhodnutí, a to ve vztahu k nutnosti doplnit rozhodnutí obou soudů o zprošťující výrok ve vztahu k jednání, jež mu bylo kladeno za vinu v rámci bodu 2) obžaloby a o němž soudy nikterak nerozhodly. Zároveň navrhuje, aby dovolací soud přikázal odvolacímu soudu, případně soudu prvního stupně, aby se vypořádaly s rozpory v provedených důkazech, jakož i s jím tvrzeným nesprávným právním posouzením skutku, u nějž nebyla zjišťována doba (trvalost) a intenzita jeho jednání.

15. K dovolání obviněného se vyjádřil státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“) ve vyjádření ze dne 5. 1. 2024, sp. zn. 1 NZO 920/2023. Úvodem vyjádření předně stručně zrekapituloval dosavadní průběh řízení a obsah podaného dovolání. Ve vztahu k jednotlivým dovolacím námitkám nejprve konstatoval, že dovolání obviněného je doslovným opakováním jeho obhajoby uplatněné v předchozích stádiích trestního řízení, s níž se již soudy beze zbytku a podle jeho názoru také správně vypořádaly. Státní zástupce připomíná, že v takové situaci se zpravidla jedná o zjevně neopodstatněné dovolání, přičemž odkazuje na judikaturu, konkrétně pak na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2002, sp. zn. [5 Tdo 86/2002](#).

16. Poté se státní zástupce vyjadřuje k námitce obviněného ohledně chybějícího výroku rozhodnutí, přičemž za podstatu této námitky považuje vyhodnocení vzájemného vztahu trestných činů podle § 198 a § 353 tr. zákoníku v projednávaném případě. Tuto námitku obviněného lze podle státního zástupce sice podřadit pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., avšak jedná se o námitku zjevně neopodstatněnou. Státní zástupce připomíná, že trestný čin týrání svěřené osoby podle § 198 tr. zákoníku je trestným činem trvajícím, přičemž takové trestné činy se stejně jako pokračující trestné činy posuzují jako jediný skutek. Rozdíl je však v tom, že u trestných činů trvajících nelze oddělovat jednotlivé dílčí útoky ve smyslu § 12 odst. 12 tr. ř., i když samozřejmě i trvalý trestný čin se reálně skládá z jednotlivých, a třeba i různých konání či opomenutí pachatele. Současně pak podle něj platí, že v jednočinném souběhu s trvajícím trestným činem týrání svěřené osoby podle § 198 tr. zákoníku mohou být spáchány i některé další trestné činy, mj. právě trestný čin nebezpečného vyhrožování podle § 353 tr. zákoníku. Podle státního zástupce lze hovořit o tom, že trestný čin týrání svěřené osoby podle § 198 tr. zákoníku je tzv. zastřešujícím ve vztahu k oněm dalším, které „překrývá“ a spojuje ve skutek jediný. Ačkoliv tedy obžaloba v návaznosti na obě právní kvalifikace jednání obviněného rozdělila do dvou částí, v daném případě na něj bylo podle názoru státního zástupce zapotřebí v jeho souhrnu nahlížet tak, že šlo stále o jeden a týž skutek probíhající přinejmenším od dubna 2020 do listopadu 2021. V daném případě se tak podle státního zástupce jednalo o jednočinný souběh trestných činů týrání svěřené osoby podle § 198 tr. zákoníku a nebezpečného vyhrožování podle § 353 tr. zákoníku. Ve vztahu k této námitce proto státní zástupce shrnuje, že soud prvního stupně nepochybil, pokud neprokázanou část jednání obviněného naplňující jinak (navíc) i znaky skutkové podstaty § 353 tr. zákoníku pouze vypustil, neboť, pokud by za dané situace rozhodl o jednání popsaném v obžalobě pod bodem 2) zprošťujícím rozsudkem, založil by tím překážku věci rozhodnuté i ve vztahu ke skutku, kterým byl obviněný uznán vinným. Uvedenou námitku obviněného proto považuje za zjevně neopodstatněnou a konstatuje, že v postupu soudů nižších stupňů nelze shledat žádné pochybení, a není tudíž možno přisvědčit námitce dovolatele, v jejímž rámci vytkl vadu chybějícího výroku.

17. – 19. Státní zástupce se dále vyjádřil ke zbylým námitkám obviněného.

20. V závěru svého vyjádření státní zástupce uvedl, že námitky obviněného zaměřené proti posouzení jednání jako zločinu týrání svěřené osoby podle § 198 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. podřadit nelze. Dovolatel totiž v rámci dovolací argumentace netvrdí, že skutková zjištění, která jsou východiskem pro existenci tohoto dovolacího důvodu, vyjádřená ve skutkové větě rozsudku soudu prvního stupně a podrobně rozvedená v odůvodnění rozhodnutí obou soudů, nenaplní znaky přisouzeného zločinu. Státní zástupce proto shrnuje, že mimořádný opravný prostředek dovolatele je vystavěn na popření spáchání protiprávního jednání v intenzitě tvrzené soudy a na prostém nesouhlasu s hodnocením důkazů soudy. Takto formulované námitky se však s uplatněným dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. rozcházejí.

č. 9

21. Státní zástupce s ohledem na shora uvedené uzavírá, že dovolání obviněného je zjevně neopodstatněné, a navrhuje, aby je Nejvyšší soud odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. Současně vyjadřuje svůj souhlas s tím, aby bylo o dovolání rozhodnuto ve smyslu § 265r odst. 1 tr. ř. v neveřejném zasedání.

22. Vyjádření státního zástupce následně Nejvyšší soud zaslal obhájci obviněného k případné replice, kterou však do dnešního dne neobdržel.

III.

Přípustnost dovolání

23. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání obviněného je přípustné [§ 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř.], bylo podáno osobou oprávněnou prostřednictvím obhájce, tedy podle § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř. a v souladu s § 265d odst. 2 tr. ř., přičemž lhůta k podání dovolání byla ve smyslu § 265e tr. ř. zachována, přičemž splňuje i obsahové náležitosti dovolání (§ 265f tr. ř.).

IV.

Důvodnost dovolání

24. Protože dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., bylo dále nutno posoudit, zda námitky vznesené obviněným naplňují jím uplatněné zákonem stanovené dovolací důvody, jejichž existence je současně nezbytnou podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem podle § 265i odst. 3 tr. ř.

25. – 33. Nejvyšší soud uvedl obecné úvahy týkající se dovolacího řízení a uplatněných dovolacích důvodů.

34. Na základě výše zmíněných východisek přistoupil Nejvyšší soud k posouzení důvodnosti dovolání obviněného. Poté, co se Nejvyšší soud seznámil s obsahem napadeného usnesení odvolacího soudu, jakož i s obsahem rozsudku soudu prvního stupně a rovněž s průběhem řízení, které předcházelo jejich vydání, konstatuje, že dovolací námitky obviněného, jejichž prostřednictvím namítá nesprávné právní posouzení věci, a tzv. zjevný rozpor mezi rozhodnými skutkovými zjištěními a obsahem provedených důkazů a rovněž vadu chybějícího výroku v rozhodnutí, uplatněným dovolacím důvodům podle § 265b odst. 1 písm. g), h) a l)

tr. ř. částečně neodpovídají a částečně jim sice odpovídají, avšak jsou zjevně neopodstatněné. K jednotlivým dovolacím argumentům – v souladu s dikcí § 265i odst. 2 tr. ř. – uvádí Nejvyšší soud následující.

35. Nejvyšší soud po prostudování předloženého trestního spisu shledal, že značnou část v dovolání deklarovaných námitek obviněný uplatnil již v předchozích stadiích trestního řízení, jakož i v odvolání podaném proti rozsudku soudu prvního stupně. Ze strany obviněného jde tak v podstatě pouze o opakování obhajoby, se kterou se již vypořádaly soudy nižších stupňů v odůvodnění svých rozhodnutí. K tomu je třeba uvést, že v situaci, kdy obviněný v rámci dovolání opakuje shodné námitky, které uplatnil před soudy nižších stupňů a tyto se s nimi řádně a náležitě vypořádaly, se jedná zpravidla o dovolání neopodstatněné [viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2002, sp. zn. [5 Tdo 86/2002](#), publikované v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu (C. H. BECK), ročník 2002, svazek 17, pod T 408)]. O takovou situaci jde v dané věci.

36. Bez ohledu na shora prezentovaný závěr přistoupil Nejvyšší soud k věcnému přezkumu podaného dovolání. Stran námítky obviněného, že v rozsudku soudu prvního stupně chybí zprošťující výrok ve vztahu k jednání uvedenému pod bodem 2) obžaloby, jež mu bylo kladeno za vinu, Nejvyšší soud uvádí, že se jedná o námitku uplatněnou právně relevantním způsobem, která je podřaditelná pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., ovšem je zjevně neopodstatněná. Jak je patrné z přeloženého spisového materiálu, jednání obviněného bylo v podané obžalobě rozděleno na dva samostatné skutky, přičemž pod bodem 1) byl popsán skutek, jímž měl obviněný naplnit skutkovou podstatu zločinu týrání svěřené osoby podle § 198 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku, a pod bodem 2) skutek, jímž měl obviněný naplnit skutkovou podstatu přečinu nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, kterého se měl dopustit vůči nezletilému synovi AAAAA.

37. Při řešení uplatněné námítky je předně třeba zdůraznit, že byť obžaloba byla podána pro dva samostatné skutky, tak již z podané obžaloby bylo zřejmé, že skutku pod bodem 2) obžaloby se měl obviněný dopustit vůči svému nezletilému synovi AAAAA, který byl rovněž osobou poškozenou ve vztahu ke skutku uvedenému pod bodem 1) obžaloby, přičemž z hlediska časového mělo k jednání obviněného pod bodem 2) obžaloby dojít v průběhu páchání skutku pod bodem 1) obžaloby. Soud prvního stupně pak obviněného uznal vinným toliko skutkem pod bodem 1) obžaloby, ve kterém je spatřováno spáchání zločinu týrání svěřené osoby podle § 198 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku, přičemž ohledně skutku pod bodem 2) obžaloby soud prvního stupně obviněného pro tento skutek obžaloby nezprostil, nýbrž toto jednání toliko vypustil. Soud druhého stupně naznačený postup soudu prvního stupně aproboval.

38. Nejvyšší soud ještě považuje za potřebné ve vztahu k této námitce připomenout, že ani trestní zákoník ani trestní řád pojem skutku blíže nedefinují. Vymezení tohoto pojmu je tedy ponecháno teorii trestního práva a soudní praxi. Skutkem se rozumí určitá událost ve vnějším světě záležející v jednání člověka, která může mít znaky jednoho trestného činu či více trestných činů anebo nemusí vykazovat znaky žádného trestného činu. Každý trestný čin musí být vždy skutkem, ale nikoli každý skutek je trestným činem. Momentem, který dělí pachatelovo jednání na různé skutky, je následek významný z hlediska trestního práva, který pachatel způsobil nebo chtěl způsobit. Za jeden skutek lze považovat jen ty projevy vůle

pachatele navenek, které jsou pro tento následek kauzální, pokud jsou kryty jeho zaviněním (rozhodnutí uveřejněné pod č. 8/1985 Sb. rozh. tr.). Podstatou skutku je tedy trestněprávně relevantní jednání pachatele a jím zapříčiněný trestněprávně významný následek. Takový konkrétní následek uvedený ve zvláštní části trestního zákona spojuje jednotlivé dílčí útoky (akty) pachatele do jednoho celku – skutku a zároveň je odděluje od jiných skutků téhož pachatele. Aby se jednalo o jeden skutek, je třeba, aby jednání pachatele bylo příčinou následku, který je znakem skutkové podstaty daného trestného činu. Nelze pokládat za samostatné skutky takové jednotlivé akty, které všechny směřují k témuž relevantnímu následku. Způsobený následek zde spojuje všechny tyto další akty v jeden skutek, neboť je tu k němu kauzální vztah i zavinění. Jedním skutkem tak bude někdy akt jednorázový, jindy celý soubor dílčích aktů (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 276–278). Právě o takový případ se v posuzované věci jedná.

č. 9

39. Zároveň je z hlediska postupu soudů nižších stupňů třeba uvést, že z judikatury Nejvyššího soudu, konkrétně pak usnesení velkého senátu trestního kolegia ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. [15 Tdo 887/2014](#), uveřejněném pod č. 17/2015 Sb. rozh. tr., vyplývá, že trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zákoníku je trestným činem trvajícím. Stejně závěry lze vztáhnout i na trestný čin týrání svěřené osoby podle § 198 tr. zákoníku, když i v případě tohoto trestného činu pachatel týrá jinou osobu, se kterou ovšem na rozdíl od trestného činu podle § 199 tr. zákoníku nemusí žít ve společném obydlí, nýbrž se musí jednat o osobu, kterou má ve své péči nebo výchově. Ostatně stejně se v tomto směru vyjadřuje i komentářová literatura k trestnímu zákoníku (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 2475–2486, nebo ŠČERBOVÁ, V. § 198 – Týrání svěřené osoby. In: ŠČERBA, F. a kol. Trestní zákoník. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2022). Trvajícím trestné činy se pak vyznačují tím, že jimi pachatel vyvolá protiprávní stav a pak jej udržuje, popřípadě tento stav nevyvolá, nýbrž jej pouze udržuje. Předmětem postihu je právě ono udržování, nikoliv pouhé způsobení protiprávního stavu, který pachatel stále obnovuje. Trestné činy trvajícím se posuzují obdobně jako pokračující trestné činy – totiž coby jediný skutek, jak přiléhavě uvádí státní zástupce ve svém vyjádření. Rozdíl oproti pokračujícímu trestnému činu spočívá v tom, že u trestných činů trvajících není možno oddělovat jednotlivé dílčí útoky ve smyslu § 12 odst. 12 tr. ř., i když se i tyto trestné činy fakticky skládají z jednotlivých, třeba i různých konání či opomenutí pachatele. Nejvyšší soud tedy uzavírá, že pro trestný čin týrání svěřené osoby podle § 198 tr. zákoníku, stejně jako pro trestný čin podle § 199 tr. zákoníku, je typické souvislé páčání, které se nerozpadá do dílčích útoků, přestože mezi jednotlivými dílčími akty mohou být časové rozestupy, neboť podstatou tohoto trestného činu je celistvý, na dílčí útoky nedělitelný souhrn zdánlivě samostatných jednání trvajících nikoliv po nepatrně krátkou dobu.

40. Pod pojmem „týrání“ je třeba pak rozumět takové jednání pachatele, které se vyznačuje zlým nakládáním, určitou mírou trvalosti a dosahuje takové intenzity, aby bylo způsobilé vyvolat stav, který pociťuje postižená osoba jako těžké příkoří, resp. psychické nebo i fyzické útrapy. Zákon přitom nevyžaduje, aby týrání mělo povahu fyzického násilí, popřípadě též spojeného s následky na zdraví týrané osoby. Použití fyzického násilí může mít v takovém případě vliv na stupeň nebezpečnosti činu pro společnost (resp. společenské škodlivosti), popřípadě, dojde-li k zákonem předpokládanému následku (účinku), i na právní závěr o souběhu trestného činu s některým dalším trestným činem (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2005, sp. zn. [3 Tdo 1160/2005](#), uveřejněné pod č. 20/2006 Sb. rozh. tr.).

41. S trestným činem týrání svěřené osoby podle § 198 tr. zákoníku pak podle odborné literatury, ale i judikatury mohou být v jednočinném souběhu spáchány i některé další trestné činy, např. § 201 tr. zákoníku (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2010, sp. zn. [6 Tdo 452/2010](#)), § 170 tr. zákoníku, § 175 tr. zákoníku, ale i právě přečin nebezpečného vyhrožování podle § 353 tr. zákoníku, který byl předmětem bodu 2) obžaloby v posuzované věci (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2019, sp. zn. [6 Tdo 1389/2019](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2021, sp. zn. [4 Tdo 785/2021](#)). Nejvyšší soud zároveň připomíná, že formy týrání jsou různorodé a mohou zahrnovat jak fyzické násilí, tak právě i různé formy verbálních útoků, mimo další i vyhrožování, jakož i další způsoby zlého nakládání poškozenou osobou. Zde je třeba zdůraznit, že trestný čin podle § 198 tr. zákoníku lze označit, ve smyslu závěrů z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2020, sp. zn. [8 Tdo 893/2020](#), konkrétně pak bodu 38. tohoto usnesení, kde Nejvyšší soud odkazuje na odbornou literaturu a aplikační praxi, za tzv. zastřešující trestný čin ve vztahu k těmto dalším trestným činům, které „překrývá“ a spojuje v jediný skutek. Jednočinný souběh by byl vyloučen jen tehdy, pakliže by trestné činy byly navzájem v poměru speciality, subsidiarity, popř. pokud by se jednalo o tzv. faktickou konzumpci. O takový případ se však v posuzované věci nejednalo.

42. Ačkoliv tedy bylo v podané obžalobě jednání obviněného rozděleno na dva samostatné skutky [pod bodem 1) a bodem 2)], jimiž měl naplnit dvě různé skutkové podstaty dvou různých trestných činů, bylo potřeba na jeho jednání, jak přiléhavě uvádí odvolací soud (srov. bod 13 jeho usnesení) i státní zástupce ve svém vyjádření a jak také vyplývá z rozsudku soudu prvního stupně (srov. bod 84 jeho rozsudku), v souhrnu nahlížet jako na jeden a týž skutek probíhající přinejmenším od dubna 2020 do listopadu 2021, v jehož rámci se obviněný dopouštěl zlého nakládání vůči svým dvěma nezletilým synům, které spočívalo jednak ve fyzickém napadání, jednak i ve vyvolání psychických útrap. Zde je třeba zdůraznit, že nepochybně vyhrůžka adresovaná nezletilému synovi AAAAAA v průběhu tohoto období spočívající v tom, že zastřelí jeho, ale i jeho matku, ke které nepochybně měl nezletilý silný citový vztah, by musela v nezletilém vyvolat pocit obavy a strach z otce, ale zároveň strach o matku, ale i jeho samotného, a byla by nepochybně součástí zlého nakládání s nezletilým, pokud by toto jednání bylo v průběhu prokázáno. Jinak vyjádřeno, i toto jednání by představovalo zlé nakládání s nezletilým, které by u něho vyvolalo psychické útrapy, a které by naplňovalo znak jeho týrání, neboť by se jednalo o zlé nakládání s tímto poškozeným, který by ani vzhledem ke svému věku a určitému mentálnímu postižení nebyl schopen posoudit, nakolik je tato vyhrůžka reálná, a nepochybně jí vnímal jako silně reálnou, zejména za situace, kdy mu bylo známo, že obviněný má revolver. Takové jednání by pak bylo potřeba posuzovat právě jako případ jednočinného souběhu trestného činu týrání svěřené osoby podle § 198 tr. zákoníku s trestným činem nebezpečného vyhrožování podle § 353 tr. zákoníku.

43. Vzhledem k tomuto závěru lze uzavřít, že pokud soud prvního stupně tu část jednání obviněného, která nebyla v řízení prokázána, tzn. skutek vymezený pod bodem 2) obžaloby, pouze vypustil, nedopustil se tak vytýkaného pochybení, které by zakládalo dovolací vadu ve smyslu § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., jak namítá obviněný. Naopak, pokud by soud prvního stupně o jednání vymezeném pod bodem 2) obžaloby rozhodl samostatným zprošťujícím výrokem, založil by tak právě překážku věci rozhodnuté i ve vztahu ke skutku vymezenému pod bodem 1) obžaloby, jímž byl obviněný uznán vinným, neboť se, jak již bylo shora naznačeno, jednalo o jedno souvislé jednání, jež bylo nutno souhrnně posuzovat jako jeden skutek a jeden trvající trestný čin. Soudy by obviněného mohly a měly zprostit obžaloby

v rozsahu jednání vymezeného pod bodem 2) obžaloby pouze za předpokladu, že by se jednalo o samostatný skutek či by šlo o pokračování v trestném činu (srov. § 116 tr. zákoníku), které je z hlediska trestního práva hmotného sice jediným skutkem, ale jeho jednotlivé dílčí útoky se podle trestního práva procesního považují za samostatné skutky a lze je projednat zvlášť (srov. § 11 odst. 2 a § 12 odst. 12 tr. ř.). O takový případ se však nejednalo, neboť jak již bylo konstatováno, v případě trestného činu podle § 198 tr. zákoníku se jedná o trvalý trestný čin.

č. 9

44. Pokud jde tedy o námitku obviněného ohledně chybějícího zprošťujícího výroku, kterou uplatnil s poukazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., Nejvyšší soud shrnuje, že se jedná o právně relevantně uplatněnou argumentaci, kterou by bylo možno podřadit i pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Je tomuto tak proto, že v případě, že by danou vadou rozhodnutí nižších soudů byla skutečně zatížena, mohlo by se jednat rovněž o nesprávné právní posouzení jednání obviněného coby jednoho skutku namísto dvou skutků, a to právě z důvodu tvrzeného pochybení vyplývající z dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., tzn. o vadu chybějícího výroku [ohledně skutku vymezeného pod bodem 2) obžaloby]. Nejvyšší soud však s ohledem na shora uvedené dospěl k závěru, že se jedná o námitku zjevně neopodstatněnou a o argumentaci nedůvodnou.

45. – 56. Nejvyšší soud se vyjádřil k dalším námitkám obviněného, které neshledal důvodnými.

57. S ohledem na shora uvedené Nejvyšší soud konstatuje, že jelikož nejsou rozhodnutí soudů nižších stupňů v tomto případě zatížena vadou, která by byla podřaditelná pod dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g), h) a l) tr. ř., nemůže se jednat ani o vadná rozhodnutí ve smyslu obviněným explicitně neoznačeného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř.

V.

Závěrečné zhodnocení Nejvyššího soudu

58. Nejvyšší soud tak uzavírá, že v trestní věci obviněného nezjistil podmínky pro svůj kasační zásah, neboť dovolací argumentace obviněného zčásti neodpovídala jím uplatněným dovolacím důvodům, ani žádnému jinému z dovolacích důvodů uvedených v § 265b odst. 1 tr. ř., a zčásti jim sice odpovídala, avšak jednalo se o argumentaci zjevně neopodstatněnou. Vzhledem k tomu, že na straně orgánů činných v trestním řízení nezjistil ani žádná pochybení, jež by byla s to přivodit závěr o porušení ústavně zaručeného práva obviněného na spravedlivý proces, Nejvyššímu soudu nezbylo, než dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítnout, přičemž tak rozhodl v souladu s § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. v neveřejném zasedání. Pokud jde o rozsah odůvodnění tohoto usnesení, odkazuje se na ustanovení § 265i odst. 2 tr. ř., podle něhož „v odůvodnění usnesení o odmítnutí dovolání Nejvyšší soud jen stručně uvede důvod odmítnutí poukazem na okolnosti vztahující se k zákonnému důvodu odmítnutí“.

č. 10

O tom, že poškozený je zvláště zranitelnou obětí, nevydává soud samostatné usnesení podle § 51a odst. 2 tr. ř. Rozhodne-li usnesením podle § 51a odst. 4 tr. ř. o ustanovení zmocněnce, uveďte v jeho odůvodnění, na jakém podkladě takové postavení poškozeného dovodil. Toto usnesení je obviněný oprávněn napadnout stížností.

Pro přiznání statusu zvláště zranitelné oběti ve smyslu § 2 odst. 4 písm. d) zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění pozdějších předpisů, nepostačuje pouhé konstatování, že je poškozený obětí některého z trestných činů tam uvedených, ale vždy je nutné zjistit i konkrétní zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy.

č. 10

Zmocněnec poškozeného, Stížnost, Oběť trestného činu

§ 51a odst. 2, 4, § 142 odst. 1 tr. ř., § 2 odst. 2, 3, 4 zákona o obětech trestných činů

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové - pobočky Pardubice ze dne 24. 9. 2024, sp. zn. [13 To 277/2024](#), ECLI:CZ:KSHKPA:2024:13.TO.277.2024.1

Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích z podnětu stížnosti obviněného M. F. podle § 149 odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Okresního soudu v Pardubicích ze dne 22. 8. 2024, sp. zn. 4 Nt 4182/2024.

I.

Rozhodnutí soudu prvního stupně

1. Napadeným usnesením okresní soud přiznal poškozenému J. S. nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně a současně podle § 51a odst. 4 tr. ř. zmocněncem poškozeného J. S. ustanovil advokáta L. B. V odůvodnění usnesení okresní soud stručně poukázal na trestní řízení vedené proti obviněnému M. F. pro pokus zvláště závažného zločinu vraždy podle § 21 odst. 1, § 140 odst. 1 tr. zákoníku, jehož se měl obviněný dopustit vůči poškozenému J. S., a po rekapitulaci ustanovení § 51a tr. ř. a § 2 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o obětech trestných činů“), dovodil, že poškozený má postavení zvláště zranitelné oběti a jakožto oběť trestného činu, který zahrnoval násilí, je u něj v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy s ohledem na vztah k osobě obviněného.

II.

Stížnost obviněného

2. Proti tomuto usnesení podal obviněný v zákonné lhůtě stížnost.

3. V ní připomněl znění § 2 odst. 4 písm. d) zákona o obětech trestných činů a namítl, že v dané věci poškozeného nelze považovat za zvlášť zranitelnou oběť ve smyslu uvedeného ani jiného ustanovení zákona. Nestačí totiž, že jde o oběť trestného činu, který zahrnoval násilí, ale je nezbytné, aby v konkrétním případě vyvstalo zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy, v posuzované věci pak podle názoru okresního soudu s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislost na ní.

4. Obviněný připomněl, že jeho vzájemný vztah s poškozeným nebyl nijak mimořádný, šlo o běžné známé, nikoli o osoby, které by byly v postavení blízkých osob. Sám poškozený vztah popsal tak, že se s podezřelým stýkal, občas u něj přespával, nicméně trvale bydlí jinde. Není pak zřejmé, z čeho okresní soud dovodil, že by poškozenému hrozil vznik druhotné újmy, ani v čem by tato druhotná újma měla spočívat. V daném případě nebyl ani poškozený ve vztahu k obviněnému slabší osobou, natož osobou závislou. Bydliště měl zajištěné mimo bydliště obviněného, a obviněný je nadto pouhým nájemníkem a nájemní vztah lze považovat za skončený vzhledem k pobytu obviněného ve vazbě a nemožnosti hradit nájemné. Poškozený podle vlastních tvrzení bydlí u primární rodiny nebo u své přítelkyně, která žije navíc v jiné obci, a ani mu nehrozí vznik druhotné újmy, a to v žádném myslitelném ohledu.

5. Obviněný je proto přesvědčen, že poškozeného nelze považovat za zvlášť zranitelnou oběť ve smyslu zákona o obětech trestných činů, nejsou tedy podmínky pro to, aby mu podle § 51a odst. 2 tr. ř. byl přiznán nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně a aby měl být zmocněnec ustanoven podle § 51a odst. 4 tr. ř. Navrhl proto, aby bylo napadené usnesení změněno, a to tak, že se poškozenému nárok na bezplatnou právní pomoc poskytovanou bezplatně zmocněncem nepřiznává.

III.

Posouzení přípustnosti a důvodnosti stížnosti

6. Krajský soud, jemuž byl spis se stížností obviněného předložen, nejprve zkoumal, zda je v posuzované věci přípustná stížnost proti usnesení v celém jeho rozsahu.

7. Z ustanovení § 51a odst. 6 tr. ř. nepochybně vyplývá, že proti usnesení, jímž byl poškozenému ustanoven zmocněnec podle § 51 odst. 4 tr. ř., je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek. Zákon však výslovně nezmiňuje možnost napadnout stížností postup podle § 51a odst. 2 tr. ř. Z textu zmíněného ustanovení i z výkladu jeho obsahu, jak bylo uvedeno například v nálezu Ústavního soudu ze dne 9. 9. 2024, sp. zn. [III. ÚS 2615/23](#), však nutno dovodit, že při posuzování otázky, zda má poškozený mít postavení zvlášť zranitelné oběti podle zákona o obětech trestných činů, není namístě rozhodovat formou usnesení, ani ze zmíněného ustanovení trestního řádu požadavek vydávání rozhodnutí nevyplyvá. V citovaném nálezu Ústavní soud podrobně rozebral, v jakých situacích a jakým způsobem postupovat stran posuzování postavení poškozených, zejména pokud by mělo jít o poškozené v postavení zvlášť zranitelných obětí, s tím, že způsob uplatnění některých práv obětí plynoucích ze zákona o obětech trestných činů není ani v trestním řádu výslovně upraven. Soud obecně rozhoduje o tom, zda poškozený má nebo nemá nárok na bezplatnou právní pomoc, jde-li však zároveň o zvlášť zranitelnou oběť ve smyslu § 2 odst. 4 zákona o obětech trestných činů, vyplývá její nárok automaticky přímo ze zákona, a proto není nutné o jeho přiznání vydávat usnesení. Shodný názor byl vyjádřen i v nálezu Ústavního soudu ze dne 24. 11. 2020, sp. zn. [III. ÚS 2842/20](#). Pokud by osoba, která se považuje za zvlášť zranitelnou

oběť, výslovně požádala, aby bylo rozhodnuto o tom, zda jí nárok na bezplatnou právní pomoc podle § 51a odst. 2 tr. ř. náleží či nikoliv, může soud usnesením existenci tohoto nároku deklarovat, a to přiměřeně postupem předvídaným v § 51 odst. 1 tr. ř., usnesením, proti němuž je přípustná stížnost ve smyslu § 51a odst. 6 tr. ř.

8. S ohledem na uvedené tak krajský soud dovodil, že i v situaci, kdy okresní soud ve výroku svého rozhodnutí odkázal na ustanovení § 51a odst. 2 tr. ř. stran posuzování otázky, zda má mít poškozený nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně v postavení zvláště zranitelné oběti, šlo o řešení předběžné otázky, o níž nebylo nutné rozhodovat samostatným výrokiem ve smyslu § 51a odst. 2 tr. ř. V návaznosti na ustanovení zmocněnce podle § 51a odst. 4 tr. ř. však jde o součást rozhodnutí, proti němuž je namístě připustit stížnost jako opravný prostředek. Stížnost pak podal obviněný jako osoba dotčená obsahem rozhodnutí, a to v zákonné lhůtě, takže z podnětu podané stížnosti musel krajský soud ve smyslu § 147 odst. 1 tr. ř. přezkoumat napadené usnesení i řízení, které jeho vydání předcházelo. Poté dospěl k následujícím závěrům.

č. 10

9. Zmíněné rozhodnutí bylo vydáno v rámci trestního řízení vedeného proti obviněnému M. F. pro pokus zvláště závažného zločinu vraždy podle § 21 odst. 1, § 140 odst. 1 tr. zákoníku, jehož se měl dopustit stručně řečeno tím, že dne 1. 7. 2024, krátce po 9:00 hodině vystřelil z krátké střelné zbraně na hlavu poškozeného J. S. střelu menší ráže a způsobil mu střelné poranění obličeje v podobě těžkého poranění s možným ohrožením života, udušením při vdechnutí krve, přičemž následně byla poškozenému poskytnuta odborná lékařská pomoc a podrobil se operaci a vyjmutí střely z čelistní oblasti. V posuzované věci byl v pozici svědka vyslechnut poškozený J. S. a po jeho výslechu policejní orgán předložil spis okresnímu soudu s poukazem na to, že při svém výslechu poškozený uvedl, že žádá ustanovení zmocněnce a podle názoru policejního orgánu má zároveň postavení zvláště zranitelné oběti ve smyslu § 2 odst. 4 písm. d) zákona o obětech trestných činů, jakožto oběti násilného činu s rizikem sekundární újmy nejen pro specifický vztah k pachateli.

10. Okresní soud pak na podporu uvedeného závěru jen stručně uvedl, že poškozený má postavení zvláště zranitelné oběti a jakožto oběť trestného činu, který zahrnoval násilí, je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy s ohledem na vztah k osobě podezřelé.

11. Po seznámení s obsahem výpovědi poškozeného i dalším obsahem předloženého spisu však dospěl krajský soud závěru, že dosud shromážděné podklady nijak přesvědčivě neprokazují, že by na straně poškozeného mělo vyvstat zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy, ani v čem by takové nebezpečí mělo spočívat. Ve své výpovědi poškozený podrobně popsal vzájemné vztahy mezi ním a obviněným, uvedl, že se znají dlouhou řadu let, společně pracovali při provádění zednických prací. Poškozený popisoval chování obviněného a to, jak obviněný požívá alkohol. Motivem činu pak mělo být podezření obviněného, že právě poškozený ho připravil o zaměstnání, respektive zavinil jeho propuštění z práce, na základě oznámení o požívání alkoholu obviněným. Na výslovný dotaz týkající se jejich vzájemného soužití poškozený uvedl, že u obviněného měl jen pár věcí, občas u něj přespával, nebydlel tam trvale. Poškozený později nastoupil na pracovní pozici, kterou původně zastával obviněný. Poškozený také uvedl, že si chování obviněného vysvětluje tím, že se chová jako blázen a že

nepatřičně jednal pod vlivem alkoholu. Popřel, že by mu obviněný někdy v minulosti vyhrožoval.

12. Z obsahu spisu zároveň vyplývá, že sám poškozený je osobou, která se účastnila jiných incidentů a dopouštěla se sama na jiných osobách násilí. V minulosti byl poškozený pravomocně odsouzen za přečin násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci podle § 352 odst. 2 tr. zákoníku, za přečin výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku a násilným způsobem se projevoval pod vlivem alkoholu.

13. Každá oběť je *per se* zranitelná, a proto vyžaduje citlivé a starostlivé zacházení. Přesto existují oběti, které jsou zvláště zranitelné, pokud jde o nebezpečí způsobení druhotné újmy, nebo mohou být zstrašovány pachatelem trestného činu. Některé oběti jsou pak zvláště náchylné k prohloubení svého stresu a citového zranění samotnou účastí v trestním řízení, například při výslechu. Tyto oběti potřebují speciální opatření, aby nebezpečí další viktimizace bylo omezeno na minimum. Vymezení zvláště zranitelných obětí je nesnadné. Zranitelnost může vyplývat z osobní charakteristiky oběti nebo z povahy či typu trestného činu, ze životní situace, v níž se nachází apod.

14. Postavení zvláště zranitelné oběti nelze založit pouze na skutečnosti, že se obviněný měl dopustit na poškozeném násilného trestného činu a měl mu způsobit vážnější zranění. Tato kategorie je založena na individuálním posouzení každého konkrétního případu. To tedy znamená, že nikoliv každá oběť trestného činu spadajícího do této kategorie bude zvláště zranitelnou (GRIVNA, T. a kol. Oběti trestných činů. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 29, marg. č. 32.)

15. Vztah mezi obviněným a poškozeným odpovídal běžnému kamarádkému vztahu a ani okresní soud nijak nevysvětlil, v čem by mělo spočívat případné zvýšení nebezpečí způsobení druhotné újmy. Sám poškozený je osobou, která má zkušenosti s trestním řízením, sám byl v minulosti za násilnou trestnou činnost pravomocně odsouzen, ani z jeho výpovědi nevyplývají okolnosti, které by prokazovaly možné zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy vlivem vztahu poškozeného k obviněnému.

16. S ohledem na uvedené tak dospěl krajský soud k závěru, že dosud shromážděné podklady neosvědčují, že by bylo namístě nahlížet na poškozeného jako na zvláště zranitelnou oběť ve smyslu zákona o obětech trestných činů. S ohledem na uvedené tak nebyl ani důvod ustanovit poškozenému zmocněnce ve smyslu § 51a odst. 4 tr. ř.

17. K věci nutno uvést, že sám poškozený ani nepožádal o přiznání nároku na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně. Pokud by takovou žádost podal, neboť mu byla způsobena úmyslným trestným činem těžká újma, musel by osvědčit, že nemá dostatek prostředků na to, aby si hradil náklady vzniklé přibráním zmocněnce. Takový návrh by musel být předkládán soudu postupem popsáním v § 51a odst. 1, 3 tr. ř., tedy prostřednictvím státního zástupce, a bylo by na poškozeném, aby svůj požadavek a finanční tíseň osvědčil. K návrhu by se musel před rozhodnutím vyjádřit i státní zástupce. V případě podání takového formální žádosti zmíněným postupem by pak přicházelo v úvahu jiné rozhodování okresního soudu ve smyslu § 51a odst. 1 tr. ř.

18. Prozatím byl okresnímu soudu předložen jen podnět policejního orgánu, který zaujal názor, že na poškozeného je třeba nahlížet jako na zvlášť zranitelnou oběť. S tímto názorem se však krajský soud nemohl ztotožnit, a proto rozhodnutí, jímž byl poškozenému ustanoven zmocněnec jako zvlášť zranitelné oběti s odkazem na ustanovení § 2 odst. 4 písm. d) zákona o obětech trestných činů, zrušil, neboť dovodil, že ke zmíněnému postupu nebyly dány důvody.

č. 11

Rozsah a způsob uspokojení nároků poškozeného nejsou podle § 175a odst. 6 písm. g) tr. ř. nutnou součástí obsahu dohody o vině a trestu, avšak státní zástupce při jejím sjednávání dbá na zájmy poškozeného (§ 175a odst. 5 tr. ř.). Proto je povinen ho za podmínek podle § 175a odst. 2 tr. ř. vyrozumět o jednání o dohodě o vině a trestu, a to tak, aby mu poskytl přiměřený časový prostor na přípravu k tomuto úkonu. Potřeba ochrany zájmů poškozeného může být důvodem pro nesjednání dohody o vině a trestu.

V návrhu na schválení dohody o vině a trestu je podle § 175b odst. 1 tr. ř. státní zástupce povinen upozornit soud, že nedošlo k dohodě o rozsahu a způsobu uspokojení nároků poškozeného, a vyložit, proč i přesto pokládal za vhodné dohodu o vině a trestu sjednat.

Dohoda o vině a trestu

§ 175a odst. 2, 5, 6 písm. g), § 175b odst. 1 tr. ř.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 4. 2024, sp. zn. [1 To 3/2024](#), ECLI:CZ:VSPH:2024:1.TO.3.2024.1

Vrchní soud v Praze podle § 256 tr. ř. zamítl odvolání poškozeného D. p. m. L. J. N., a. s., proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 8. 2. 2024, sp. zn. 22 T 20/2023, ve věci obžalovaných P. Š. a obchodní společnosti S. s. r. o.

I.

Rozhodnutí soudu prvního stupně

1. Rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci (dále jen „krajský soud“) ze dne 8. 2. 2024, sp. zn. 22 T 20/2023, byla soudem schválena dohoda o vině a trestu uzavřená dne 15. 11. 2023 mezi státním zástupcem Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci a obžalovanými P. Š. a obchodní společností S. s. r. o. V souladu s touto dohodou byl obžalovaný P. Š. uznán vinným zvláště závažným zločinem přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 alinea 1, odst. 2, odst. 3 písm. a) tr. zákoníku [skutek popsany pod body 1) a 2) výroku o vině] a zločinem zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, zločinem poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, odst. 4 písm. a), c) tr. zákoníku ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku [skutek popsany pod bodem 3) výroku o vině]. Za to byl podle § 331 odst. 3 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 3 let, jehož výkon byl podmíněně odložen podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku na zkušební dobu v trvání 3 let, a dále podle § 67 odst. 1, § 68 odst. 1, odst. 2 tr. zákoníku k peněžitému trestu ve výměře 340 denních sazeb po 6 500 Kč, celkem tedy 2 210 000 Kč. Obžalovaná právnická osoba S. s. r. o. byla uznána vinnou zvláště závažným zločinem přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 alinea 1, odst. 2, odst. 3 písm. a) tr. zákoníku ve spojení s § 7 t. o. p. o. [za skutek popsany pod body 1) a 2) výroku o vině] a byla odsouzena

podle § 331 odst. 3 tr. zákoníku, podle § 18 odst. 1, 2 t. o. p. o. a podle § 68 odst. 1 tr. zákoníku k peněžitému trestu ve výměře 100 denních sazeb po 1 000 Kč, celkem tedy 100 000 Kč.

2. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. krajský soud odkázal poškozenou společnost D. p. m. L. J. N., a. s. (dále jen DPMLJ), s uplatněným nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

3. Skutky, kterými byli obžalovaní uznáni vinnými, Vrchní soud v Praze následně ve stručnosti popsal.

II.

Odvolání poškozené

4. Citovaný rozsudek napadla v zákonné lhůtě odvoláním poškozená společnost DPMLJ, a to prostřednictvím zmocněnce M. H.

č. 11

5. Konstatovala, že v průběhu trestního řízení řádně a včas uplatnila vůči oběma obžalovaným nárok na náhradu škody ve výši 11 656 688 Kč za navýšení nákladů v souvislosti s nuceným a nevýhodným odběrem CGN na plnicí stanici v XY a na náhradu škody ve výši 366 593 643,01 Kč za nedůvodné zaplacení podvodně vylákaných nadměrných úhrad přiměřeného zisku a náhrady oprávněných nákladů autobusového dopravce v souvislosti se zajišťováním autobusové hromadné dopravy na XY společnostmi z podnikatelského seskupení B. Výši obou nároků řádně doložila a setrvala na nich i v souvislosti s jednáním o dohodě o vině a trestu. Státní zástupce ale zcela rezignoval na ochranu jejích zájmů a uzavřel s obžalovanými dohodu, která nezahrnovala náhradu způsobené škody ani zčásti. Na svých uplatněných nárocích v plné výši pak poškozená setrvala i v řízení před krajským soudem, u kterého se domáhala neschválení nezákonně sjednané dohody o vině a trestu pro její nepřiměřenost, případně alespoň přiznání nároku na náhradu škody postupem podle § 228 odst. 1 tr. ř. Krajský soud jejímu návrhu nevyhověl s nepřesvědčivým odůvodněním, že poškozená nárok na náhradu škody dostatečně nedoložila a že by k rozhodnutí o něm bylo potřeba provádět rozsáhlé dokazování přesahující potřeby trestního řízení. Krajský soud se přitom nedůvodně soustředil jen na formální a metodické nedostatky ekonomické analýzy předložené poškozenou a rezignoval na hodnocení dalších důkazů opatřených v průběhu trestního stíhání.

6. Krajský soud měl podle poškozené při rozhodování o schválení dohody o vině a trestu povinnost odpovídajícím způsobem přezkoumat skutkový stav věci v intencích § 314r odst. 2 tr. ř., včetně otázky správnosti předložené dohody o vině a trestu z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody, nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení. Podle poškozené je zásadním pochybením, že došlo ke sjednání a schválení dohody o vině a trestu i při nesplnění zákonné podmínky dbát na zájmy poškozeného.

7. Orgány činné v trestním řízení navíc zatížily vadami řízení, které sjednání dohody o vině a trestu předcházelo. Účast poškozené na tomto jednání byla totiž čistě formální. Materiálně se jí vinou postupu státního zástupce nedostalo prostoru podílet se na návrhu dohody. První informace o sjednávání dohody o vině a trestu po vyloučení věci obžalovaných do samostatného řízení obdržel zmocněnec poškozené dne 13. 11. 2023, tedy jen dva dny před jednáním, které proběhlo 15. 11. 2023, přičemž až na tomto jednání zjistil, že návrh dohody o vině a trestu nijak nereflektuje jím řádně uplatněné adhezní nároky. Ačkoliv zmocněnec

nároky poškozené při jednání znovu vznesl a domáhal se toho, aby jejich akceptováním bylo podmíněno uzavření dohody, v lednu 2024 mu bylo doručeno finální znění dohody o vině a trestu, která nezahrnovala náhradu škody, s informací o tom, že byl krajskému soudu podán návrh na její schválení.

8. Poškozená dále namítla, že krajský soud jí měl alespoň přiznat nárok na náhradu škody rovnající se částkám, které podle skutkových tvrzení v dohodě o vině a trestu obžalovaní bezdůvodně získali na úplatcích, protože tyto finanční prostředky byly vygenerovány z majetku poškozené.

9. V doplnění odvolání datovaném dne 27. 3. 2024 poškozená vznesla námitku proti užití právní kvalifikaci jednání obžalovaného P. Š. Poukázala na to, že vykonával funkci statutárního orgánu poškozené a měl povinnost opatrovat a spravovat její majetek. Pokud bylo zjištěno, že úmyslně jednal na její úkor a způsobil jí tím škodu velkého rozsahu, mělo být jeho jednání právně posouzeno i jako trestný čin porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1, 3 tr. zákoníku. Krajský soud se ale s touto stránkou trestné činnosti obžalovaného P. Š. vůbec nevypořádal. O tom, že na trestnou činnost obžalovaného P. Š., jakožto klíčové osoby skupiny organizované kolem odděleně stíhaného J. V., jejímž cílem bylo i dosažení faktické ekonomické likvidace poškozené, je nutno nahlížet přísněji, svědčí podle poškozené usnesení Vrchního státního zastupitelství v Praze ze dne 13. 2. 2024, sp. zn. 1 VZT 510/2018, které se týká trestního stíhání osob zapojených do rozsáhlé trestné činnosti poškozující DPMLJ jen okrajově a v menší míře.

10. Závěrem poškozená navrhla, aby Vrchní soud v Praze v napadeném rozsahu zrušil rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 8. 2. 2024, sp. zn. 22 T 20/2023, a věc vrátil soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí.

11. Ve veřejném zasedání zmocněnec poškozené setrval na uplatněných odvolacích námitkách i navrhovaném způsobu rozhodnutí, naproti tomu státní zástupce a obžalovaný shodně navrhli odvolání zamítnout jako nedůvodné.

III.

Posouzení přípustnosti a důvodnosti odvolání

12. Vrchní soud v Praze neshledal podle § 253 tr. ř. důvod k zamítnutí či odmítnutí podaného odvolání, takže v souladu s § 254 odst. 1 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost napadeného výroku, kterým byla poškozená s celým nárokem na náhradu škody podle § 229 odst. 1 tr. ř. odkázána na řízení ve věcech občanskoprávních. V rozsahu podaného odvolání a z pohledu v něm vytýkaných vad se zabýval i správností a zákonností řízení, které napadenému výroku předcházelo. Po takto provedeném přezkumu dospěl k závěru, že podanému odvolání nemůže vyhovět, a to z následujících důvodů.

13. Úvodem vrchní soud připomíná, že poškozený, kterému bylo trestným činem ublíženo na zdraví, byla mu způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil [§ 43 odst. 1) tr. ř.], a který řádně a včas uplatnil nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení, je oprávněn podat odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně pro nesprávnost výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení,

případně proto, že takový výrok učiněn nebyl. Ovšem s výjimkou případu, že jde o rozsudek, kterým soud schválil dohodu o vině, pokud v dohodě o vině a trestu poškozený souhlasil s rozsahem a způsobem náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydáním bezdůvodného obohacení a tato dohoda byla soudem schválena v podobě, s níž souhlasil (§ 245 odst. 1 věta druhá tr. ř.). Poškozený může také napadat porušení ustanovení o řízení předcházejícím rozsudku, jestliže toto porušení mohlo způsobit, že výrok je nesprávný nebo že chybí (§ 246 odst. 2 tr. ř.).

14. Poškozenému v žádném případě nepřísluší napadat výrok o vině, a to bez ohledu na fakt, zda odsuzující rozsudek byl vydán ve standardním řízení nebo v řízení, kterým soud schválil dohodu o vině a trestu, i bez ohledu na to, že výrok o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení v něm má svůj původ. Takto vymezené odvolání by musel odvolací soud podle § 253 odst. 1 tr. ř. zamítnout bez věcného přezkumu jako podané osobou neoprávněnou.

15. Dále je namístě zdůraznit § 314r odst. 4 tr. ř., podle kterého soud schvalující dohodu o vině a trestu uvede v odsuzujícím rozsudku výrok o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení jen tehdy, je-li to v souladu s dohodou o vině a trestu, se kterou poškozený souhlasí, nebo s dohodou o vině a trestu, v níž dohodnutý rozsah a způsob náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení odpovídá řádně uplatněnému nároku poškozeného (§ 43 odst. 3 tr. ř.). Jinak soud postupuje podle § 228 tr. ř., pokud je skutkový stav spolehlivě prokázán opatřenými důkazy, popřípadě podle § 229 tr. ř.

16. Konečně pokládá vrchní soud za vhodné upozornit na to, že Ústavní soud opakovaně vyslovil, že zůstává-li výše škody způsobená trestnou činností do značné míry sporná, musí být o eventuální povinnosti obviněného ji uhradit rozhodnuto až v rámci civilního řízení, kde k dané otázce bude prováděno odpovídající dokazování a kde bude dán jak obviněnému, tak poškozenému náležitý prostor se k otázce náhrady škody vyjádřit. Za situace, kdy není výše škody součástí dohody o vině a trestu a ani skutkový stav není spolehlivě prokázán, nemůže soud obviněnému uložit povinnost k náhradě škody. Takový postup by představoval porušení práva obviněného na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, jako se tomu stalo v projednávané věci Ústavním soudem (srov. nález Ústavního soudu ze dne 9. 5. 2023, sp. zn. [III. ÚS 236/23](#)).

17. Jsou-li popsána obecná východiska aplikována na posuzovanou věc, nezbyvá vrchnímu soudu než konstatovat, že napadený adhezní výrok, kterým krajský soud poškozenou s celým jejím jinak řádně a včas uplatněným nárokem odkázal podle § 229 odst. 1 tr. ř. na řízení ve věcech občanskoprávních, netrpí vytýkanými vadami. Důvodem je, byť odvolatel je přesvědčen o opaku, skutečnost, že výše škody, kterou obžalovaní poškozené měli způsobit, zůstává sporná a pro vyslovení povinnosti k náhradě škody je nepochybně potřeba provést další poměrně rozsáhlé dokazování.

18. Vrchní soud při svém závěru vycházel z toho, že:

- a) Dohoda o vině a trestu, kterou obžalovaní v posuzované věci dobrovolně a s plným vědomím skutkových okolností případu a právních důsledků uzavřeli se státním zástupcem a kterou krajský soud podrobil přezkumu a odsuzujícím rozsudkem

aproboval, náhradu škody nezahrnuje. Poškozená se sice nároku na náhradu škody včas, tedy při prvním jednání o dohodě o vině a trestu, domáhala, ale obžalovaní s jejím nárokem nesouhlasili a státní zástupce uzavření dohody jeho akceptací nepodmiňoval s ohledem na skutečnost, že skutek pod bodem 1), ke kterému poškozená škodu nárokovala, právně posoudil jako trestný čin přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 alinea 1, odst. 2, odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, a obžalovaní prohlásili vinu v rozsahu, který této právní kvalifikaci odpovídá.

b) Skutková zjištění popsaná ve výroku o vině, kterými je vrchní soud při svém rozhodování o odvolání poškozené vázán a není oprávněn je jen z jejího podnětu přezkoumávat co do jejich správnosti a úplnosti a ani z pohledu toho, zda krajský soud před schválením dohody řádně uvážil soulad použité právní kvalifikace se zjištěným skutkovým stavem (takže odvolací námitky poškozené, že skutek měl být posouzen i jako trestný čin porušení povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 odst. 1, 3 tr. zákoníku, se nemohl zabývat), neobsahují ani minimálně zjištěnou výši škody, kterou měli obžalovaní poškozené svým jednáním zaviněně způsobit. Tomu ostatně odpovídá i právní kvalifikace skutků, protože oba obžalovaní byli uznáni vinnými trestným činem přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 alinea 1, odst. 2, odst. 3 písm. a) tr. zákoníku a obžalovaný P. Š. dále trestnými činy zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku a poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, odst. 4 písm. a), c) tr. zákoníku ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku, přičemž u žádného z těchto trestných činů není znakem skutkové podstaty, a to ani v její kvalifikované podobě, způsobení škody. Pokud odvolatel argumentoval tím, že v popisu skutku jsou uvedeny částky, o které se obžalovaní obohatili na úplatcích, a domáhal se náhrady škody alespoň v jejich souhrnné výši, je potřeba upozornit na to, že podle popsání skutkového stavu finanční prostředky, které byly obžalovaným poskytnuty, pocházely od jiných subjektů než od poškozené (konkrétně z účtů S. s. A. spol. s r. o., T. P. s. r. o., B. L. S. s. r. o., T. B. a. s., R. s. r. o.). Zda je tyto jiné subjekty generovaly ze zisku, který jim obžalovaní svým protiprávním jednáním opatřili, jak tvrdí poškozená, nebylo objasněno.

c) Podle výsledku dokazování před krajským soudem není pro vyslovení povinnosti k náhradě škody dostatečný podklad. Ze skutkových zjištění popsanych ve výroku o vině napadeného rozsudku vyvstává důvodné podezření, že jednání obžalovaných mělo negativní dopad na majetkovou sféru poškozené navýšením nákladů v souvislosti s nuceným odběrem CGN na plnicí stanici v XY a nedůvodným zaplacením podvodně vylákaných nadměrných úhrad přiměřeného zisku a náhrady oprávněných nákladů autobusového dopravce v souvislosti se zajišťováním autobusové hromadné dopravy na XY společnostmi z podnikatelského seskupení B., ovšem k prokázání této škody a její výše bude potřeba provést další rozsáhlé dokazování, které se v řízení o schválení dohody o vině a trestu nepředpokládá (viz § 314g odst. 5 tr. ř.). Pokud jde o důkazy, které v tomto směru iniciativně opatřila sama poškozená, vrchní soud se ztotožnil s krajským soudem, že nejsou k prokázání škody a její výše dostačující. Pro stručnost odkazuje na bod 2. odůvodnění napadeného rozsudku.

19. K procesním námitkám poškozené vrchní soud závěrem konstatuje, že státní zástupce by měl při sjednávání dohody o vině a trestu dbát na zájmy poškozeného, jejichž ochrana může být legitimním důvodem nepřistoupení ke sjednání takové dohody, přestože trestní řád dohodu o nárocích poškozeného neklade jako jednu z podmínek k jejímu uzavření. Lze proto přisvědčit poškozené, že její negativní stanovisko ke sjednání dohody o vině a trestu bez ujednání o náhradě škody neměl státní zástupce bez jakéhokoli vysvětlení pominout. Alespoň v odůvodnění podaného návrhu na schválení dohody o vině a trestu, ve kterém je podle § 175b odst. 1 tr. ř. povinen soud výslovně upozornit na to, že nedošlo k dohodě o náhradě škody, měl státní zástupce vyložit, proč i přesto pokládal za vhodné dohodu o vině a trestu sjednat. Poškozené lze přisvědčit i v tom, že jí, respektive jejímu zmocněnci, měl být dán přiměřený časový prostor na přípravu k avizovanému jednání o dohodě o vině a trestu, což se v posuzované věci nestalo, protože první informace o sjednávání dohody o vině a trestu po vyloučení věci obžalovaných do samostatného řízení obdržel zmocněnec poškozené dne 13. 11. 2023, tedy jen dva dny před jednáním, které proběhlo 15. 11. 2023, přičemž až na tomto jednání zjistil, že návrh dohody o vině a trestu nijak nereflektuje jím již dříve vůči těmto obžalovaným uplatněné adhezní nároky. Popsaná procesní pochybení ale nejsou takového rázu, aby měla dopad na správnost a zákonnost napadeného adhezního výroku.

č. 11

20. Vycházejí z výše popsaných zjištění a právních závěrů vrchní soud podle § 256 tr. ř. odvolání poškozené zamítl.

č. 12

Orgán rozhodující o zajištění nároku poškozeného na majetku obviněného (§ 47 odst. 1 tr. ř.) nebo o zajištění věci důležité pro trestní řízení nikoli pro důkazní účely [§ 77b odst. 1 písm. b), c), d) tr. ř.] musí mimo jiné posoudit, zda zjištěné skutkové okolnosti umožňují předpokládat, že bude učiněno rozhodnutí, pro které je zajištění prováděno (např. o povinnosti k náhradě škody, o uložení trestu propadnutí věci apod.). Tím není dotčena možnost změny důvodu zajištění podle § 77b odst. 3 tr. ř.

Zajištění nároku poškozeného, Zajištění věcí důležitých pro trestní řízení, Zajištění nástrojů trestné činnosti a výnosů z trestné činnosti a náhradní hodnoty

§ 47 odst. 1, § 77b odst. 1 písm. b), c), d), odst. 3 tr. ř.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 12. 2024, sp. zn. [6 To 41/2024](#), ECLI:CZ:VSPH:2024:6.TO.41.2024.1

Vrchní soud v Praze z podnětu žádosti obžalovaného M. S. o zrušení zajištění nemovitostí jednak podle § 47 odst. 1, 2 tr. ř. a § 77b odst. 3 tr. ř. změnil důvod zajištění ve výroku vyjmenovaných nemovitých věcí, které byly zajištěny jako náhradní hodnota za výnos z trestné činnosti, a jednak podle § 79f odst. 2 tr. ř. zamítl žádost obžalovaného o zrušení zajištění nemovitostí specifikovaných usneseními policejního orgánu.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Dne 11. 6. 2024 byl Vrchnímu soudu v Praze předložen v trestní věci obžalovaného M. S. a spol. spisový materiál Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích vedený pod sp. zn. 64 T 6/2019 za účelem rozhodnutí o odvoláních proti rozsudku ze dne 20. 12. 2022, které podal obžalovaný M. S., jakož i další obžalovaní, a taktéž v neprospěch obžalovaných i státní zástupce Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové (konkrétně v neprospěch obžalovaného M. S. do výroku o trestu) a poškozená K. p., a.s., V. I. G., nikoli však ve vztahu k obžalovanému M. S.

2. Napadeným rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 20. 12. 2022, sp. zn. 64 T 6/2019, byl obžalovaný M. S. uznán vinným pod body 2, 4, 6, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 20, 22, 23, 24, 31, 34, 37, 38, 39, 50, 57, 58, 61, 62, 64, 65, 74, 80, 90, 91, 99, 101, 140, 202, 203, 213, 216, 229, 231, 243, 246, 247, 248, 257, 259, 264, 268, 270, 271, 280, 281, 282, 283, 289, 290, 295, 296 a 297 zvláště závažným zločinem pojistného podvodu podle § 210 odst. 1 písm. b), odst. 2, odst. 5 písm. a), odst. 6 písm. a) tr. zákoníku, dílem dokonaným, dílem ukončeným ve stádiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku, za což mu byl uložen podle § 210 odst. 6 tr. zákoníku trest odnětí svobody v trvání 5 let a 3 měsíců, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Trestnou činností, pro kterou byl doposud nepravomocně uznán vinným, měl obžalovaný M. S. způsobit škodu

ve výši 8 348 064 Kč a pokusit se o způsobení škody ve výši 3 081 000 Kč. Zároveň mu byla podle § 228 odst. 1 tr. řádu uložena povinnost nahradit poškozeným způsobenou škodu v celkové částce 8 331 464 Kč s tím, že v jednotlivostech pro stručnost odkazuje Vrchní soud v Praze na napadený rozsudek.

II.

Žádost obžalovaného a vyjádření k ní

3. Obžalovaný M. S. dne 11. 7. 2024 podal ke zdejšímu soudu žádost o zrušení rozhodnutí podle § 79f odst. 1 tr. ř., v níž předně připomněl výsledek nepravomocného rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích i to, že proti tomuto rozhodnutí se odvolal jak on, tak i státní zástupce, který ve svém odvolání navrhl uložit i trest propadnutí náhradní hodnoty, a to zajištěných věcí v jeho majetku, konkrétně finančních částek zajištěných na dvou bankovních účtech vedených u U. B. C. R. S. a. s. a dále na účtu, který se týká stavebního spoření u M. p. a konečně i na účtu penzijního připojištění u K. B. – P. s. a. s., přičemž v souhrnu jde o částku 844 222,37 Kč. Státní zástupce se tedy nedomáhá propadnutí všech zajištěných věcí z jeho majetku, jak vyplývá z obžaloby, nýbrž pouze finančních částek na účtech výše citovaných. Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích s ohledem na uloženou povinnost nahradit škodu v mnohamilionových částkách propadnutí žádné ze zajištěných věcí neuložil. V rámci svého vyjádření k odvolání státního zástupce, který požaduje, aby mu byl uložen i trest propadnutí náhradní hodnoty, a to peněžních prostředků na účtech uvedených výše, s tímto návrhem nesouhlasí, neboť by šlo o druh majetkové sankce, která by konkurovala uložené povinnosti nahradit poškozeným škodu ve výši zhruba 5,3 mil. Kč, přičemž současně brojí proti správnosti takového výroku s argumentem, že výše škody, kterou měl způsobit, dosud spolehlivě zjištěna nebyla. Pokud jde o konkurenci peněžitých sankcí ukládaných pachatelům trestných činů a současně povinnosti k náhradě škody, poukazuje na dosud existující judikaturu, která se zabývá odčerpáváním majetkového prospěchu získaného pachatelem. Přednost před majetkovou sankcí má rozhodnutí o povinnosti pachatele nahradit způsobenou škodu. Majetkovou sankci je možno uložit jen za předpokladu, že majetková situace dovoluje jak uhradit způsobenou škodu, tak vykonat i státem uloženou povinnost. V dalším poukazuje na předčasnost postupu podle § 71 odst. 1 tr. zákoníku, který předpokládá splnění tímto ustanovením daných podmínek, neboť dosud nebyla náležitě zjištěna hodnota věci, neboť státní zástupce se nezabýval úvahou o jeho alespoň minimálním výnosu z trestné činnosti popsané v obžalobě při počtu stíhaných osob, mezi nimiž ovšem absentují hlavní pachatelé, a to pojištěné osoby, které pojistku inkasovaly. On sám za vyplnění formuláře pro pojišťovnu inkasoval standardní poplatek 1 500 Kč.

4. Závěrem s ohledem na to, že státní zástupce v podaném odvolání s výjimkou propadnutí finančních částek zajištěných na dotčených účtech propadnutí žádné ze zajištěných nemovitých věcí v jeho majetku nepožaduje a s odvoláním na ustanovení § 79f odst. 1 tr. ř., podle něhož lze dovodit, že zajištění vzhledem k nemovitostem třeba není, žádá obžalovaný M. S., aby zajištění předmětných nemovitostí, respektive jejich podílu soud zrušil, a připomíná, že s ohledem na dobu zajištění dochází k nepřiměřenému omezení jeho vlastnického práva, je zcela bezdůvodné a pozbylo zákonného podkladu.

5. K podané žádosti na výzvu odvolacího soudu se dne 31. 7. 2024 vyjádřil i státní zástupce Vrchního státního zastupitelství v Praze s tím, že nesouhlasí, aby žádosti obžalovaného M. S.

bylo vyhověno. Namítl, že Vrchní státní zastupitelství v Praze v rámci odvolacího řízení není vázáno obsahem odvolání podaného státním zástupcem Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové a jeho návrhem není vázán ani Vrchní soud v Praze, který může v rámci v neprospěch podaného odvolání státního zástupce bez vyřčení takového návrhu trest propadnutí zajištěných nemovitostí uložit. Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích v nepravomocném rozsudku stanovil způsobenou škodu ve výši 8 348 064 Kč a škodu hrozící ve výši 3 081 000 Kč. Zároveň soud prvního stupně ve svém rozsudku stanovil povinnost k náhradě způsobené škody ve smyslu § 228 tr. ř. ve vztahu k několika poškozeným. I když dozorový státní zástupce nenavrhoval postihnout obžalovaného uložením majetkového trestu rovněž u předmětných nemovitostí, nic nebrání tomu, aby odvolací soud sám změnil důvod zajištění postupem podle § 77b odst. 3 tr. ř., a to tak, aby zajištění sloužilo k uspokojení majetkových nároků poškozených, neboť důvod zajištění lze kdykoliv v průběhu trestního řízení usnesením změnit. Rozhodnutí o zrušení zajištění by bylo v rozporu se zájmy dotčených poškozených. Dozorový státní zástupce v podaném odvolání požaduje, aby obžalovanému byl uložen i peněžitý trest. V případě, že lze očekávat uložení peněžitého trestu, je ve smyslu § 344a odst. 1 tr. ř. možno zajistit určenou část majetku obviněného. V závěru proto uvedl, že žádosti nelze vyhovět, neboť takový postup by byl na úkor oprávněných zájmů poškozených, případně by jím mohl být ohrožen i výkon uloženého trestu.

6. K dotazu Vrchního soudu v Praze státní zástupce Vrchního státního zastupitelství v Praze dne 29. 10. 2024 doplnil, že jeho předchozí vyjádření ze dne 31. 7. 2024 je možno považovat za návrh na změnu důvodu zajištění podle § 77b odst. 3 tr. ř. v tom smyslu, aby Vrchní soud v Praze rozhodl tak, že důvod zajištění předmětných nemovitostí jako náhradní hodnoty bude změněn na zajištění nároku poškozených podle § 47 odst. 1 tr. ř.

III.

Posouzení žádosti

7. K zajištění majetku obžalovaného M. S. došlo již v průběhu přípravného řízení, a to následujícími rozhodnutími Policie České republiky, Krajského ředitelství policie Pardubického kraje, odborem hospodářské kriminality SKPV.

8. Konkrétně dne 7. 3. 2015 usnesením č. j. KRPE-93223-1535/TČ-2013-170080 podle § 79f k § 79d odst. 1 tr. ř. po předchozím souhlasu státního zástupce Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové byly jako náhradní hodnota za výnos z trestné činnosti zajištěny nemovitosti zapsané v katastru nemovitostí vedeném Katastrálním úřadem pro XY, Katastrálním pracovištěm XY, v katastrálním území XY, v obci XY, okres XY, na listu vlastnictví XY (dále jen „nemovitost XY“), vlastnická práva pro M. S. ve výši podílu $\frac{1}{3}$, přičemž jde o pozemek označený jako parcela XY, druh pozemku zastavěná plocha a nádvoří, výměra XY m², součástí je stavba XY č. p. XY, bydlení, stavba stojí na pozemku p. č. XY a pozemek označený jako parcela XY, druh pozemku zahrada, výměra XY m² jako náhradní hodnoty za výnos z trestné činnosti. Hodnota nemovitosti byla odborným vyjádřením ke dni 12. 3. 2015 stanovena ve výši 3 800 000 Kč. Usnesením Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 19. 5. 2015, sp. zn. 1 To 35/2015, byla stížnost obžalovaného M. S. proti tomuto rozhodnutí o zajištění podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítnuta.

9. Usnesením shodného policejního orgánu pod č.j. KRPE-93223-1536/TČ-2013-170080 ze dne 7. 3. 2015 podle § 79f k § 79d odst. 1 tr. ř. po předchozím souhlasu státního zástupce Krajského

státního zastupitelství v Hradci Králové byly jako náhradní hodnota za výnos z trestné činnosti zajištěny nemovitosti zapsané v katastru nemovitostí vedených Katastrálním úřadem pro XY, Katastrálním pracovištěm XY, v katastrálním území XY, v obci XY, okres XY, na listu vlastnictví XY (dále jen „nemovitost XY“), vlastnická práva pro M. S. ve výši podílu $\frac{1}{2}$, přičemž jde o pozemek označený jako parcela XY, druh pozemku ostatní plocha, výměra XY m², dále pozemek označený jako parcela XY, druh pozemku zastavěná plocha a nádvoří, výměra XY m², součástí je stavba XY č. p. XY, rodinný dům, stavba stojí na pozemku p. č. XY a pozemek označený jako parcela XY, druh pozemku ostatní plocha, výměra XY m². Hodnota nemovitostí byla odborným vyjádřením ke dni 23. 3. 2015 stanovena ve výši 4 500 000 Kč. Usnesením Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 19. 5. 2015, sp. zn. 1 To 36/2015, byla stížnost obžalovaného M. S. podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítnuta.

10. Tentýž policejní orgán dále rozhodl svým usnesením ze dne 7. 3. 2015, č. j. KRPE-93223-1530/TČ-2013-170080, o zajištění peněžních prostředků na bankovních účtech č. XY a č. XY jako náhradní hodnoty za výnos z trestné činnosti podle § 79f k § 79a odst. 1 tr. ř. až do výše 6,4 mil. Kč. Usnesením Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 19. 5. 2015, sp. zn. 1 To 33/2015, byla stížnost obžalovaného M. S. podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítnuta. Zůstatek na obou účtech ke dni blokace (10. 3. 2015) činil 207 739,48 Kč a 404 814,77 Kč.

11. Dále bylo usnesením totožného policejního orgánu ze dne 7. 3. 2015, č. j. KRPE-93223-1531/TČ-2013-170080, rozhodnuto o zajištění peněžních prostředků na bankovním účtu stavebního spoření M. p. č. XY jako náhradní hodnoty za výnos z trestné činnosti podle § 79f k § 79a odst. 1 tr. ř. až do výše 6,4 mil. Kč. Usnesením Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 19. 5. 2015, sp. zn. 1 To 34/2015, byla stížnost obžalovaného M. S. podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítnuta. Ke dni 10. 3. 2015 činil zůstatek na tomto účtu 100 636 Kč.

12. Usnesením shodného policejního orgánu ze dne 7. 3. 2015, č. j. KRPE-93223-1528/TČ-2013-170080, bylo rozhodnuto o zajištění peněžních prostředků penzijního připojištění u K. P. s. a. s. jako náhradní hodnoty za výnos z trestné činnosti podle § 79f k § 79a odst. 1 tr. ř. Usnesením Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 19. 5. 2015, sp. zn. 1 To 32/2015, byla stížnost obžalovaného M. S. podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítnuta. Ke dni 11. 3. 2015 činil zůstatek na tomto účtu 131 032,12 Kč.

13. Vrchní soud v Praze z podnětu podané žádosti přezkoumal spisový materiál se zaměřením na zajištění náhradní hodnoty a dospěl následujícím závěrům.

14. Podle § 79a odst. 1 tr. ř. nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že určitá věc je nástrojem nebo výnosem z trestné činnosti, může předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce nebo policejní orgán rozhodnout o zajištění takové věci.

15. Podle § 79g odst. 1 tr. ř. nelze-li zajistit věc, která je nástrojem nebo výnosem z trestné činnosti, může být místo ní zajištěna náhradní hodnota, která odpovídá, byť jen zčásti, její hodnotě; přitom se postupuje obdobně podle příslušných ustanovení upravujících zajištění věci, která je nástrojem nebo výnosem z trestné činnosti. Náhradní hodnotu lze zajistit osobě, která měla povinnost strpět zajištění původní věci. Podle § 79g odst. 2 tr. ř. může z důležitých důvodů předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce povolit na návrh osoby, které byla náhradní hodnota zajištěna, provedení úkonu, který se týká zajištěné náhradní hodnoty. Proti takovému rozhodnutí je přípustná stížnost, která má odkladný účinek.

16. Podle § 79f odst. 1 tr. ř. se zajištění věci zruší nebo omezí, není-li jej již třeba nebo jej není třeba ve stanoveném rozsahu. Bylo-li zrušeno zajištění věci, jež byla ponechána na místě, kde se nachází, odvolá se též příkaz k zdržení se nakládání s věcí. Podle § 79f odst. 2 tr. ř. má osoba, jíž byla věc zajištěna, právo kdykoliv po právní moci usnesení o zajištění žádat o zrušení nebo omezení zajištění.

17. Podle § 77b odst. 3 tr. ř. má zajištění věci pro důkazní účely přednost před jinými důvody zajištění věci. Důvod zajištění podle § 47, § 78, § 79, § 79a, § 79g, § 344a, § 347 nebo § 358b tr. ř. lze v průběhu trestního řízení změnit usnesením, proti kterému je přípustná stížnost. O změně důvodu zajištění není třeba rozhodovat v případě, kdy jsou splněny podmínky pro vyslovení propadnutí nebo zabránění věci, která je zajištěna k důkazním účelům.

18. Podle § 47 odst. 1 tr. ř. byla-li poškozenému způsobena trestným činem škoda nebo nemajetková újma, nebo získal-li obviněný takovým trestným činem na jeho úkor bezdůvodné obohacení, lze nárok až do pravděpodobné výše škody nebo nemajetkové újmy nebo až do pravděpodobného rozsahu bezdůvodného obohacení zajistit na majetku obviněného. Zajišťovat nelze nárok, který nelze v trestním řízení uplatnit. K zajištění nelze užít majetek, který je podle zvláštního právního předpisu vyloučen z výkonu rozhodnutí o zajištění. Podle § 47 odst. 2 tr. ř. (ve znění účinném do 31. 12. 2024) o zajištění podle odstavce 1 rozhoduje soud na návrh státního zástupce nebo poškozeného, v přípravném řízení státní zástupce na návrh poškozeného. V přípravném řízení může státní zástupce nárok zajistit i bez návrhu poškozeného, vyžaduje-li to ochrana jeho zájmů, zejména hrozí-li nebezpečí z prodlení.

19. Vrchní soud v Praze konstatuje, že podstatou institutů zajištění věcí jako jednoho z efektivních nástrojů boje se zločinem je znemožnění osobě, jíž se věci zajišťují, aby svůj majetek například uschovala, spotřebovala nebo ho převedla na jiné osoby. Smyslem zajištění je tedy snaha o minimalizaci nebezpečí rozplynutí majetku dotyčné osoby mimo jiné z důvodu možnosti náhrady případné škody a případného majetkového postihu. Zajištění věcí jako nástrojů trestné činnosti a výnosů z trestné činnosti či náhradní hodnoty je institutem, který napomáhá objasňování a případně reparaci závažné, zejména hospodářské kriminality. Z povahy zajišťovacích institutů vyplývá, že se pohybuje vždy pouze v rovině pravděpodobnosti, a nikoli jistoty ohledně budoucích následků, jež se snaží předvídat. Opatření je pouze dočasné, svou povahou zatímní a zajišťovací, nepředstavující konečné rozhodnutí ve věci. Jeho podstatou je nikoliv odejmutí těchto prostředků majiteli, ale omezení dispozičního práva. Jedná se zde o omezení vlastnického práva dotčených subjektů, avšak v rámci výluky z ochrany vlastnictví, která je při zachování v zákoně specifikovaných podmínek přiměřená cíli sledovanému právní úpravou, jímž je náležité zjištění trestných činů a spravedlivé potrestání pachatelů i snaha v co nejvyšší možné míře eliminovat škodu způsobenou případnou trestnou činností (srov. nálezy sp. zn. [II. ÚS 642/07](#) ze dne 30. 1. 2008 nebo nálezy sp. zn. [I. ÚS 2485/13](#) ze dne 2. 12. 2013).

20. Při rozhodování o zajištění věci je třeba vždy též uvažovat v intencích provázanosti hmotné právních a procesně právních předpisů upravujících tuto problematiku. Zákonné využití toho kterého zajišťovacího institutu upraveného trestním řádem nebude totiž reálně k ničemu, pokud se posléze neodrazí v podobě požadované trestním zákoníkem v konečném rozhodnutí o trestní věci (typicky v odsuzujícím rozsudku). Orgán rozhodující o zajištění tedy musí rovněž vyhodnotit, zda zjištěné skutkové okolnosti umožňují předpokládat, že očekávané rozhodnutí

minimálně učiněno být může (viz např. rozhodnutí o povinnosti k náhradě škody, uložení trestu propadnutí věci či náhradní hodnoty, peněžitého trestu apod.). Jak vyplývá z odborné publikace autorů Vondruška, Fr., Záruba, J., Trešlová, L. Odčerpávání majetku pocházejícího z nelegitimních zdrojů mimotrestními prostředky. Praha: Scientia, 2010, s. 50, „Zajišťovat majetek, který evidentně nebude možno v budoucnu v daném trestním řízení postihnout, nejenže nemá smysl – naopak hrozí, že v konečném důsledku stát ponese následky příliš extenzivního uplatňování těchto omezujících institutů, které jsou současně i vážným zásahem do vlastnického práva chráněného na ústavní rovině.“

21. S ohledem na to, že k zajištění věcí obžalovaného M. S. došlo téměř před deseti lety, bylo třeba v souvislosti s jeho žádostí o zrušení zajištění aktualizovat hodnotu zajištěného majetku. Z odborného vyjádření znalkyně P. K. vyplývá, že k datu 7. 12. 2024 činila obvyklá cena nemovitosti XY cca 8 mil. Kč a k datu 17. 11. 2024 činila obvyklá cena nemovitosti XY 20 mil. Kč (bez zohlednění věcného břemene bydlení váznoucího na nemovitosti, které bylo v původním odborném vyjádření oceněno tak, že může snížit cenu nemovitosti až o 50 %). Z výpisu z katastru nemovitostí bylo zjištěno, že obžalovaný M. S. vlastní $\frac{1}{3}$ nemovitosti XY a $\frac{1}{2}$ nemovitosti XY. Celková aktuální obvyklá cena zajištěných nemovitostí tak činí cca 7,7 mil. Kč.

22. Vrchní soud v Praze pro úplnost aktualizoval i zjištění ohledně výše zajištěných finančních prostředků na účtech obžalovaného M. S. a zjistil, že na účtu M. p. s. s. a. s. bylo k 16. 10. 2024 naspořeno 163 342,51 Kč, na účtech U. B. C. R. S. činil zůstatek k 17. 10. 2024 částku 258 601,84 Kč a 408 037,35 Kč a na účtu P. s. K. B. bylo naspořeno k 17. 10. 2024 296 432,98 Kč. Celkem se jedná o finanční prostředky ve výši 1 126 141,68 Kč.

23. V daném případě dospěl Vrchní soud v Praze k závěru, že nadále pro zajištění předmětných nemovitostí (ad 8, 9) jako náhradní hodnoty za výnos z trestné činnosti podle § 79g tr. ř. (v době rozhodování o zajištění podle § 79d, 79f tr. ř.) již nejsou splněny zákonné podmínky. Napadený rozsudek totiž přesně specifikuje výši škody, kterou měl obžalovaný M. S. způsobit, resp. pokusit se ji způsobit, na rozdíl od výnosu z trestné činnosti, který měl jmenovaný obžalovaný ze stíhané trestné činnosti mít a k jehož reparaci má majetek zajištěný podle § 79g tr. ř. sloužit. V odůvodnění napadeného rozsudku se totiž opakovaně hovoří o odměně jednotlivých stíhaných osob za jejich podíl na trestné činnosti (tj. fakticky o výnosu z trestné činnosti), který měl být od 5 000 Kč do 15 000 Kč pro jednotlivé lékaře za jednotlivý útok (v případě obžalovaného M. S. jich mělo být celkem 57), avšak bez specifikace souhrnné částky, o kterou se měl obžalovaný M. S. obohatit umělým navyšováním či úplným fabulováním zdravotnických úkonů u osob, které byly účelově životně či úrazově pojištěny, za účelem získání pojistného plnění, o něž se zúčastněné osoby (tedy i příslušní lékaři) měly dělit. Aniž by Vrchní soud v Praze jakkoli předjímal meritorní rozhodnutí o vině obžalovaného M. S. i dalších stíhaných osob, považuje za nutné zmínit, že v dané trestní věci nelze dát rovnítko mezi způsobenou škodu a výnos z trestné činnosti jednotlivých zúčastněných osob, takže těžko by trest propadnutí věci podle § 70 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, případně ochranné opatření zabrání náhradní hodnoty podle § 102 tr. zákoníku mohly postihnout veškerý zajištěný majetek obžalovaného M. S. jako náhradní hodnotu za výnos z trestné činnosti.

24. Z výše uvedených důvodů Vrchní soud v Praze považuje nadále za postačující opatření ve vztahu k předpokládanému výnosu obžalovaného M. S. ze stíhané trestné činnosti zajištění finančních prostředků na jeho účtech (viz bod 21) a ohledně nemovitostí specifikovaných

v odst. 8 a 9 shora rozhodl o změně účelu jejich zajištění ve prospěch nároku poškozených, který byl doposud zjištěn v přepokládané výši 8 348 064 s tím, že mu byla stanovena povinnost nahradit škodu v celkové částce 8 331 464 Kč, přičemž s ohledem na absenci odvolání do výroku o povinnosti obžalovaného M. S. k náhradě škody byla výše zajištění omezena částkou 8 331 464 Kč. Téměř desetiletá doba zajištění je sice dlouhým časovým úsekem, avšak s ohledem na rozsah a charakter trestné činnosti, stran které je v současné době stíháno 20 osob z původních 21 a spisový materiál čítá téměř 85 000 stran, lze považovat dobu trestního řízení (a tedy i zajištění majetku obžalovaného) za přiměřenou.

č. 13

Shodné účinky jako upozornění na možnost přísnějšího právního posouzení skutku podle § 225 odst. 2 tr. ř. má i kasační rozhodnutí odvolacího soudu v téže věci, ve kterém je uvedeno, že návrh státního zástupce na zpřísnění právního posouzení skutku je důvodný.

Poznámka: Závěr uvedený v právní větě se uplatní i za úpravy ustanovení § 225 odst. 2 tr. ř. účinné od 1. 1. 2026 při upozornění na jinou právní kvalifikaci

Změna právní kvalifikace, Práva obviněného

§ 225 odst. 2 tr. ř.

č. 13

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 10. 2024, sp. zn. [10 To 78/2024](#), ECLI:CZ:VSPH:2024:10.TO.78.2024.1

Vrchní soud v Praze podle § 256 tr. ř. zamítl odvolání obžalovaného I. M. a poškozené společnosti P. P. T., s.r.o., proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 13. 6. 2024, sp. zn. 73 T 14/2022.

I.

Rozsudek soudu prvního stupně

1. Napadeným rozsudkem byl obžalovaný I. M. uznán vinným pokusem zločinu vydírání podle § 21 odst. 1, § 175 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zákoníku, a to pro skutek spočívající v tom, že v úmyslu neoprávněně obohatit společnost E.-P. a. s., se sídlem XY (dále také jen „EP“) na úkor společnosti P. P. T., s.r.o., se sídlem XY (dále také jen „PPT“) a dále v úmyslu poškodit v obchodním styku společnost PPT podal dne 31. 1. 2020 za společnost EP návrh na zahájení insolvenčního řízení vůči společnosti PPT k Městskému soudu v Praze, které bylo vedené pod sp. zn. MSPH 89 INS 2466/2020, přičemž v odůvodnění insolvenčního návrhu uvedl, že společnosti EP vznikl nárok vůči společnosti PPT (dříve pod názvem E.-T. s.r.o.) za plnění poskytnuté v rozsahu stanoveném Smlouvou o spolupráci ve výši 18 150 000 Kč (dále jen „Pohledávka“), k tomu odkázal na Smlouvu o spolupráci ze dne 2. 5. 2017 a Výzvu k plnění ze dne 12. 4. 2019, kterou nechal vyhotovit a odeslat společnosti E.-T. s.r.o., v níž vyzýval k zaplacení údajného plnění ze Smlouvy o spolupráci uzavřené dne 2. 5. 2017 mezi společnostmi EP a společnostmi E.-T. s.r.o. za období roku 2018 ve výši 18 150 000 Kč do pěti dnů, na účet společnosti EP číslo XY, přičemž v závěru upozornil na to, že v případě, že nedojde ke splnění výše uvedeného závazku v souladu s výzvou společnosti EP, uplatní svá práva právní cestou, a to ačkoliv si byl vědom, že v předmětné Smlouvě o spolupráci ze dne 2. 5. 2017 mezi společnostmi EP a společnostmi E.-T. s.r.o. v článku 4. je k době trvání smlouvy v článku 4. 2. výslovně uvedeno, že tato smlouva se uzavírá na dobu určitou v délce trvání do 31. 12. 2017 (doba trvání smlouvy) a v článku 4. 3., že jakékoli prodloužení doby trvání této smlouvy

vyžaduje výslovný písemný souhlas obou smluvních stran, ať již v podobě dodatku k této smlouvě či v podobě nově uzavřené smlouvy, a věděl, že k žádnému písemnému prodloužení smlouvy ze dne 2. 5. 2017 nedošlo, a ačkoliv byl informován, že společnost E.-T. s.r.o. z tohoto důvodu pohledávku neuznává, insolvenční návrh na společnost PPT podal, i když si byl vědom, že standardním způsobem zjištění sporné pohledávky je vedení sporného nalézacího řízení a současně věděl, že o Pohledávce nebylo řádně účtováno, přičemž obžalovaný v minulosti dal popud dne 12. 4. 2019 k vystavení zálohové faktury číslo 191700067 na částku 18 150 000 Kč, která byla na jeho popud vedena pouze v knize zálohových faktur, o další pohledávce, kterou uvedla společnost EP v návrhu na zahájení insolvenčního řízení, ve výši 297 660 Kč podle faktury č. 319003343 ze dne 30.9.2019 věděl, že ji taktéž společnost PPT neuznává, a protože neměl skutečné poznatky o tom, že společnost PPT je v úpadku ve smyslu ustanovení § 3 zák. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), a zároveň si nebyl vědom mnohosti věřitelů jako základní podmínky pro zahájení a vedení insolvenčního řízení, v úmyslu docílit zahájení insolvenčního řízení účelově postoupil dne 10. 1. 2020 pohledávku ve výši 297 660 Kč vyplývající z titulu nákladů za skladování za 2. čtvrtletí roku 2018 účtovaných na základě Rámcové smlouvy o skladování ze dne 22. 12. 2016 uzavřené mezi společnostmi EP a E.-T. s.r.o. na společnost E. L., XY, v České republice zastoupené E. L. – odštěpný závod, se sídlem XY, na základě podaného insolvenčního návrhu Městský soud v Praze pod č. j. MSPH 89 INS 2466/2020-A-4 dne 3. 2. 2020 rozhodl o zapsání společnosti PPT do insolvenčního rejstříku, insolvenční návrh byl následně odmítnut usnesením Městského soudu v Praze ze dne 26. 3. 2020, č. j. MSPH 89 INS 2466/2020-A-20, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 5. 2020, č. j. 1VSPH 544/2020-A-36, neboť společnost EP ani k výzvě soudu nedoložila pohledávku uznáním dlužníka s ověřeným podpisem nebo vykonatelným rozhodnutím nebo notářským zápisem se svolením k vykonatelnosti nebo exekutorským zápisem se svolením k vykonatelnosti nebo potvrzením auditora podle zvláštního zákona, soudního znalce nebo daňového poradce, že o pohledávce účtuje ve smyslu ustanovení § 105 odst. 1 insolvenčního zákona, přičemž popsáním jednáním se pokusil způsobit poškození společnosti P. P. T., s.r.o., se sídlem XY škodu ve výši 18 150 000 Kč neoprávněným vymáháním Pohledávky, a dále jí způsobil škodu spočívající nejméně ve vynaložených nákladech v souvislosti s vedeným insolvenčním řízením, a to nákladů na zpracování odborného vyjádření P. P. s.r.o. ve výši 27 951 Kč a znaleckého posudku G. A. s. – Z. ú. a. s. ve výši 66 550 Kč, a dále nákladů na právní zastoupení v blíže neurčené výši. Odsouzen byl za uvedený zločin a za sbíhající se pokus zločinu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 21 odst. 1, § 240 odst. 1, 2 písm. c) tr. zákoníku z rozsudku Okresního soudu v Prostějově ze dne 31. 5. 2022, sp. zn. 1 T 161/2021, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 8. 12. 2022, sp. zn. 9 To 287/20223 a za sbíhající se zločin dotačního podvodu podle § 212 odst. 1, odst. 6 písm. a) tr. zákoníku, zločin poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, 5 tr. zákoníku, zločin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku a zločin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 tr. zákoníku z rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 24. 5. 2023, sp. zn. 40 T 6/2023, k souhrnnému trestu odnětí svobody na dobu 6 let a 6 měsíců. Pro výkon uloženého trestu byl zařazen do věznice s ostrahou. Současně soud obžalovanému uložil též peněžitý trest v celkové výměře 4 100 000 Kč. Dále byl obžalovanému uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce statutárního orgánu, člena statutárního orgánu a prokuristy v obchodních korporacích, včetně jejich zastupování na základě plné moci, a to na dobu 9 let. Zároveň soud zrušil výrok o trestu z rozsudku Okresního soudu v Prostějově ze dne 31. 5. 2022, sp. zn. 1 T 161/2021, ve spojení s usnesením

Krajského soudu v Brně ze dne 8. 12. 2022, sp. zn. 9 To 287/2022 a z rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 24. 5. 2023, sp. zn. 40 T 6/2023, jakož i všechna další rozhodnutí na tyto výroky obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo tímto zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. soud uložil obžalovanému povinnost nahradit poškozené P. P. T., s.r.o. škodu ve výši 94 501 Kč a tutéž poškozenou podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkázal se zbytkem jejího nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

II.

Odvolání obžalovaného a poškozené

2. Proti tomuto rozsudku včas podal odvolání obžalovaný I. M., cestou své obhájkyne, podáním datovaným dne 22. 7. 2024 s tím, že rozsudek považuje za nesprávný, neboť soud prvního stupně sice provedl důkazní řízení, ale nesprávně zhodnotil provedené důkazy v jejich vzájemných souvislostech. Prvostupňový soud dospěl v rámci řízení k nesprávným skutkovým závěrům, a to zejména v otázce naplnění subjektivní stránky trestného činu. Proto navrhuje, aby odvolací soud napadený rozsudek zrušil a obžaloby jej podle § 226 písm. b) tr. ř. zprostil. Toto odvolání obžalovaný cestou své obhájkyne dále rozvedl podáním datovaným dne 27. 8. 2024. Obžalovaný opětovně namítá, že nebyla naplněna skutková podstata trestného činu, jak formální znaky, tak ani materiální podmínka trestného činu. Soud prvního stupně sice provedl důkazní řízení, avšak nesprávně zhodnotil provedené důkazy v jejich vzájemných souvislostech. Soud neposoudil jednotlivé důkazy v jejich celku, pouze vyselekoval jejich jednotlivé části, na základě kterých shledal obžalovaného vinným. Upozorňuje na to, že šikanózním insolvenčním návrhem se rozumí insolvenční návrh zjevně bezdůvodný, který obsahuje vědomě nepravdivé, lživé či smyšlené informace. Připomíná výpověď svědka P., který u hlavního líčení vypověděl, že z jeho pohledu pohledávka byla existentní. Insolvenční návrh považoval za zcela standardní. Obžalovaný nesouhlasil ani se závěrem soudu týkajícím se účelového postoupení pohledávky na společnost E. L. Soudu prvního stupně vytýká nesprávnou aplikaci závěrů usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2015, sp. zn. [8 Tdo 1352/2014](#). Dále soudu prvního stupně vytýká, že zatížil řízení procesní vadou, neboť obžalovaného nevyrozuměl o změně, konkrétně zpřísnění právní kvalifikace. Závěr, že obžalovaný byl na možnost přísnější právní kvalifikace upozorněn zrušujícím usnesením Vrchního soudu v Praze, nelze přijmout. S odkazem na judikaturu Ústavního soudu se obžalovaný domáhá transparentnosti rozhodování s tím, že realizované důkazy musí být vyčerpávajícím způsobem, logicky i věcně, a přesvědčivě vyhodnoceny. Obžalovaný rovněž namítá, že při svém rozhodování soud nedostatečně zohlednil souhrnný trest uložený obžalovanému rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 24. 5. 2023, sp. zn. 40 T 6/2023. Soud mohl postupovat podle ustanovení § 44 tr. zákoníku a upustit od uložení souhrnného trestu, neboť tento trest je dostatečným. Připomíná v té souvislosti i další tresty, které obžalovanému byly uloženy, zejména peněžitý trest. Z toho důvodu navrhuje, aby odvolací soud napadený rozsudek zrušil a obžalovaného podle § 226 písm. b) tr. ř. obžaloby zprostil.

3. Včasným odvoláním datovaným dne 18. 7. 2024 napadá rozsudek rovněž poškozená P. P. T., s.r.o. s tím, že poškozená se odvolává proti výroku o náhradě škody, neboť nesouhlasí s výrokem podle § 229 odst. 2 tr. ř., což bylo dále odůvodněno.

III.

Přípustnost a důvodnost odvolání

4. Vrchní soud v Praze z podnětu podaných odvolání podle § 254 odst. 1 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost oddělitelných výroků rozsudku, proti nimž byla podána odvolání, jakož i správnost postupu řízení, které tomuto předcházelo, a to z hlediska vytýkaných vad. Poté dospěl k následujícím závěrům.

5. Předně je třeba uvést, že v dané věci se jedná již o druhé meritorní rozhodnutí, přičemž první odsuzující rozsudek ze dne 14. 4. 2023, vydaný pod sp. zn. 73 T 14/2022, byl z podnětu odvolání obžalovaného, státního zástupce a poškozené podle § 258 odst. 1 písm. b), c) d) tr. ř. zrušen v celém rozsahu a podle § 259 odst. 1 tr. ř. se věc vrátila soudu prvního stupně, aby v ní učinil rozhodnutí nové. V odůvodnění zrušujícího rozhodnutí odvolací soud pozitivně hodnotil, jak soud prvního stupně v dané věci aktivně pracoval s podanou obžalobou, kterou nevzal v potaz jako základ pro odsuzující rozhodnutí, a naopak zpřesnil samotný skutkový děj. Tento shledává odvolací soud i v napadeném rozsudku prezentovaný jako případnější a v plném rozsahu odpovídá ději tak, jak se skutečně stal podle realizovaných důkazů. Zjištěný skutkový děj, jak podotýká odvolací soud, ani obžalovaný v podaných odvoláních nespornuje. Odvolací soud se ztotožnil s odvolacími námitkami státní zástupkyně směřujícími do použité právní kvalifikace a na základě toho sám doplnil dokazování, zejména o výsledcích obžalovaného. Z něj vyplynulo, že cíl obžalovaného směřoval k získání fakturované částky 18 150 000 Kč v rámci insolvenčního řízení a za této situace odvolací soud uzavřel, že shledává za důvodným požadavek prezentovaný státní zástupkyní na možné překvalifikování jednání obžalovaného jako zločinu vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zákoníku, a to s ohledem na rozsah škody, ke kterému jednání obžalovaného směřovalo, byť je na místě toto zvažovat toliko ve stádiu pokusu podle § 21 tr. zákoníku. S odkazem na ustanovení § 259 odst. 5 písm. b) tr. ř. však odvolací soud konstatoval, že není oprávněn v dané věci rozhodnout, a proto věc vrátil soudu prvního stupně i s odkazem na aplikaci rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2015, sp. zn. [8 Tdo 1352/2014](#). Odvolací soud rovněž poukázal na možné ukládání trestu souhrnného k pozdějšímu odsouzení obžalovaného I. M. Z těchto důvodů byla věc vrácena soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí. Nutno zdůraznit, že v rámci nového řízení realizovaného v průběhu hlavního líčení dne 13. 6. 2024 byly pokyny odvolacím soudem stanovené v plném rozsahu soudem prvního stupně reflektovány a realizovány.

6. Za této situace, po podaných odvoláních, vrchní soud dospěl k závěru, že je namístě ve věci nařídít veřejné zasedání, což učinil a veřejné zasedání proběhlo dne 22. 10. 2024. Přítomná obhájkyň obžalovaného odkázala na obsah podaného odvolání, včetně zde prezentovaného závěrečného návrhu, a na její vyjádření se odkázal i další obhájce obžalovaného. Obžalovaný sám žádným způsobem nechtěl na přednesy svých obhájců reagovat. Zmocněnec poškozené rovněž odkázal na písemně podané odvolání. Intervenující státní zástupce k námitce obžalovaného, že po vrácení věci nebyl soudem prvního stupně poučen podle ustanovení § 190 odst. 2 tr. ř., poukázal na komentář k trestnímu řádu i publikovanou judikaturu s tím, že shodné účinky, jako toto upozornění, má i závazný právní názor, že skutek obžalovaného je třeba posoudit podle přísnějšího ustanovení zákona uvedeného v rozhodnutí soudu odvolacího. V té souvislosti připomíná předchozí rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 3. 2024, kde toto prezentuje odvolací soud ve svém odst. 16. Následně se státní zástupce vyjadřuje k náležitostem šikanózního insolvenčního návrhu. Zde připomíná, že šikanózním

návrhem může být i okolnost, že je uměle vytvořena polarita věřitelů, o čemž podle státního zástupce není pochyb s ohledem na časový sled událostí. V té souvislosti odkazuje na usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. 9. 2011, č. j. VSOL 258/2011-A-35, které se touto problematikou zabývá. Státní zástupce je přesvědčen, že se jednalo o šikanózní insolvenční návrh, tedy že byla naplněna základní skutková podstata trestného činu vydírání. Státní zástupce neshledává nepřiměřeným ani uložený trest. Co se týče trestu zákazu činnosti, za situace, v níž byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody, si toliko klade otázku, zda není zbytečně dlouhý, neboť po dobu výkonu trestu odnětí svobody se trest zákazu činnosti nevykonává. K podanému odvolání poškozené intervenující státní zástupce uvedl, že se ztotožňuje s výhradami formulovanými soudem prvního stupně. Připouští, že lze dovodit důvodnost nároků poškozené, avšak specifikace výše tohoto nároku přesahuje prostor určený pro hlavní líčení a z toho důvodu soud prvního stupně nepochybil, pokud ve zbývajících částech poškozenou podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkázal. Odvolací soud dospěl k závěru, že je namístě doplnit dokazování, a to zajištěným aktualizovaným opisem rejstříku trestů, k němuž nebylo připomínek. K návrhu obhajoby byl realizován doplňující výslech obžalovaného I. M., který připomněl svoji tíživou rodinnou situaci, poukázal na nepříznivou zdravotní situaci, v níž se nachází. Zopakoval, že i podle zpracovaného znaleckého posudku se poškozená P. P. T., s.r.o. nacházela v nedobré finanční kondici, hrozil jí úpadek. Opakovaně tvrdí, že pohledávka nebyla fiktivní. Zopakoval, že požadovaná částka 18 mil. Kč byla z jeho strany důvodná. Odvolacím soudem byl zamítnut důkaz na doplnění dokazování o přílohové listiny, které byly předloženy společně s odvoláním poškozené, přičemž odvolací soud konstatuje, že uvedené listiny již byly prezentovány před soudem prvního stupně a jejich provedení v rámci dokazování před odvolacím soudem je třeba považovat za nadbytečné. Z tohoto důvodu k realizaci tohoto důkazu soudem odvolacím přistoupeno nebylo. Dokazování tak bylo ukončené.

7. I s odkazem na své předchozí rozhodnutí Vrchní soud v Praze konstatuje, že Městský soud v Praze v tomto řízení vykonal veškeré důkazy nezbytné pro zjištění skutečného stavu věci v souladu s ustanovením § 2 odst. 5 tr. ř. Jednotlivé důkazy zhodnotil logickým a přesvědčivě zdůvodněným způsobem, jemuž v souladu s ustanovením § 2 odst. 6 tr. ř. nelze nic vytknout. Při hodnocení důkazů nedošlo k nesprávnostem, ani k tomu, že by byl některý důkaz pominut, popř. z něj vyvozeny skutečnosti, které z něj logicky nevyplývají. Odvolací soud v podrobnostech může odkázat na obsáhlé a náležité odůvodnění napadeného rozsudku, neboť s jeho závěry vztahujícími se zejména k výroku o vině, jakož i k výroku o trestech, následně i k výroku o náhradě škody, nemá jakýchkoliv připomínek. Nad rámec shora uvedeného je třeba uvést následující. Obžalovaný I. M. shodně jako v případě předchozího odsuzujícího rozsudku ani nyní v zásadě nesporně skutkový děj tak, jak je podrobně popsán ve výroku napadeného rozsudku. Jeho odvolací námitky směřují do absence naplnění všech znaků skutkové podstaty trestného činu vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zákoníku ve stádiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku, s odkazem na absenci subjektivní stránky trestného činu. Jeho obhajoba zní, že spoléhal na právní posouzení, které se mu dostalo od obhájce, osoby s právnickým vzděláním, konkrétně M. P. Odvolací soud v této souvislosti konstatuje, že považoval za nezbytné, aby tento svědek byl soudem prvního stupně vyslechnut, za situace, kdy dojde ke zproštění mlčenlivosti, a v tomto smyslu Městský soud v Praze v plném rozsahu respektoval pokyn odvolacího soudu, tímto se řídil. Právě výpověď tohoto svědka je třeba považovat za podstatnou v tom smyslu, že vyvrací verzi obhajoby, že by instruoval obžalovaného I. M. ve smyslu podání insolvenčního návrhu. Uvedl, že požadavek na

podání návrhu přišel jednoznačně od společnosti E.-P. a.s., konkrétně obžalovaného I. M. Jelikož postupoval v intencích svého klienta, vnímal insolvenční návrh jako oprávněný a z toho pohledu neměl důvod klienta upozorňovat, že by se jednalo o nesprávný způsob uplatnění pohledávky. K druhému věřiteli uvedl, že společnost E. L. se sídlem v XY neznal, toliko z dokumentů v kanceláři zjistil, že to měl být druhý věřitel, se zástupcem této společnosti nejednal ani nevěděl, jak se tato dostala k pohledávce. Zde je naopak třeba poukázat na výpovědi svědků M. K. a P. K., kteří popisují okolnosti převzetí uvedené pohledávky, a to v časové souvislosti předcházející právě podání insolvenčního návrhu, čímž se v odůvodnění svého rozsudku náležitým způsobem soud prvního stupně zabývá. Nelze odhlédnout od toho, že pohledávka ve výši 297 660 Kč nebyla ze strany společnosti E.-T., s.r.o. (nyní P. P. T., s.r.o.) vnímána jako nesporná, a tímto se v podrobnostech rovněž soud prvního stupně náležitě zabývá. Nutno připomenout, že ani celkovou částku přesahující 18 mil. Kč společnost E.-T., s.r.o. (nyní P. P. T., s.r.o.), nepovažovala za důvodnou, pohledávku neuznávala a tento svůj závěr opírala o smluvní dokumenty, které neumožňovaly automatické prodlužování existujících smluvních vztahů. Soud prvního stupně se v širším kontextu zabývá vývojem právě obchodních vztahů mezi společnostmi E.-T., s.r.o. (nyní P. P. T., s.r.o.) a E.-P. a.s. představované obžalovaným a dává tyto do náležitých souvislostí i v tom smyslu, z jakého důvodu postupoval obžalovaný způsobem, který je mu nyní kladen za vinu. Proto je třeba shledávat důvodnost závěru soudu prvního stupně o tom, že předmětný insolvenční návrh je třeba považovat za šikanózní, byť je nepochybné, a vyplynulo to i z výpovědi obžalovaného I. M. tak, jak ji učinil před odvolacím soudem, že bylo jeho záměrem získat předmětnou částku přesahující 18 mil. Kč. Na tomto setrval i ve svém vyjádření prezentovaném u veřejného zasedání dne 22. 10. 2024. Soud prvního stupně zcela správně poukazuje i na judikaturu. Lze připomenout rozhodnutí Nejvyššího soudu učiněné pod sp. zn. [8 Tdo 1352/2014](#). Ve vztahu k subjektivní stránce je třeba uvést, že informovanost obžalovaného byla dána dlouhodobou obchodní spoluprací se společností E.-T., s.r.o. Byl obeznámen s obsahem a textem smluvních dokumentů, které byly uzavřeny. Rovněž zcela vědomě, za jeho aktivní účasti, dochází k převedení sporné pohledávky ve výši 297 660 Kč na společnost, která neměla mezi zúčastněnými žádné obchodní aktivity. V tomto smyslu je třeba dovodit, že se jednalo o ryze účelové vytvoření dalšího věřitele, za účelem možného podání insolvenčního návrhu, a v těchto okolnostech lze na straně obžalovaného shledávat nepochybně úmysl přímý tak, jak má na mysli ustanovení § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. To, že k samotnému způsobení škody v prokázaném rozsahu nedošlo, je důsledkem toho, že v průběhu řízení před soudem, v rámci insolvenčního řízení, poškozená prokázala nedůvodnost podání insolvenčního návrhu, a i v tomto lze dovodit šikanózní charakter jednání obžalovaného I. M. Jak již bylo konstatováno v předchozím rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, Městský soud v Praze v dané věci postupoval zcela správně, jestliže skutek oproti podané obžalobě upřesnil, nyní, i na základě doplnění dokazování jak Vrchním soudem v Praze, tak Městským soudem v Praze, jednání obžalovaného správně kvalifikoval jako zločin vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zákoníku ve stádiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku. Jestliže obžalovaný cestou své obhajoby namítá porušení procesních ustanovení ve smyslu náležitého poučení na změnu právní kvalifikace, pak odvolací soud zdůrazňuje, že právě toto byl jeden z hlavních důvodů, proč došlo usnesením ze dne 12. 3. 2024 ke zrušení napadeného rozsudku a vrácení věci zpět soudu prvního stupně k novému rozhodnutí. Intervenující státní zástupce v této souvislosti správně připomněl obsah usnesení, konkrétně odst. 16, kde je jednoznačně uvedeno, že požadavek prezentovaný státní zástupkyní na překvalifikování podle přísnějšího ustanovení je třeba považovat za důvodný. V tomto smyslu je třeba připomenout i judikaturu,

mj. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 2006, sp. zn. [7 Tdo 536/2006](#), z něhož vyplývá, že shodné účinky jako upozornění na možnost přísnějšího právního posouzení skutku podle § 190 odst. 2 tr. ř. a § 225 odst. 2 tr. ř. má i doručení rozhodnutí o příslušnosti soudu podle § 24 odst. 1 tr. ř., v němž je uvedena možnost přísnějšího právního posouzení. Byť se jedná o odlišné rozhodnutí, nelze odhlédnout, že se jedná o situaci obdobnou, tedy že uvedené upozornění na možnost přísnějšího právního posouzení, které je shledáváno důvodným, lze dovodit i z usnesení Vrchního soudu v Praze, které obžalovanému I. M. doručeno bylo. V tomto smyslu je třeba považovat procesní námitku ze strany obžalovaného za nedůvodnou.

8. – 9. Vrchní soud v Praze se dále vyjádřil k námitkám směřujícím proti výroku o trestu, jakož i proti výrokům, kterým byla obžalovanému uložena povinnost k náhradě způsobené škody, resp. kterým byla poškozená P. P. T., s.r.o. odkázána se zbytky svých nároků na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

10. Z důvodu výše uvedených proto Vrchní soud v Praze neshledal důvodnými ani odvolání obžalovaného I. M., ani odvolání poškozené P. P. T., s.r.o., jelikož napadený rozsudek odpovídá ustanovením práva hmotného i procesního. Proto byla tato odvolání podle § 256 tr. ř. jako nedůvodná zamítnuta.

č. 14

Pachatel zločinu loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku může poškozeného uvést do stavu bezbrannosti jiným podobným způsobem ve smyslu § 119 tr. zákoníku i tak, že využije jeho sklonu k nadměrnému požívání alkoholu, opatří mu alkoholické nápoje a podporuje ho v jejich dobrovolném požívání, což vede k silné opilosti poškozeného vylučující obranu proti následnému jednání pachatele.

Loupež, Bezbrannost, Spáchání činu násilím

§ 173 odst. 1, § 119 tr. zákoníku

č. 14

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 3. 2025, sp. zn. [5 Tdo 201/2025](#), ECLI:CZ:NS:2025:5.TDO.201.2025.1

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného P. B. proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 24. 9. 2024, sp. zn. 5 To 213/2024, který rozhodoval jako soud odvolací v trestní věci vedené u Okresního soudu v Opavě pod sp. zn. 39 T 78/2023.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v Opavě ze dne 9. 5. 2024, sp. zn. 39 T 78/2023, byl obviněný P. B. uznán vinným jednak zločinem loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku, jednak přečinem neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1 tr. zákoníku. Za tyto trestné činy a za sbíhající se trestné činy, za něž byl odsouzen rozsudkem Okresního soudu v Opavě ze dne 3. 5. 2024, sp. zn. 27 T 46/2024, byl obviněnému podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 2 tr. zákoníku uložen souhrnný trest odnětí svobody v trvání 7 roků, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Současně Okresní soud v Opavě zrušil výše citovaný rozsudek téhož soudu ze dne 3. 5. 2024 včetně obsahově navazujících rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Dále bylo rozhodnuto o vině a trestu spoluobviněných R. K. a R. M., ohledně nichž nabyl v úvodu označený rozsudek právní moci.

2. Odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně podal obviněný P. B., a dále v jeho neprospěch též státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Opavě, který je směřoval proti výroku o trestu. Krajský soud v Ostravě jako soud odvolací o obou odvoláních rozhodl usnesením ze dne 24. 9. 2024, sp. zn. 5 To 213/2024, tak, že obě zamítl jako nedůvodná podle § 256 tr. ř.

3. S ohledem na obsah dovolání a předmět dovolacího řízení Nejvyšší soud jen stručně připomene skutková zjištění shrnutá ve výroku o vině, která se stala podkladem odsuzujícího rozsudku soudu prvního stupně, a která jsou procesním stranám dobře známa. Obviněný dne 29. 7. 2022 v restauraci v XY nejprve požíval s poškozeným Z. O. alkoholické nápoje, poté se

nechal pozvat do jeho bytu s příslibem uskutečnit pohlavní styk s jednou ze spoluobviněných, všichni čtyři poté v bytě poškozeného dále konzumovali alkohol, který za tímto účelem došel obviněný koupit, povzbuzoval poškozeného k pití, přestože ten byl už v silně podnapilém stavu a obviněný věděl, že inklinuje k požívání alkoholu, to vše s cílem jej opít tak, aby usnul a nebránil v odcizení věcí z bytu spoluobviněnými, což se nakonec podařilo, spoluobvinění odnesli z bytu věci vyjmenované ve výroku o vině v celkové hodnotě převyšující 33 000 Kč, a to ke škodě M. O., manželky poškozeného, který zřejmě ještě v přítomnosti spoluobviněných v bytě zemřel.

II.

Dovolání obviněného, vyjádření státního zástupce a replika k němu

4. Proti uvedenému usnesení Krajského soudu v Ostravě podal obviněný prostřednictvím své obhájkyň dovolání, v němž označil dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Ačkoli obviněný nespecifikoval rozsah svých námitek, z textu dovolání je nepochybné, že je směřoval výhradně proti právnímu posouzení zjištěného skutku jako zločinu loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku. Nejvyšší soud se proto nezabýval naplněním znaků přečinu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1 tr. zákoníku.

5. Obviněný nejprve stručně rekapituloval závěry soudů obou stupňů týkající se naplnění znaku skutkové podstaty zločinu loupeže, který spočívá v užití násilí vykonaného s úmyslem zmocnit se cizí věci. S odkazem na výklad v § 119 tr. zákoníku soud prvního stupně uzavřel, že z výsledku dokazování vyplynulo, že krádež věcí z bytu byla možná s ohledem na stav bezbrannosti poškozeného, jenž byl vyvolán požitím alkoholu, po němž usnul. Odvolací soud potvrdil jako správný tento závěr s tím, že kritéria násilí formou uvedení do stavu bezbrannosti jiným způsobem než lstí bylo obviněným dosaženo tím, že znal poškozeného a jeho nadměrné požívání alkoholu, proto navodil situaci nabízení alkoholu spolu s příslibem sexuálního styku s jednou ze spoluobviněných v bytě poškozeného, a to se záměrem odcizit zde uložené věci poté, co poškozený v důsledku opilosti usne. Odvolací soud rovněž připustil možnost podání látky klonazepam spoluobviněnými, jež byla nalezena v hrnku a současně podotkl, že této skutečnosti nebyla věnována větší pozornost zřejmě v důsledku úmrtí poškozeného. Dále obviněný poukázal na to, že ačkoli odvolací soud odmítal odvolací výhrady státního zástupce s tím, že trest odnětí svobody v trvání 6 roků je dostatečně důrazný a není nutné jej zpřísnovat, byl ve skutečnosti soudem prvního stupně obviněnému vyměřen trest odnětí svobody ve výměře 7 roků.

6. V další části svého dovolání, která měla zřejmě představovat konkrétní nesouhlas s právním posouzením věci ohledně obviněného jako zločinu loupeže, se obviněný věnoval okolnostem, které souvisejí s nálezem látky klonazepam v hrnku v bytě poškozeného a její stopové množství v jeho těle při provedené pitvě. Podle názoru obviněného nebylo prokázáno, že by tuto látku obviněnému podal někdo ze spoluobviněných po vzájemné domluvě, vzhledem k delší době jejího odbourávání v lidském těle mu mohla být poskytnuta kýmkoli v době předcházející žalovanému skutku. Obviněný dále zdůraznil, že se doznal ke krádeži věcí z bytu, nicméně znak násilí naplněn nebyl, poškozený požíval alkohol sám dobrovolně, aniž by jej bylo třeba nutit. Tím se obviněný zřejmě ohradil proti užití právní kvalifikace skutku jako zločinu loupeže. V závěru svého dovolání pak obviněný znovu opakoval pasáž odůvodnění usnesení odvolacího

soudu, která se týkala uložení trestu odnětí svobody s důrazem na nesprávné označení výměry tohoto druhu trestu.

7. Obviněný proto navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Ostravě včetně obsahově navazujících rozhodnutí a aby tomuto soudu přikázal věc znovu projednat a rozhodnout. Pro případ jiného rozhodnutí obviněný vyslovil souhlas s jeho vydáním v neveřejném zasedání podle § 265r odst. 1 písm. c) tr. ř.

8. K dovolání obviněného se vyjádřil státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“), který nejdříve poznamenal, že obviněný neoznačil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř., ačkoli jeho odvolání bylo zamítnuto jako nedůvodné. Z textu dovolání pak státní zástupce dovodil, že svými námitkami obviněný vytýkal nesprávné posouzení otázky užití násilí proti poškozenému ve vztahu ke zločinu loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku. Poté se státní zástupce věnoval znění ustanovení § 119 tr. zákoníku i jeho výkladu v odborné literatuře.

9. Podle státního zástupce se naplnění znaku násilí dostatečně věnoval již soud prvního stupně v bodě 66. odůvodnění svého rozsudku, rovněž úvahy odvolacího soudu týkající se podání látky obsahující klonazepam, jenž se nachází v léku Rivotril užívaném obviněnou R. K., označil státní zástupce za logické. Nicméně posouzení otázky intoxikace poškozeného uvedenou látkou v konečném důsledku nemělo podstatný význam pro právní kvalifikaci skutku jako zločinu loupeže, neboť znak užití násilí bylo možné dovodit již jen na základě okolností, za nichž byl poškozenému podáván alkohol ze strany obviněného P. B. Proto státní zástupce závěrem navrhl, aby Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné.

10. Obviněný zaslal prostřednictvím své obhájkyň repliku k vyjádření státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství, v níž zpochybnil znovu znak užití násilí vůči poškozenému, byť jen konzumací alkoholu. Obviněný setrval na své dovolací námitce, podle níž poškozený požíval alkoholické nápoje sám a dobrovolně, a to především díky své závislosti. Stejně tak obviněný zopakoval své tvrzení o náhodném požití tekutiny z porcelánového hrnku poškozeným a učinil shodný návrh na rozhodnutí dovolacího soudu.

III.

K námitkám obviněného

11. Nejvyšší soud nejprve zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení a zabýval se otázkou povahy vznesených námitek ve vztahu k uplatněnému dovolacímu důvodu.

12. V první řadě považuje Nejvyšší soud za potřebné připomenout některé otázky související s charakterem dovolacího řízení. Dovolání představuje mimořádný opravný prostředek, který směřuje proti již pravomocnému soudnímu rozhodnutí. Nelze je proto uplatnit v takové šíři, jako řádný opravný prostředek, nýbrž jen ze zákonem taxativně vyjmenovaných důvodů. Konkrétní námitky dovolatele přitom vždy musí obsahově odpovídat jejich zákonnému vymezení, nelze tudíž akceptovat pouhé označení určitého důvodu v dovolání, aniž by mu bylo možné podřadit vytýkaná pochybení. Teprve poté, co Nejvyšší soud posoudí předložené

dovolací námitky jako odpovídající označenému dovolacímu důvodu, zkoumá, zda jim lze přiznat opodstatnění.

13. Obviněný označil dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Podle citovaného ustanovení lze dovolání podat, pokud napadené rozhodnutí, nebo jemu předcházející řízení spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Jde tedy o nesprávný výklad a použití norem trestního práva hmotného, případně na něj navazujících hmotněprávních norem jiných právních odvětví. V mezích tohoto důvodu lze namítat, že skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplnňuje znaky žádného trestného činu. Jiné nesprávné hmotněprávní posouzení se pak týká nesprávného použití hmotného práva ve vztahu k otázce nespočívající přímo v právní kvalifikaci skutku, ale jiné skutkové okolnosti.

14. Nejvyšší soud ve shodě s připomínkou státního zástupce v jeho vyjádření podotýká, že obviněný měl správně uplatnit druhou variantu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. s odkazem na některý z důvodů uvedených v § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř., neboť se domáhal přezkumu rozhodnutí odvolacího soudu, který rozhodl o zamítnutí jeho řádného opravného prostředku proti rozsudku soudu prvního stupně, poté co je přezkoumal ve veřejném zasedání. Tato vada nicméně sama o sobě neměla žádný vliv na projednání dovolání, možný rozsah přezkumu napadeného rozhodnutí ani samotný výsledek dovolacího řízení.

15. Obviněný podřadil svoje námitky pod dovolací důvod, který je určen, jak již bylo uvedeno výše, k nápravě vad spočívajících v nesprávné aplikaci (trestního) práva hmotného. Jeho konkrétní výhrady byly zaměřeny proti naplnění znaku objektivní stránky zločinu loupeže, který spočívá v užití násilí se záměrem zmocnit se cizí věci. Potud by bylo možné akceptovat, že jde o námitku, která by obecně odpovídala vadám, k jejichž nápravě je určen uplatněný dovolací důvod. Nicméně vlastní argumentace obviněného se převážně týkala okolností skutkové povahy. Obviněný totiž v podstatě nijak nezpochybnil, že mu bylo známé nadměrné požívání alkoholu poškozeným, v konzumaci ho sám podporoval, neboť pojal záměr využít stavu silné podnapilosti poškozeného k odcizení věcí, což jak sám doznal, již v předchozí době nejednou učinil. Navíc poškozenému v rozhodný den přislíbil splnit jeho touhu po sexu, zajistil prostřednictvím spoluobviněné R. K. další spoluobviněnou R. M., která k takové roli svolila, a všichni se proto odebrali do bytu poškozeného. Za účelem zvýšení konzumace především ze strany poškozeného opatřil obviněný další alkohol, pobízel jej k pití tak, aby si vytvořil možnost nerušeně prohledat byt a zmocnit se vybraných věcí poté, co poškozenému zabránil opilost v bdělosti a obviněný tak důvodně předpokládal, že poškozený tzv. odpadne. Právě již tímto stručně zopakovaným jednáním obviněný naplnil znak násilí ve smyslu § 119 tr. zákoníku, neboť tzv. jiným podobným způsobem než lstí, uvedl poškozeného do stavu bezbrannosti, a to bez ohledu na skutečnost, že sám poškozený byl zjevně nadměrným konzumentem a nijak se požívání alkoholu nebránil. Ke shodnému závěru dospěl i odvolací soud, což vyjádřil jednoznačně v bodě 66. odůvodnění napadeného usnesení. Soud prvního stupně v rámci hodnocení zjištěných skutkových okolností vycházel z naplnění znaku násilí formou lsti, jak vyplývá z části bodů 23. a 24. odůvodnění jeho rozsudku. Tento soud byl veden úvahou, že poškozenému byla ze strany spoluobviněných mimo alkohol podstrčena i látka obsahující klonazepam, jež byla následně nalezena na místě činu v porcelánovém hrnku

a podle pitevního nálezu se její stopové množství nacházelo také v těle poškozeného. Lze připustit, že jde o hraniční případ vyvolání stavu bezbrannosti dvěma způsoby, jimiž je charakterizováno v § 119 tr. zákoníku, to znamená, zda k němu dojde za užití lsti, či jiným obdobným způsobem. Nejvyšší soud v tomto ohledu vycházel ze skutkových zjištění, jak jsou podrobně popsána především ve výroku o vině odsuzujícího rozsudku. Soud prvního stupně rovněž přesvědčivým způsobem vyložil své hodnotící úvahy z výsledků provedeného dokazování, o něž se opíral při posuzování zjištěných okolností, za nichž došlo k protiprávnímu jednání všech spoluobviněných. Jeho závěr o podstrčení látky klonazepam do hrnku, v němž byl později zajištěn, zcela odpovídá zásadám logického uvažování v návaznosti na situaci, kterou spoluobvinění v čele s dovolatelem připravili za účelem naplnění záměru zmocnit se věcí v bytě poškozeného. Nejvyšší soud proto nemá důvod jakkoli zpochybňovat oběma soudy aprobovaná zjištění o průběhu skutkového děje. V posuzovaném případě navíc nelze mít jakoukoli pochybnost o tom, že stav bezbrannosti byl u poškozeného vyvolán již samotným požíváním alkoholu (bez vyvolání omylu), aniž by k jeho vzniku bylo třeba užít, byť jen malé množství další tlumící látky klonazepam (lsti). Pro vyvození trestní odpovědnosti obviněného tudíž postačovalo, že ke stavu bezbrannosti poškozeného přispělo samotné, byť i dobrovolné, požívání alkoholu (tedy uvedení do stavu bezbrannosti „jiným podobným způsobem“), marginální roli hrála skutečnost, že vyvolání tohoto stavu bylo umocněno ještě podáním léku (tedy „lstí“). Otázka jednoznačného určení toho kdo, případně kdy, tam uvedenou látku zanechal, a tak umožnil její požití poškozeným, či zda tak „omylem“ učinil sám poškozený, proto není způsobila zvrátit správné použití výkladového ustanovení § 119 tr. zákona v souvislosti s naplněním násilí jako znaku skutkové podstaty zločinu loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku v posuzované trestní věci. Na druhou stranu, zejména v reakci na repliku obviněného, je vhodné znovu zdůraznit, že již soud prvního stupně z hlediska průběhu skutkového děje v zásadě správně vyhodnotil situaci, v níž se poškozený nacházel v přítomnosti spoluobviněných (viz závěr bodu 23. odsuzujícího rozsudku). Obviněný totiž znal poškozeného jako osobu závislou na požívání alkoholu, využil jejich setkání v restauraci k naplnění záměru dostat se do bytu poškozeného a tam odcizit věci, proto poškozeného podporoval v jeho zájmu jak o další přísun alkoholu, tak o sexuální uspokojení a zařídil vše tak, aby mu vyhověl a současně znemožnil poškozenému obranu při zmocňování se věcí uvedením do stavu silné opilosti, jenž odpovídá bezbrannosti ve smyslu znaku skutkové podstaty loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku (rovněž například znaku znásilnění podle § 185 odst. 1 tr. zákoníku a sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku). Trestní právo hmotné proto bylo soudy obou stupňů aplikováno jak v souladu s jeho zákonným zněním, tak i se zřetelem k výkladu odborné literatury bez ohledu na to, že poškozený sám projevoval zájem požívat obviněným obstaraný alkohol, stejně jako využít ochoty jedné ze spoluobviněných vyjít mu vstříc při uspokojení jeho sexuální tužeb.

16. Jak je zřejmé z předchozího bodu tohoto usnesení, Nejvyšší soud shledal námitku obviněného, která se víceméně soustředila právě na okolnosti podání látky klonazepam poškozenému, či jeho dobrovolné požívání alkoholu, jako nevýznamnou pro vyvození trestní odpovědnosti obviněného za spáchání zločinu loupeže. Takto formulovaná námitka, již se obviněný domáhal fakticky jiného způsobu rozhodnutí ve věci samé převážně na podkladě popření podání zmiňovaného léku, nemohla zvrátit odpovídající právní posouzení skutku. Dovolání obviněného je poměrně masivně propojeno citací z odůvodnění rozhodnutí soudů prvního i druhého stupně, konkrétní výhrady jsou obtížně identifikovatelné v porozumění toho, v čem konkrétně mělo dojít k naplnění dovolacího důvodu určeného k nápravě vady

v hmotněprávním posouzení, a to obzvlášť se zřetelem ke srozumitelnému výkladu stavu bezbrannosti v komentáři trestního zákoníku (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1691–1692). Nejvyšší soud vycházel z výhrad, jimiž obviněný zpochybnil vlastní aktivitu při podání látky klonazepam, přitom však obviněný zcela pominul již zmiňovaný závěr odvolacího soudu, podle něhož tyto skutkové okolnosti neměly samy o sobě prakticky žádný význam pro právní posouzení skutku jako zločinu loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku. O zjevné snaze obviněného zvrátit vyslovení své viny zločinem loupeže prosazením vlastního průběhu skutkového děje nasvědčuje jeho formulace v dovolání o tom, že nebylo v průběhu trestního řízení prokázáno, že by on věděl o látce s obsahem klonazepamu v porcelánovém hrnku a že by měl v úmyslu ji poskytnout poškozenému. S větší mírou tolerance tedy bylo formálně využito dovolacího důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. h) tr. zákoníku výhradou proti naplnění znaku násilí, avšak konkrétní argumentace obviněného nebyla shledána opodstatněnou. Poznámku odvolacího soudu v bodě 66. odůvodnění napadeného usnesení, na niž rovněž dovolatel upozornil, a která se týkala použití tlumicího prostředku nalezeného v bytě poškozeného a otázky možnosti jeho důslednějšího prověření, není vyloučeno chápat tak, že s ohledem na úmrtí poškozeného v době spáchání posuzovaného skutku, či bezprostředně po něm, přicházelo v úvahu i právní posouzení činu jako loupeže podle § 173 odst. 1, odst. 4 písm. a) tr. zákoníku. Za situace, v níž nebylo podáno odvolání proti výroku o vině ze strany příslušného státního zástupce, však nebylo možné přistoupit k této přísnější právní kvalifikaci z důvodu zákazu změny k horšímu (*zákaz reformationis in peius*), což platí i pro dovolací řízení před Nejvyšším soudem.

17. V závěrečné části svého dovolání se obviněný zmínil o nesprávnosti té části odůvodnění napadeného usnesení odvolacího soudu, v níž zdůvodňoval přiměřenost uloženého souhrnného trestu odnětí svobody obviněnému. V tomto ohledu je nutné přisvědčit dovolateli, že jde o pochybení, či nepozornost zpracovatele tohoto rozhodnutí odvolacího soudu, neboť obviněnému nebyl ukládán tento druh trestu ve výměře 6 nýbrž 7 roků. Vzhledem k tomu, že v dovolání není označen speciální dovolací důvod určený k nápravě vad výroku o trestu, jímž je § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř., Nejvyšší soud se blíže nezabýval touto otázkou. Na druhou stranu obviněný netvrdil, že by mu trest odnětí svobody byl ukládán mimo stanovenou trestní sazbu, ani že jde o nepřipustný druh trestu, jak odpovídá definici vad, k jejichž nápravě je § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. určen. Navíc lze jen poznamenat, že ani výměra 7 roků odnětí svobody, tedy těsně nad polovinou zákonné trestní sazby zločinu loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku, se vzhledem k okolnostem posuzované trestní věci včetně počtu a povahy sbíhajících se trestných činů, za něž byl tento souhrnný trest ukládán, i osoby obviněného, nedá pokládat za trest nepřiměřeně přísný.

IV.

Závěrečné shrnutí

18. Vzhledem k výše uvedenému Nejvyšší soud posoudil dovolání obviněného jako zjevně neopodstatněné, proto je odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř., a učinil tak v neveřejném zasedání za splnění podmínek ustanovení § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř.

č. 15

Od výsledku dechové zkoušky provedené kalibrovaným dechovým analyzátozem se pro posouzení míry ovlivnění řidiče motorového vozidla alkoholem z hlediska stavu vylučujícího jeho způsobilost k řízení ve smyslu § 274 odst. 1 tr. zákoníku neodečítá žádná paušální hodnota. Taková zkouška je však orientační a za podklad pro závěr o stavu vylučujícím způsobilost řidiče se její výsledek užije, pokud nejsou v daném případě důvodné pochybnosti o jeho správnosti, a to obvykle vedle dalších důkazních prostředků.

Ohrožení pod vlivem návykové látky

§ 274 odst. 1 tr. zákoníku

č. 15

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2024, sp. zn. [6 Tdo 576/2024](#), ECLI:CZ:NS:2024:6.TDO.576.2024.1

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněné A. A. proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 29. 11. 2023, sp. zn. 31 To 363/2023, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Liberci pod sp. zn. 4 T 99/2023.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Liberci ze dne 18. 8. 2023, sp. zn. 4 T 99/2023, byla obviněná A. A. (dále jen „obviněná“ nebo „dovolatelka“) uznána vinnou přečinem ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 1 tr. zákoníku, jehož se podle skutkových zjištění jmenovaného soudu dopustila tím, že dne 11. 6. 2023 v době kolem půl druhé v noci, po předchozím záměrném požití alkoholických nápojů řídila v Liberci osobní motorové vozidlo Mercedes-Benz s registrační značkou XY, přičemž byla v ulici XY před domem č. XY zastavena a zkontrolována hlídkou Policie České republiky a při dechové zkoušce přístrojem Dräger jí byla v čase 1:46 hodin naměřena hodnota 1,04 g/kg a v čase 1:52 hodin hodnota 1,06 g/kg alkoholu v dechu.

2. Podle § 274 odst. 1 tr. zákoníku za užití § 67 odst. 2 tr. zákoníku a § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku byl obviněné uložen peněžitý trest ve výměře 40 denních sazeb po 1 200 Kč, celkem 48 000 Kč. Podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku jí byl uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel na dobu jednoho roku.

3. O odvolání, které proti tomuto rozsudku podala obviněná, rozhodl Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci usnesením ze dne 29. 11. 2023, sp. zn. 31 To 363/2023, tak, že je podle § 256 tr. ř. zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti citovanému usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci podala obviněná prostřednictvím svého obhájce dovolání, přičemž uplatnila dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a h) tr. ř.

5. Dovolatelka uvedla, že skutkový stav, který zjistil soud prvního stupně, nenaplnuje znaky trestného činu, jímž byla uznána vinnou. Soudy podle ní nehodnotily důkazy v souladu s § 2 odst. 6 tr. ř. Jejich závěr neodpovídá provedenímu dokazování a pravidlům vztahujícím se k prokazování viny. Soudy selektivně akcentovaly okolnosti svědčící v její neprospěch a nezabývaly se nejasnostmi ve skutkovém ději, jejichž objasnění mohlo svědčit v její prospěch a porušily zásadu presumpce neviny.

6. Pokračovala, že nelze souhlasit se závěrem obecných soudů, že její vina byla v řízení spolehlivě prokázána. Soudy její jednání nesprávně právně posoudily a nevypořádaly se se všemi okolnostmi významnými pro rozhodnutí o vině.

7. Dovolatelka nesouhlasila s naměřenou hodnotou alkoholu v její krvi, neboť byla přesvědčena, že s ohledem na množství alkoholu, které měla požit, a časový odstup mezi požitím alkoholu a řízením motorového vozidla není možné, aby hodnota přesahovala hranici 1 promile. Z úředního záznamu o kontrole řidiče podezřelého z požití alkoholických nápojů podle ní plyne, že působila v zásadě normálním orientovaným dojem. Pokud šlo o koordinaci pohybů a chůzi, tak před soudem prvního stupně uvedla, že 2 dny před policejní kontrolou podstoupila operaci nohy, což prokázala i předložením lékařských zpráv. Pouze a jedine z tohoto důvodu byla její chůze nejistá, protože v této době byla o francouzských holích. K testům na přítomnost alkoholu byl použit přístroj Dräger, který byl podle kalibračního protokolu kalibrován dne 15. 6. 2022, další kalibrace se měla uskutečnit dne 13. 6. 2023 a další zkouška přístroje dne 14. 12. 2023. Při kontrole byl přístroj shledán vyhovujícím s nejistotou kalibrace maximálně $\pm 5\%$. Další zkouška se měla podle doporučení výrobce uskutečnit dne 13. 6. 2023, tj. dva dny po provedení kontroly obviněné. Na to, že měl být přístroj pár dní po kontrole obviněné opět kalibrován, soud při hlavním líčení upozorňovala. Závěr soudu prvního stupně, že nejsou žádné pochybnosti o správnosti výsledků dechové zkoušky, potvrdil i soud odvolací. Obviněná s těmito závěry nesouhlasí a považuje je za rozporné se zásadou *in dubio pro reo*.

8. Navázala, že v trestním řízení poukázala na existenci metodiky „Pracovní postup č. 114-MP-C 008-8 Metodika měření alkoholu v dechu pro analyzátor alkoholu v dechu“, která počítá s jistou chybovostí měření, a to jednak samotného měřicího přístroje, a jednak dalších faktorů (např. možnou fyziologickou hladinou alkoholu v těle kontrolované osoby nebo možnou nepřesností přepočtu uvedeného objemu alkoholu v dechu na odpovídající hladinu alkoholu v krvi). Podle metodiky je v případě naměřené hodnoty vyšší, než je 1 promile alkoholu v krvi, dán expertní odhad nejistoty, který je stanoven na hodnotu $\pm 0,20$ promile. Současně je dána maximální stanovená chybovost analyzátoru alkoholu v dechu (tj. chybovost přístroje), která činí $\pm 5\%$. Pro výpočet výsledku po zohlednění obou odchylek se stanoví vzorec $[X - (5\% \times X) - 0,20]$, kdy X představuje naměřenou hodnotu alkoholu v krvi analyzátozem alkoholu v dechu.

9. V projednávané věci proběhla 2 měření, přičemž po odečtení obou odchylek lze vyhodnotit hladinu alkoholu v krvi obviněné na 0,788 promile a 0,807 promile. Lze tak pochybovat o tom, zda hladina alkoholu v krvi obviněné mohla dosahovat hranice 1 promile.

10. Obviněná uvedla, že významem dané metodiky se zabýval Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 11. 7. 2013, sp. zn. 7 As 170/2012. Závěry Nejvyššího správního soudu je podle ní třeba uplatnit i v trestním řízení.

11. Měla za to, že vše nasvědčuje tomu, že i kdyby nebyl expertní odhad nejistoty započten, po samotném odečtu odchylky měřícího přístroje činí naměřené hodnoty 0,988 a 1,007 promile. Jedná se o tak hraniční hodnoty, které je třeba posuzovat společně s dalšími skutkovými zjištěními a v souladu se zásadou *in dubio pro reo*. I Nejvyšší soud podle obviněné vyjádřil jistou zdrženlivost k výsledkům dechové zkoušky alkoholu, neboť je spojena s určitým stupněm nepřesnosti, která v konkrétním případě může vést k aplikaci zásady *in dubio pro reo*, zejména pokud se naměřené hodnoty pohybují kolem hodnoty 1 promile (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2007, sp. zn. [3 Tdo 1215/2007](#), nebo sp. zn. [7 Tdo 581/2016](#)), což je i případ obviněné. Nejvyšší soud v usnesení ze dne 17. 6. 2015, sp. zn. [7 Tdo 687/2015](#), výslovně připustil zohlednění 5% odchylky spočívající v chybovosti přístroje Dräger a reflektoval i další skutečnosti mající vliv na posouzení, zda byl obviněný ve stavu vylučujícím způsobilost.

12. Dále vyložila, že stav vylučující způsobilost musí být prokázán nade vší pochybnost. Skutečnost, že přístroj vykazuje nejistotu kalibrace maximálně +/- 5 %, reflektovaly i soudy nižších stupňů. Při právní kvalifikaci skutku ji však nijak nezohlednily. V těchto hraničních případech, kdy ani po započtení odchylky není zřejmé, zda byla překročena hranice 1 promile, musí soudy z dalších důkazů zkoumat, zda byla naplněna skutková podstata trestného činu. Poukázala na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. 8. 2011, sp. zn. [7 Tdo 864/2011](#), v němž obviněný namítal nesprávnou metodiku měření.

13. Tyto okolnosti však soud prvního stupně, ani odvolací soud, neposuzoval. Trestní odpovědnost dovolatelky soudy dovodily toliko ze záznamu o dechové zkoušce, který posoudily v rozporu se zásadami trestního řízení, zejm. zásadou *in dubio pro reo*, a to tím, že nereflektovaly odchylku měřícího přístroje. Zmíněná zásada ovšem měla být uplatněna a věc měla být postoupena jinému orgánu k posouzení, zda by skutek nemohl být posouzen jako přestupek podle § 125c odst. 1 písm. b) zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů.

14. Závěrem dovolatelka navrhla, aby Nejvyšší soud napadené usnesení za použití § 265k odst. 1 a § 265l tr. ř. zrušil a přikázal soudu druhého stupně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

15. Ve věci se vyjádřil státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“), který ve vztahu k dovolací argumentaci mimo jiné uvedl, že dovolání obviněné je doslovným opakováním obhajoby uplatněné v předchozích stádiích trestního řízení, s níž se soudy správně vypořádaly. V té souvislosti poukázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2002, sp. zn. [5 Tdo 86/2002](#), podle něhož opakuje-li obviněný v dovolání v podstatě jen námitky vytýkané v řízení před soudem prvního stupně a v odvolacím řízení, se kterými se

soudy obou stupňů dostatečně a správně vypořádaly, jde zpravidla o dovolání zjevně neopodstatněné ve smyslu ustanovení § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. Navázal, že soudy na totožné výhrady obviněné z předchozího řízení přiléhavě reagovaly a požaduje-li obviněná pádné odpovědi na všechny své výhrady, nepochybně je nalezne v přesvědčivé argumentaci obsažené v odůvodněních rozhodnutí obou soudů.

16. Pokračoval, že dovolatelka vytkla na prvním místě dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Podle státního zástupce však dovolací argumentaci v této části obviněná vystavěla na prostém popření skutkových zjištění soudů a na výhradách proti způsobu hodnocení důkazů z jejich strany, který podle ní nebyl v souladu s § 2 odst. 6 tr. ř. a zapříčinil nejasnosti ve skutkovém stavu. Její námitka se podle názoru státního zástupce s uvedeným dovolacím důvodem rozchází.

17. Pokud jde o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., lze pod něj podle státního zástupce podřadit námitku, že hodnota 1 promile alkoholu naměřená v dechu osoby pouze přístrojem Dräger není průkazným poznatkem pro závěr, že tato osoba se nachází ve „stavu vylučujícím způsobilost“, přičemž s ohledem na nepřesnost v měření tímto přístrojem je vždy namísto odečítat od zjištěné hodnoty jisté desetiny promile či alespoň v rámci zkoušky přístroje zjištěnou nejistotu kalibrace. Tato námitka však postrádá opodstatnění.

18. Státní zástupce pokračoval, že oba soudy i s odkazem na judikaturu Nejvyššího soudu přesvědčivě zdůvodnily, proč nepřichází v úvahu od výsledků dechové zkoušky automaticky a paušálně odečítat hodnotu 0,20 promile (či podobnou hodnotu), která byla zmíněna v dovolatelkou označené metodice ministerstva dopravy. Poukázal v této souvislosti na rozhodnutí Nejvyššího soudu, a to ze dne 22. 11. 2017, sp. zn. [7 Tdo 1382/2017](#), ze dne 31. 3. 2020, sp. zn. [6 Tdo 21/2020](#), a rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 6. 8. 2019, sp. zn. [II. ÚS 2334/2019](#). Uvedl, že i výsledky dechových zkoušek, nejsou-li mezi jednotlivými měřeními zásadní rozdíly a nelogičnosti ve výsledcích, mohou být spolehlivým podkladem pro zjištění míry ovlivnění řidiče motorového vozidla alkoholem, aniž by bylo potřeba paušálně odečítat nějaké veličiny.

19. V případě obviněné s ohledem na dobu, po kterou požívala alkohol a odstup mezi ukončením požívání alkoholu a jízdou samotnou se nemohlo jednat o nepatrnou míru ovlivnění. Požadavek na ponížení naměřených hodnot alespoň o 5 % (což by podle dovolatelky odpovídalo hodnotě maximální nejistoty při kalibraci) je zcela nepřipadným. Obviněná přehlíží fakt, že ačkoli dechové zkoušky byly realizovány v časech 01:45 a 01:52 hodin, vozidlo fakticky řídila na trase do Liberce již v době cca půl hodiny předtím. V té době musela být z logiky věci alkoholem ovlivněna v míře ještě významnější.

20. Státní zástupce je proto přesvědčen, že soudy dospěly ke správným skutkovým zjištěním a těm přisoudily odpovídající právní kvalifikaci. Vzhledem k těmto skutečnostem státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání odmítl podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. Současně vyslovil souhlas s tím, aby bylo o dovolání rozhodnuto ve smyslu § 265r odst. 1 tr. ř. v neveřejném zasedání.

III.

Přípustnost dovolání a obecná východiska rozhodování

21. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) především zkoumal, zda je výše uvedené dovolání přípustné, zda bylo podáno včas a oprávněnou osobou, zda má všechny obsahové a formální náležitosti a zda poskytuje podklad pro věcné přezkoumání napadeného rozhodnutí či zda tu nejsou důvody pro odmítnutí dovolání. Přitom dospěl k následujícím závěrům.

22. Dovolání proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 29. 11. 2023, sp. zn. 31 To 363/2023, je přípustné z hlediska ustanovení § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř. Obviněná je osobou oprávněnou k podání dovolání podle § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř. Dovolání, které splňuje náležitosti obsahu dovolání podle § 265f odst. 1 tr. ř., podala prostřednictvím svého obhájce, tedy v souladu s ustanovením § 265d odst. 2 tr. ř. ve lhůtě uvedené v § 265e odst. 1 tr. ř. a na místě určeném tímž zákonným ustanovením.

23. Protože dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v ustanovení § 265b tr. ř., bylo dále zapotřebí posoudit otázku, zda konkrétní argumenty, o něž se dovolání opírá, lze podřadit pod (uplatněné) důvody uvedené v předmětném zákonném ustanovení. Přitom nepostačuje, aby zákonný dovolací důvod byl jen formálně deklarován, ale je třeba, aby námitky dovolatele takovému důvodu také svým obsahem odpovídaly. Nejvyšší soud proto nejprve hodnotil, zda obviněnou vznesené námitky svým obsahem vyhovují jím uplatněnému důvodu dovolání.

24. Podle dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze dovolání podat tehdy, jestliže jsou rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy. Naplnění tohoto dovolacího důvodu tak vyžaduje významné narušení procesu dokazování, které má za následek deformaci skutkových zjištění v intenzitě, která již v dostatečné míře zasahuje do práva na spravedlivý proces a je s to ovlivnit rozhodnutí soudů o otázce naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu. Tento dovolací důvod tedy nemohou naplnit námitky, které toliko obecně vytýkají nesprávné hodnocení důkazů, případně pouze nastiňují jinou verzi skutkového stavu, aniž by označily konkrétní evidentní rozpory mezi obsahem důkazů a jejich interpretací soudy obou stupňů, ani takové námitky, které se týkají jen nepodstatných skutkových zjištění.

25. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je dán v případech, kdy rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Uvedenou formulací zákon vyjadřuje, že tento dovolací důvod je určen k nápravě právních vad rozhodnutí ve věci samé, pokud tyto vady spočívají v právním posouzení skutku nebo jiných skutečností podle norem hmotného práva, nikoliv z hlediska procesních předpisů. Jeho podstatou tudíž je vadné uplatnění příslušných ustanovení hmotného práva na skutkový stav zjištěný soudem prvního a druhého stupně. V mezích dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. lze tedy namítat, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoliv o trestný čin nejde, nebo že jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným. Vedle vad, které se týkají právního posouzení skutku, lze vytýkat též „jiné nesprávné hmotněprávní posouzení“. Rozumí se jím zhodnocení otázky, která nespočívá přímo v právní kvalifikaci skutku, ale v právním posouzení jiné skutkové okolnosti mající význam z hlediska hmotného práva.

IV.

Důvodnost dovolání

26. Obviněná s poukazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. uplatnila námitky, jimiž rozporovala skutkové závěry učiněné soudy nižších stupňů. Měla za to, že od hodnot naměřených měřicím přístrojem při dechové zkoušce alkoholu v krvi měly být odečteny určité hodnoty, jak je podrobně popsáno v rekapitulaci jejího podání, což orgány činné v trestním řízení neučinily. V jejím případě měla být aplikována zásada *in dubio pro reo*. Tím, že orgány činné v trestním řízení neprovedly jí specifikovaný odečet, zjistily skutkový stav, který je v rozporu s provedenými důkazy. Na základě toho pak vyhodnotily její jednání jako trestný čin, přičemž skutkový stav nasvědčuje podle ní tomu, že by mohla být odpovědná za přešůpek nikoli za trestný čin.

27. Formálně je možno s jistou mírou tolerance podřadit námitky dovolatelky pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. v aktuálním znění, konkrétně jeho první alternativu, tedy že rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů. Současně je ovšem namístě konstatovat, že dovolací námitky nevyhovují dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., neboť jimi není napadána právní kvalifikace skutku, tak jak byl zjištěn soudy nižších stupňů a popsán ve výroku prvostupňového rozhodnutí (obviněná totiž ve skutečnosti primárně zpochybňuje správnost tohoto skutkového zjištění a teprve na základě vlastní skutkové verze dovozuje, že její jednání není trestným činem a mohlo by být pouze přestupkem).

28. V návaznosti na uvedené je možno zmínit, že o zjevný rozpor se jedná tehdy, když skutková zjištění postrádají obsahovou spojitost s důkazy, když skutková zjištění soudů nevyplývají z důkazů při žádném z logicky přijatelných způsobů jejich hodnocení, když skutková zjištění soudů jsou opakem toho, co je obsahem provedených důkazů. V posuzované věci taková situace nenastala – mezi provedenými důkazy a skutkovými zjištěními soudů nižších stupňů není podle Nejvyššího soudu zjevný rozpor dán. Soudy obou stupňů si byly vědomy důkazní situace a z odůvodnění jejich rozhodnutí je zřejmé, jak hodnotily provedené důkazy a k jakým závěrům přitom dospěly – je zjevná logická návaznost mezi provedenými důkazy, jejich hodnocením (neodporujícím ustanovení § 2 odst. 6 tr. ř.), učiněnými skutkovými zjištěními a právními závěry.

29. V této souvislosti lze připomenout usnesení Ústavního soudu ze dne 4. 5. 2005, sp. zn. [II. ÚS 681/04](#), podle něhož právo na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod není možno vykládat tak, že garantuje úspěch v řízení či zaručuje právo na rozhodnutí, jež odpovídá představám obviněného. Uvedeným základním právem je „pouze“ zajišťováno právo na spravedlivé soudní řízení, v němž se uplatní všechny zásady soudního rozhodování podle zákona v souladu s ústavními principy.

30. Dále považuje Nejvyšší soud za vhodné zmínit i následující, byť zčásti hmotněprávní, skutečnosti. Trestného činu podle § 274 tr. zákoníku se dopustí, kdo vykonává ve stavu vylučujícím způsobilost, který si přivodil vlivem návykové látky, zaměstnání nebo jinou činnost, při kterých by mohl ohrozit život nebo zdraví lidí nebo způsobit značnou škodu na majetku.

31. Pro znak tohoto trestného činu – stav vylučující způsobilost – neexistuje žádná konkrétní definice, neboť různé návykové látky působí na člověka odlišně a rozdílně ho ovlivňují se

zřetelem k provozované činnosti, a proto je nutné v každém jednotlivém případě zkoumat, jakou měrou byla požitou návykovou látkou ovlivněna schopnost vykonávat pachatelem provozovanou činnost. K naplnění znaků tohoto trestného činu se nevyžaduje takový stav, kdy pachatel upadá do bezvědomí nebo není schopen komunikace, ale postačí takové ovlivnění fyzických a psychických schopností návykovou látkou, které vylučuje způsobilost vykonávat zaměstnání nebo jinou činnost, při níž by mohl být ohrožen život nebo zdraví lidí nebo způsobena značná škoda na majetku (ŠÁMAL P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck 2012, 2790 s.).

32. Z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2007, sp. zn. [5 Tdo 874/2007](#), plyne, že „Jestliže je u řidiče motorového vozidla zjištěno, že v době jízdy měl nejméně jedno promile alkoholu v krvi, pak je v důsledku toho vždy vyloučena jeho způsobilost řídit motorové vozidlo. Závěr o naplnění zákonných znaků trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 tr. zákona je možný též tehdy, je-li v konkrétním případě zjištěno, že i menší množství alkoholu v krvi řidiče blížící se hranici jednoho promile vylučovalo jeho způsobilost řídit motorové vozidlo (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 12/1985 Sb. rozh. tr., s. 141)“.

33. Jak již výše nastíněno, základem dovolací argumentace obviněné je zpochybnění výsledku dechové zkoušky na přítomnost alkoholu, což opřela o Pracovní postup č. 114 MP C008-8 Metodika měření alkoholu v dechu pro analyzátoři alkoholu v dechu Českého metrologického institutu.

34. K tomu je nutno zdůraznit, přes zmínku dovolatelky o některých rozhodnutích Nejvyššího soudu či Nejvyššího správního soudu, že daná problematika již byla v posledních letech opakovaně řešena jak Nejvyšším soudem, tak i soudem Ústavním, které k ní zaujaly jednoznačný názor.

35. V usnesení ze dne 22. 11. 2017, sp. zn. [7 Tdo 1382/2017](#), Nejvyšší soud shledal, že „Míra ovlivnění řidiče alkoholem může být zjištěna též dechovou zkouškou s použitím přístroje Dräger Alcotest 7510, protože takto naměřené hodnoty odpovídají hladině alkoholu v krvi. ... Nejsou-li o správnosti výsledku dechové zkoušky v daném případě důvodné pochybnosti, pak není důvodu ani k tomu, aby výsledek dechové zkoušky nebyl považován za podklad pro zjištění míry ovlivnění řidiče alkoholem“.

36. V rozhodnutí ze dne 16. 4. 2019, sp. zn. [8 Tdo 398/2019](#), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že výsledky (dechové zkoušky) lze přijmout jako podklad pro zjištění míry ovlivnění řidiče motorového vozidla alkoholem, aniž by bylo třeba paušálně odečítat nějaké veličiny ve smyslu metodiky/pracovního postupu Českého metrologického institutu. Uvedené závěry, vyslovené ve shora zmíněných rozhodnutích Nejvyššího soudu, potvrdil jako správné Ústavní soud, který ve svém usnesení ze dne 6. 8. 2019, sp. zn. [II. ÚS 2334/2019](#), konstatoval, že „stěžovatel v ústavní stížnosti namítá, že při stanovení hladiny alkoholu v krvi jsou orgány činné v trestním řízení povinny postupovat podle Metodiky Ministerstva dopravy č. j. 285/2009-160-OST, která dále odkazuje na pracovní postup č. 114-MP-C008-08 Českého metrologického institutu (dále jen ‚Metodika‘)“ „Jestliže se stěžovatel odvolává na povinnost orgánů činných v trestním řízení odečítat od naměřených hodnot při dechové zkoušce odchylku 0,24 g/kg připadající na vliv přesnosti měření a tzv. fyziologickou hladinu alkoholu v těle (neboť tento postup je akceptován ve správním soudnictví), je k tomu možné uvést následující. Odečet takto stanovené odchylky není pro orgány činné v trestním řízení závazný, resp. povinnost

k tomuto odečtu není stanovena právně závazným předpisem, nýbrž pouze Metodikou ministerstva, která má doporučující charakter. Proto si ani stěžovatel nemůže tento postup nárokovat. Nadto je třeba zmínit, že ani ve správním soudnictví se v odkazovaných rozhodnutích soudy explicitně nezabývaly otázkou, zda je nutné Metodikou stanovenou odchylku od naměřených hodnot odečítat, neboť tento postup učiněný zasahující policejní hlídkou, případně hlídkou obecní policie, pouze akceptovaly (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 9. 2011, č. j. [2 As 56/2011-79](#), rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 8. 2016, č. j. [10 As 137/2016-37](#), rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 5. 2016, č. j. [4 As 90/2016-55](#), rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 7. 2013, č. j. [7 As 170/2012-24](#))“.

37. Tato rozhodnutí uvedl Nejvyšší soud již ve svém usnesení ze dne 31. 3. 2020, sp. zn. [6 Tdo 21/2020](#), kde rovněž dospěl k závěru, že předmětná metodika je toliko doporučující, a že z dosavadní judikatury Nejvyššího soudu ani Ústavního soudu neplyne požadavek odečítání jakékoli paušální veličiny od údaje naměřeného dechovou zkouškou. Co se týče správního soudnictví, tam odkazuje Nejvyšší soud pro stručnost na závěry vyslovené ve shora uvedeném rozhodnutí Ústavního soudu.

38. Ve zde posuzované věci neshledal Nejvyšší soud důvod pro odlišný přístup oproti věci posuzované v případě sp. zn. [6 Tdo 21/2020](#) a zaujal stejný závěr jako v uváděné věci. Proto se právě z výše uvedených důvodů nemohl s argumentací obviněné ztotožnit.

39. Dovolací soud neopomněl, že dovolatelka ve svém podání uvedla jeho rozhodnutí ze dne 17. 6. 2015, sp. zn. [7 Tdo 687/2015](#). Toto rozhodnutí je však pro zde posuzovanou věc nepřipadné, neboť v tamní věci se primárně jednalo o situaci, ve které výsledky dechových zkoušek nebyly akceptovány pro nápadný rozdíl naměřených hodnot alkoholu. Lze přitom poznamenat, že současná rozhodovací praxe Nejvyššího soudu vztahující se k předmětnému měření a hodnocení výsledků dechových zkoušek je již sjednocena a je i potvrzena výše uvedeným rozhodnutím Ústavního soudu.

40. Vzhledem k tomu, že dovolatelka namítla porušení zásady presumpce neviny a z ní plynoucího pravidla *in dubio pro reo*, Nejvyšší soud dodává, že pokud soudy nižších stupňů po vyhodnocení důkazní situace dospěly k závěru, že jedna ze skupin důkazů je pravdivá, že její věrohodnost není ničím zpochybněna a úvahy vedoucí k tomuto závěru zahrnují do odůvodnění svých rozhodnutí, jak tomu bylo i v nyní posuzované věci, nebyly splněny ani podmínky pro uplatnění zásady „v pochybnostech ve prospěch“ (*in dubio pro reo*), neboť soudy tyto pochybnosti neměly (srov. např. usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 10. 2017, sp. zn. [II. ÚS 3068/17](#)).

V.

Způsob rozhodnutí

41. Z těchto důvodů Nejvyšší soud dovolání obviněné podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl, neboť shledal, že je zjevně neopodstatněné. Učinil tak v souladu s ustanovením § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. v neveřejném zasedání. Pokud jde o rozsah odůvodnění tohoto usnesení, odkazuje se na ustanovení § 265i odst. 2 tr. ř., podle něhož [v] odůvodnění usnesení o odmítnutí dovolání Nejvyšší soud jen stručně uvede důvod odmítnutí poukazem na okolnosti vztahující se k zákonnému důvodu odmítnutí.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

č. 6

Za dohodu o mimosoudním jednání ve smyslu ustanovení § 647 o. z. je třeba považovat právní jednání, z něhož vyplývá shodná (oboustranná) vůle stran vést jednání o určitém právu nebo o okolnostech jej zakládajících, jehož cílem je vyřešit situaci jinak než podáním žaloby k soudu. Taková dohoda může být uzavřena nejen výslovně, ale i jiným způsobem nevzbuzujícím pochybnost o tom, co jednající osoby chtěly projevit.

Uzavření dohody o mimosoudním jednání mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem nemá vliv na původní délku dvouměsíční prekluzivní lhůty k podání žaloby o neplatnost rozvázání pracovního poměru (§ 72 zák. práce), která v době této překážky neběží (nezačne běžet) a jejíž běh pokračuje až po odpadnutí překážky tím, že zaměstnavatel nebo zaměstnanec výslovně odmítne v mimosoudním jednání pokračovat; zbývá-li po odpadnutí překážky méně než 5 dnů do uplynutí lhůty, neskončí tato lhůta dříve než za 10 dnů ode dne, kdy začala znovu běžet.

č. 6

Lhůta prekluzivní [Lhůty], Zkušební doba, Neplatnost právního jednání (o. z.)

§ 72, § 330 a § 332 zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 31. 12. 2021, § 647, § 654 odst. 2 a § 652 o. z. ve znění do 4. 1. 2023, § 118a odst. 3 o. s. ř., § 205a odst. 1 písm. d) o. s. ř.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2024, sp. zn. [21 Cdo 565/2024](#), ECLI:CZ:NS:2024:21.CDO.565.2024.1

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 28. 3. 2023, sp. zn. 30 Co 65/2023, a vrátil věc odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Dopisem ze dne 27. 7. 2021, č. j.: 450236/OSPV, žalovaná sdělila žalobci, že „státní tajemník Ministerstva zahraničních věcí, zastoupený ředitelkou odboru služebních a pracovněprávních věcí E. R.“, ruší ve zkušební době dnem 6. 8. 2021 jeho pracovní poměr, který vznikl na základě pracovní smlouvy ze dne 28. 6. 2021.

2. Žalobce se žalobou podanou u Obvodního soudu pro Prahu 1 dne 9. 2. 2022 a doplněnou dne 20. 3. 2022 domáhal určení, že uvedené zrušení pracovního poměru ve zkušební době je neplatné, a dále se domáhal náhrady škody „za zrušené vyslání na ZÚ (dosavadní měsíce)“, náhrady škody „za neoprávněné absence“ a „vyslání na ZÚ dle dohody“. Žalobu zdůvodnil tím, že byl u žalované zaměstnán v pracovním poměru na dobu určitou do 6. 7. 2022 na základě pracovní smlouvy ze dne 28. 6. 2021 s nástupem do práce dne 7. 7. 2021 v souvislosti s předpokládaným vysláním k „ZÚ Káhira“, na práci na překlenovacím služebním místě „DZ 7039 – dočasné zařazení“, že zkušební doba byla sjednána v délce tří měsíců a že žalovaná s ním připsal ze dne 27. 7. 2021, č. j.: 450236/OSPV, zrušila pracovní poměr ve zkušební době

č. 6

ke dni 6. 8. 2021 v době, kdy byl v pracovní neschopnosti, která trvala od 2. 8. 2021 do 3. 9. 2021. Uvedl, že se „pokoušel“ řešit neplatnost výpovědi nejprve mimosoudním jednáním, kdy „ihned, již z kraje měsíce srpna 2021“, se obrátil na „svého ředitele OICT na MZV“ J. F., který se ale „jen vymluvil, že to zavinilo OSPV“, že následně kontaktoval druhého ředitele OICT na Diplomatičském servisu V. H., jenž mu sdělil, že to „není z jeho důvodu“ a že „je nadřízený pracovníků na Diplomatičském servisu, ze kterého již žalobce přešel na MZV“, že dne 2. 8. 2021 žádal ředitelku personálního odboru Ch. o „nápravu neoprávněné situace“, která „nereagovala“, že dne 12. 8. 2021 kontaktoval „B. z OSPV“ ohledně „neúměrně nízké výše platu za červenec“, že následně kontaktoval obě odborové organizace, kdy s jednou z nich začal jednat dne 13. 8. 2021, že dne 9. 9. 2021 proběhlo „jednání“ u státního tajemníka M. S., které ve výsledku nebylo „příliš úspěšné“, že „situaci nevzdával“ a kontaktoval státního tajemníka M. S. i první politickou náměstkyni M. M. osobně a následně vypracoval velmi rozsáhlou zprávu doplněnou důkazy a dne 4. 10. 2021 ji zaslal státnímu tajemníkovi S., prvnímu politickému náměstkovi J. i ministru K., že po prostudování zprávy se mu „osobně telefonicky ozval“ státní tajemník a „vyzval“ ho „k jednání u kávy“, že státní tajemník pověřil odbor generální inspekce a auditu k prověření celého případu, který jej přípisem ze dne 4. 2. 2022, č. j. 101854-2-GIA, „definitivně uzavřel“ s tím, že mu s uplatněným nárokem nevyhověl, že státní tajemník mu navrhl osobní schůzku na 17. 2. 2022, kde „sice uznal právo žalobce, ale současně se vyjádřil, že s tím nemůže nic dělat“, čímž žalobce „vyčerpal všechny možnosti mimosoudního řešení celé situace“ a je proto na místě použít ustanovení § 654 odst. 2 s odkazem na ustanovení § 647 občanského zákoníku, podle kterého začne prekluzivní lhůta běžet až poté, co jedna ze stran v tomto jednání odmítne pokračovat.

3. Žalovaná zejména namítala, že sdělením ze dne 27. 7. 2021, které bylo žalobci doručeno osobně na pracovišti v pondělí 2. 8. 2021 a jehož převzetí potvrdil svým podpisem, byl jeho pracovní poměr zrušen ve zkušební době ke dni 6. 8. 2021, že „e-neschopenka“ žalobce jí byla doručena v pondělí 9. 8. 2021 s datem vystavení 6. 8. 2021 a se zpětnou platností od 2. 8. 2021 a že žaloba podaná žalobcem dne 9. 2. 2022 byla podána po uplynutí prekluzivní lhůty uvedené v § 72 zákoníku práce, která skončila dne 6. 10. 2021. K argumentaci žalobce týkající se jeho jednání s žalovanou v souvislosti se zrušením pracovního poměru, kterou uvedl v doplnění žaloby, sdělila, že se jednalo „převážně o komunikaci jednostrannou, kterou vedl žalobce“, a že její stanovisko ke zrušení pracovního poměru žalobce ve zkušební době, které bylo „zcela jednoznačně formulováno ve sdělení ze dne 11. 11. 2021“, nepřipouštělo pochybnosti o tom, že na platnosti zrušení trvá. Uzavřela, že s žalobcem o platnosti, resp. neplatnosti zrušení pracovního poměru ve zkušební době nejednala a ani nepřipouštěla spornost posouzení otázky platnosti a že mezi ní a žalobcem nebyla uzavřena žádná dohoda o mimosoudním jednání, ze které by byla patrná vůle jednat „bez asistence soudů“.

4. Obvodní soud pro Prahu 1 – poté, co usnesením ze dne 12. 4. 2022, č. j. 21 C 16/2022-11, opraveným usnesením ze dne 20. 6. 2022, č. j. 21 C 16/2022-19, odmítl podání žalobce doručené soudu dne 9. 2. 2022 v části týkající se „náhrady škody za zrušené vyslání na ZÚ, náhrady škody za neoprávněné absence a o vyslání na ZÚ dle dohody“ – rozsudkem ze dne 7. 11. 2022, č. j. 21 C 16/2022-32, žalobu zamítl a uložil žalobci povinnost zaplatit žalované na náhradě nákladů řízení 600 Kč. Dospěl k závěru, že žaloba byla ve smyslu ustanovení § 72 zákoníku práce podána „zřejmě“ opožděně, neboť pracovní poměr žalobce měl skončit dnem 6. 8. 2021 a žaloba byla podána dne 9. 2. 2022. Uvedl, že na tomto závěru nemohou nic změnit ani „obecné námitky“ žalobce ohledně komunikace s žalovanou, pokud žalobce žádnou

konkrétní dohodu uzavřenou mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem o mimosoudním jednání o neplatnosti rozvázání pracovního poměru netvrdil, ani odkaz na řízení vedené Obvodním soudem pro Prahu 1 pod sp. zn. 33 Nc 11285/2021, které bylo pravomocně skončeno dne 9. 2. 2022 odmítnutím podání žalobce pro jeho neurčitost, resp. neúplnost. Dodal, že provedenou lustrací věcí vedených soudem prvního stupně nebylo zjištěno „žádné další řízení žalobce proti žalované s předmětem o neplatnost zrušení pracovního poměru ve zkušební době“.

5. K odvolání žalobce Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 28. 3. 2023, č. j. 30 Co 65/2023-51, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a uložil žalobci povinnost zaplatit žalované na náhradě nákladů odvolacího řízení 900 Kč. Uvedl, že soud prvního stupně nepochybil, pokud s ohledem na prekluzivní lhůtu stanovenou v § 72 zákoníku práce „koncentroval svou pozornost“ na včasnost či opožděnost podané žaloby, ale neztotožnil se s jeho „argumentací“ ohledně skutečnosti, že žalobce žádnou dohodu o mimosoudním jednání s žalovanou „netvrdil“. Na základě odkazu žalobce u jednání odvolacího soudu na své doplnění žaloby ze dne 20. 3. 2022 obsahující tvrzení takové dohody účastníků odvolací soud dovodil po provedení důkazů navržených žalobcem před soudem prvního stupně, že listinnými důkazy předloženými žalobcem žádná taková dohoda o mimosoudním jednání prokázána nebyla, neboť korespondence žalobce adresovaná žalované „prezentuje jeho názory a rekapitulaci událostí z pohledu žalobce“ a neprokazuje uzavření takové dohody, „jejím obsahem žádná dohoda o mimosoudním jednání není“. V souvislosti s tím odvolací soud poukázal na „zcela jasná“ vyjádření žalované (dopis státního tajemníka žalované M. S. ze dne 11. 11. 2021, dopis ředitele generální inspekce žalované J. L. ze dne 4. 2. 2022 reagující na stížnost žalobce a podání ze dne 15. 11. 2021, kterým žalovaná žalobci sdělila, že dne 10. 11. 2021 obdržela jeho podání ve věci neplatnosti zrušení pracovního poměru a vyřizuje ho jako stížnost proti postupu správního orgánu), z nichž rovněž nelze dovodit uzavření takové dohody. Z takového konstantního postoje žalované podle odvolacího soudu nevyplývá uzavření dohody o mimosoudním jednání, neboť komunikace žalované se žalobcem byla vždy pouze reakcí na podání z jeho strany, není zde možné dovodit úmysl uzavřít dohodu o mimosoudním jednání. Odvolací soud shledal, že k uzavření dohody o mimosoudním jednání mezi žalobcem a žalovanou ve smyslu § 647 občanského zákoníku nedošlo, a že je proto závěr soudu prvního stupně o opožděném podání žaloby na neplatnost rozvázání pracovního poměru žalobce ve zkušební době správný. K nedatovanému písemnému prohlášení M. M. předloženému žalobcem uvedl, že se jedná o nepřípustnou novotu v odvolacím řízení ve smyslu § 205a občanského soudního řádu, a proto k němu nepřihlížel.

č. 6

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Uvádí, že oba soudy vycházely z prekluzivní lhůty stanovené v § 72 zákoníku práce, pro kterou platí obdobně ustanovení o běhu promlčecí lhůty v § 654 odst. 2 občanského zákoníku, a že je proto možné uplatnit neplatnost rozvázání pracovního poměru v delší než dvouměsíční lhůtě, stanoví-li to § 645 až § 652 občanského zákoníku. Má za to, že „z podstaty věci i z toho, že zákonodárce vůbec samostatně upravil dohodu o mimosoudním jednání a její dopad na běh promlčecí lhůty“, je zřejmé, že v takovém případě jde o „právní jednání podstatně méně formální s účinky trvajících, dokud některá ze stran výslovně odmítne v jednání o mimosoudním jednání

č. 6

pokračovat“, že občanský zákoník nevyžaduje písemnou formu dohody a dokonce ani „skutečnou vůli stran smírně se dohodnout“, že podstatná je „faktická takového konání“ a že za takovou dohodu je proto „nutno považovat jakékoliv jednání mezi stranami týkající se předmětného nároku“; „takové jednání dovolatel tvrdil a žalovaná potvrdila“. Dovolatel zdůraznil, že se „pokoušel neplatnost výpovědi“ řešit nejprve mimosoudním jednáním, které bylo zahájeno v průběhu prekluzivní lhůty. Za „zcela absurdní“ považuje závěr odvolacího soudu týkající se nedatovaného písemného prohlášení M. M., k němuž odvolací soud nepřihlížel z důvodu, že je nepřipustnou novotou podle § 205a občanského soudního řádu, neboť žalobce při jednání soudu prvního stupně navrhoval k prokázání svých tvrzení o uzavření dohody o mimosoudním jednání výslech politické náměstkyně M. M. a státního tajemníka, ale soud prvního stupně „takové dokazování zamítl“. Dovolatel navrhl, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu i rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

7. Žalovaná navrhla, aby dovolací soud dovolání žalobce, shledá-li ho přípustným, zamítl, neboť považuje rozsudek odvolacího soudu „za správný“.

III.

Přípustnost dovolání

8. Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací [§ 10a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“)] po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

9. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

10. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

11. V projednávané věci závisí napadený rozsudek odvolacího soudu (mimo jiné) na vyřešení otázky hmotného práva, za jakých podmínek se uplatňuje překážka v běhu promlčecí (prekluzivní) lhůty uvedená v ustanovení § 647 občanského zákoníku a zda tyto podmínky byly splněny v případě lhůty pro uplatnění neplatného rozvázání pracovního poměru účastníků jeho zrušením ve zkušební době dopisem žalované ze dne 27. 7. 2021, č. j.: 450236/OSPV, u soudu stanovené v § 72 zákoníku práce. Vzhledem k tomu, že tato právní otázka nebyla dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešena, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání žalobce je podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

12. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání žalobce je opodstatněné.

13. Projednávanou věc je třeba i v současné době posuzovat – vzhledem k tomu, kdy mělo dojít k rozvázání pracovního poměru účastníků jeho zrušením ve zkušební době – podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů účinném do 31. 12. 2021 (dále jen „zák. práce“) a subsidiárně (§ 4 zák. práce) též podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů účinném do 4. 1. 2023 (dále jen „o. z.“).

14. Podle ustanovení § 72 zák. práce neplatnost rozvázání pracovního poměru výpovědí, okamžitým zrušením, zrušením ve zkušební době nebo dohodou může jak zaměstnavatel, tak i zaměstnanec uplatnit u soudu nejpozději ve lhůtě 2 měsíců ode dne, kdy měl pracovní poměr skončit tímto rozvázáním.

15. Nebyla-li neplatnost rozvázání pracovního poměru uplatněna ve stanovené lhůtě, právo zanikne; soud v tomto případě přihlédne k zániku práva, i když to účastník řízení nenamítne (srov. § 330 zák. práce).

16. V rozhodovací praxi odvolacího soudu není pochyb o tom, že lhůta k podání žaloby o neplatnost rozvázání pracovního poměru výpovědí, okamžitým zrušením, zrušením ve zkušební době nebo dohodou uvedená v ustanovení § 72 zák. práce je lhůtou prekluzivní. Bylo-li právo na určení neplatnosti rozvázání pracovního poměru podle ustanovení § 72 zák. práce uplatněno po uplynutí stanovené lhůty, přihlédne soud k zániku práva, i když to účastník řízení nenamítne. Z ustanovení § 72 zák. práce současně vyplývá, že chce-li zaměstnanec nebo zaměstnavatel, aby nenastaly právní účinky vyplývající z rozvázání pracovního poměru, musí ve lhůtě dvou měsíců podat u soudu žalobu o určení, že právní úkon směřující k rozvázání pracovního poměru je neplatný. Dvoutříměsíční lhůta podle ustanovení § 72 zák. práce je lhůtou hmotněprávní, a proto účastník, který se domáhá neplatnosti rozvázání pracovního poměru, musí uplatnit svůj nárok žalobou u soudu tak, aby žaloba došla na soud nejpozději v poslední den lhůty; na rozdíl od lhůt procesních tedy nepostačuje, aby žaloba byla v poslední den lhůty odevzdána orgánu, který má povinnost ji soudu doručit (například držiteli poštovní licence). Není-li nárok uplatněn včas, tedy alespoň v poslední den lhůty podle ustanovení § 72 zák. práce, u soudu, právo na určení neplatnosti právního jednání směřujícího k rozvázání pracovního poměru zaniká a rozvázání pracovního poměru, i kdyby bylo postiženo vadami, je platné a účinné. Po marném uplynutí dvoutříměsíční lhůty se tedy soud již nemůže zabývat posouzením otázky platnosti tohoto právního jednání, a to ani formou předběžné otázky; nebyla-li neplatnost právního jednání o rozvázání pracovního poměru určena pravomocným rozhodnutím soudu, musí soud v případném jiném řízení mezi účastníky vycházet z toho, že pracovní poměr účastníků byl rozvázán platně (k povaze lhůty k podání žaloby o neplatnost rozvázání pracovního poměru podle ustanovení § 72 zák. práce srov. například rozsudek býv. Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 1968, sp. zn. [6 Cz 5/68](#), uveřejněný pod č. 40/1969 Sb. rozh. obč., rozsudek býv. Nejvyššího soudu SSR ze dne 28. 5. 1980, sp. zn. [6 Cz 8/80](#), uveřejněný pod č. 43/1982 Sb. rozh. obč., rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 3. 1997, sp. zn. 2 Cdon 475/96, uveřejněný pod č. 75/1997 v časopise Soudní

judikatura, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 5. 2002, sp. zn. [21 Cdo 1436/2001](#), uveřejněný pod č. 29/2003 Sb. rozh. obč., nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 6. 2018, sp. zn. [21 Cdo 343/2018](#), uveřejněný pod č. 79/2019 v časopise Soudní judikatura).

17. Běh promlčecí lhůty je obecně upraven v § 645–652 o. z., které platí obdobně i pro prekluzivní lhůtu (srov. § 654 odst. 2 o. z.) a které se na základě principu subsidiarity (§ 4 zák. práce) použijí (s výjimkou § 652 o. z.) i na pracovněprávní vztahy. V § 645–651 o. z. jsou uvedeny překážky běhu promlčecí (prekluzivní) lhůty. Nastane-li některá překážka, pro kterou lhůta stanovená zákoníkem práce neběží, nemá to vliv na její původní délku; zbývá-li po odpadnutí překážky méně než 5 dnů do uplynutí lhůty, neskončí tato lhůta dříve než za 10 dnů ode dne, kdy začala znovu běžet (srov. § 332 zák. práce). Pravidlo, že pokračuje-li běh promlčecí (prekluzivní) lhůty po odpadnutí některé z překážek uvedených v § 646 až 651 o. z., neskončí lhůta dříve než za šest měsíců ode dne, kdy začala znovu běžet (srov. § 652 o. z.), se v pracovněprávních vztazích neuplatní.

č. 6

18. Podle ustanovení § 647 o. z. v případě uzavření dohody o mimosoudním jednání věřitele a dlužníka o právu nebo o okolnosti, která právo zakládá, počne promlčecí lhůta běžet poté, co věřitel nebo dlužník výslovně odmítne v takovém jednání pokračovat; počala-li promlčecí lhůta běžet již dříve, po dobu jednání neběží.

19. Citované ustanovení upravuje jednak odsunutí počátku promlčecí lhůty, který by jinak spadal do doby mezi uzavřením dohody o mimosoudním jednání věřitele a dlužníka o právu nebo o okolnosti, která je zakládá, a odmítnutím dalšího jednání některou ze stran, a jednak stavení promlčecí lhůty, jejíž běh započal již před uzavřením dohody o mimosoudním jednání. Jeho účelem je bránit tomu, aby dlužník nepoctivě vedeným vyjednáváním oddaloval uplatnění práva věřitelem až do okamžiku, kdy se toto právo promlčí (srov. též důvodovou zprávu k § 647 o. z.), jakož i podporovat smírné řešení sporů tím, že zbavuje věřitele obavy, že se jeho právo v průběhu mimosoudního jednání s dlužníkem promlčí.

20. Mimosoudním jednáním může být např. mediace prováděná fyzickými osobami zapsanými v seznamu mediátorů podle zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci), ve znění zákona č. 183/2017 Sb., mimosoudní řešení spotřebitelských sporů podle § 20d a následujících zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, a další jiné formy mimosoudního řešení sporů se zapojením třetí osoby, které nejsou upraveny právními předpisy. Mimosoudním jednáním je i jednání věřitele a dlužníka bez asistence třetí strany.

21. Zákon nestanoví, jaké náležitosti má obsahovat dohoda o mimosoudním jednání podle § 647 o. z., ani v jaké formě má být uzavřena; výjimkou je smlouva o provedení mediace, která musí být uzavřena písemně [srov. § 2 písm. e) zákona o mediaci] a splňovat náležitosti uvedené v § 4 odst. 2 zákona o mediaci. Za dohodu ve smyslu ustanovení § 647 o. z. je třeba považovat právní jednání, z něhož vyplývá (je patrná) shodná (oboustranná) vůle stran (věřitele a dlužníka) vést jednání o určitém právu nebo o okolnostech jej zakládajících, jehož cílem je vyřešit situaci jinak než podáním žaloby k soudu. Taková dohoda může být uzavřena nejen výslovně, ale i jiným způsobem nevzbuzujícím pochybnost o tom, co jednající osoby chtěly projevit (tzv. konkludentně – srov. § 546 o. z.). Dohodou o mimosoudním jednání podle § 647 o. z. však není neopětovaná snaha věřitele či dlužníka navázat s druhou stranou komunikaci o určitém právu nebo o okolnostech, které jej zakládají, ani oboustranná výměna

stanovisek týkajících se předmětného práva mezi věřitelem a dlužníkem, jejímž obsahem je pouze informování druhé strany o konečném (další jednání a jakékoli smírné řešení nepřipouštějícím) odmítnutí jejího práva (námitky proti tomuto právu).

22. Dohoda o mimosoudním jednání podle § 647 o. z. může být uzavřena i mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem poté, co zaměstnavatel přistoupil k jednostrannému rozvázání pracovního poměru se zaměstnancem výpovědí, okamžitým zrušením nebo zrušením ve zkušební době. Dojde-li k uzavření této dohody, nemá to vliv na původní délku dvouměsíční prekluzivní lhůty k podání žaloby o neplatnost rozvázání pracovního poměru uvedené v ustanovení § 72 zák. práce, která v době této překážky neběží (nezačne běžet) a jejíž běh pokračuje až po odpadnutí překážky tím, že zaměstnavatel nebo zaměstnanec výslovně odmítne v mimosoudním jednání pokračovat; zbývá-li po odpadnutí překážky méně než 5 dnů do uplynutí lhůty, neskončí tato lhůta – jak vyplývá z ustanovení § 332 zák. práce – dříve než za 10 dnů ode dne, kdy začala znovu běžet.

č. 6

23. V projednávané věci odvolací soud při posuzování otázky, zda byla mezi žalobcem a žalovanou uzavřena dohoda o mimosoudním jednání ve smyslu § 647 o. z. ve věci neplatnosti rozvázání pracovního poměru zrušením ve zkušební době dopisem žalované ze dne 27. 7. 2021, správně vycházel z toho, že k uzavření takové dohody je třeba oboustranné vůle stran. Dovodil-li však po provedení listinných důkazů označených žalobcem před soudem prvního stupně (z protokolu o jednání u soudu prvního stupně ze dne 7. 11. 2022 nevyplývá, že by žalobce navrhl k prokázání svých tvrzení o uzavření dohody o mimosoudním jednání též výslech „politické“ náměstkyně M. M. a státního tajemníka žalované, jak namítá v dovolání), že k uzavření dohody o mimosoudním jednání mezi žalobcem a žalovanou ve smyslu § 647 o. z. nedošlo a že tvrzení žalobce ohledně takové dohody obsažená v doplnění žaloby ze dne 20. 3. 2022 nebyla prokázána, aniž by žalobce poučil o jeho důkazní povinnosti podle § 118a odst. 3 o. s. ř., nelze tento jeho postup a závěr na základě něj učiněný pokládat za správný. Uvedené poučení totiž soud poskytne (je povinen poskytnout) nejen účastníku, který dosud o sporném tvrzení neoznačil žádný důkaz nebo který sice o svém sporném tvrzení důkaz označil, avšak jde o důkaz zjevně nezpůsobilý prokázat sporné tvrzení, ale i tehdy, provedl-li ohledně sporného tvrzení účastníkem navržené důkazy, jestliže jimi nedošlo k jeho prokázání a jestliže proto (z důvodu neunesení důkazního břemene) by účastník nemohl být ve věci úspěšný (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2010, sp. zn. [21 Cdo 2604/2009](#)).

24. Protože soud prvního stupně, který nesprávně vycházel z toho, že žalobce „dohodu uzavřenou mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem o mimosoudním jednání o neplatnosti rozvázání pracovního poměru netvrdil“, nesplnil svoji poučovací povinnost podle ustanovení § 118a odst. 3 o. s. ř. a protože v důsledku toho neměl žalobce ve věci úspěch, postupoval by odvolací soud v souladu s ustanovením § 213b odst. 1 o. s. ř., jestliže by sám žalobci poskytl potřebné poučení o jeho důkazní povinnosti, přičemž jeho poučení by mohlo vést – vzhledem k výjimce ze zákazu uplatňování nových důkazů v systému neúplné apelace ve smyslu ustanovení § 205a odst. 1 písm. d) o. s. ř. – i k označení nových důkazů ze strany žalobce. Neposkytl-li odvolací soud žalobci potřebné poučení o jeho důkazní povinnosti a nepřihlížel-li k listinnému důkazu předloženému žalobcem v odvolacím řízení (nedatovanému písemnému prohlášení M. M.) s (nesprávným) odůvodněním, že se jedná o nepřipustnou novotu ve smyslu § 205a o. s. ř. (a odkazoval-li naproti tomu pro podporu svého závěru o neuzavření dohody o mimosoudním jednání mezi účastníky na dopis státního tajemníka žalované M. S. ze dne

11. 11. 2021, který se nenachází ve spisu, a z přepisu zvukového záznamu z jednání odvolacího soudu ani není zřejmé, zda jím byl proveden důkaz), zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a ke které dovolací soud přihlédl ve smyslu ustanovení § 242 odst. 3 o. s. ř.

25. Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný; protože nejsou podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání a ani pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud tento rozsudek zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc vrátil odvolacímu soudu (Městskému soudu v Praze) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

Č. 7

Zpeněžením nemovité věci (§ 283 insolvenčního zákona) nájem bytu nezaniká.

Nájem bytu, Insolvency, Výklad právních jednání (o. z.) [Právní jednání (o. z.)]

§ 256 IZ, § 283 IZ, § 556 o. z., § 1744 o. z.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2025, sp. zn. [26 Cdo 1138/2024](#), ECLI:CZ:NS:2025:26.CDO.1138.2024.1

Č. 7

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 26. 9. 2023, sp. zn. 69 Co 97/2023, a vrátil věc tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se domáhá po žalované zaplacení bezdůvodného obohacení ve výši 60 000 Kč s příslušenstvím za to, že v roce 2021 užívala její nemovitost bez právního důvodu. Za každý měsíc proto požaduje částku 7 000 Kč odpovídající obvyklému nájemnému v daném místě a čase, tj. 84 000 Kč, po odečtení částky 24 000 Kč, kterou žalovaná již uhradila.
2. Okresní soud v Šumperku (soud prvního stupně) rozsudkem ze dne 31. 1. 2023, č. j. 9 C 56/2022-123, uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 60 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 11,75 % ročně z této částky od 15. 1. 2022 do zaplacení (výrok I) a na náhradu nákladů řízení částku 28 957,63 Kč (výrok II) a dále povinnost zaplatit státu 20 % náhrady nákladů řízení, která bude vyčíslena samostatným usnesením (výrok III).
3. K odvolání žalované Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci (odvolací soud) rozsudkem ze dne 26. 9. 2023, č. j. 69 Co 97/2023-156, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu zamítl (výrok I), a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně (výrok II) a odvolacího řízení (výrok III).
4. Zjistil shodně se soudem prvního stupně, že dne 1. 5. 1994 žalovaná jako nájemce a „Stolárna Los Rostislav, IČO 10628550“, jako pronajímatel podepsali nájemní smlouvu, jejímž předmětem byl nájem blíže neoznačeného bytu v domě č. p. 1 v R. za nájemné ve výši 180 Kč měsíčně. Dne 14. 8. 2001 bývalý vlastník nemovitosti č. p. 1 v R., společnost PAYWOOD a. s., vydal žalované písemné potvrzení, že nemovitost užívá po právu, a protože byla značně poškozena povodněmi, bylo dohodnuto, že žalovaná v ní bude bydlet bez úhrady nájemného a bude ji na své náklady postupně opravovat. V dubnu 2020 informovala insolvenční správce Mgr. Irena Jonáková žalovanou, že usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 10. 10. 2019, č. j. KSBŘ 29 INS 7475/2019-A-16, byl zjištěn úpadek tehdejšího vlastníka nemovitosti, společnosti MELADRU s. r. o., IČO 14617617, a na jeho majetek byl prohlášen konkurs. Současně jí zaslala

návrh „Smlouvy nájmu bytu“ na období od 1. 5. 2020 do 31. 7. 2020 s tím, že cena za užívání bytu se zvyšuje na částku 8 000 Kč. Žalovaná návrh smlouvy nepodepsala, ale na účet insolvenční správkyne uvedený v návrhu smlouvy začala platit nájemné. Dne 4. 1. 2021 byla mezi insolvenční správkyňi jako prodávající a žalobkyní jako kupující podepsána kupní smlouva, jejímž předmětem byl mimo jiné i převod vlastnictví ke stavebnímu pozemku p. č. 1, jehož součástí je stavba č. p. 1, v katastrálním území R. V kupní smlouvě insolvenční správkyne prohlásila, že na předmětu převodu nevážnou žádné závady, dluhy, věcná břemena, zástavní práva, právo nájmu či jiná práva či povinnosti, která by straně kupující jakkoli ztěžovala nebo znemožňovala výkon jejího vlastnického práva. Poté, co žalobkyně zjistila, že nemovitost užívá žalovaná, vyzvala ji k jejímu vyklizení a k zaplacení bezdůvodného obohacení.

5. Neztotožnil se se závěrem soudu prvního stupně, že nájemní smlouva ze dne 1. 5. 1994 je neplatná pro neurčitost. Poukázal na to, že před Okresním soudem v Šumperku pod sp. zn. 9 C 211/2013 probíhalo řízení, v němž se společnost MELADRU s. r. o. domáhala proti žalované vyklizení sporného bytu, její žaloba ale byla dne 26. 11. 2015 zamítnuta s odůvodněním, že nájemní smlouva ze dne 1. 5. 1994 je platná. S odkazem na § 159a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), měl za to, že tímto rozhodnutím je vázán a platnost nájemní smlouvy nemůže vyhodnotit jinak. Nadto za situace, kdy se v nemovitosti nacházel pouze jeden byt, nelze mít pochybnosti, k jakému bytu se uvedená nájemní smlouva vztahovala. Dále dovodil, že nájemní smlouva ze dne 1. 5. 1994 stále trvá, neboť nebyla žádným způsobem ukončena. Jelikož žalovaná nepodepsala návrh insolvenční správkyne na uzavření nájemní smlouvy na dobu určitou, ke změně nájemní smlouvy nedošlo. Zdůraznil, že změnou vlastnictví pronajímané věci nájem nezaniká, a s odkazem na komentářovou literaturu nepovažoval za správný ani závěr soudu prvního stupně, že k zániku nájmu došlo zpeněžením majetkové podstaty podle § 283 odst. 5 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „insolvenční zákon“), neboť insolvenční správce má možnost nájemní smlouvy, které by považoval za nevýhodné, ukončit podle § 256 insolvenčního zákona. Ani případné zamlčení existence nájemní smlouvy žalovanou nemůže mít vliv na trvání nájemního vztahu. Uzavřel, že podle nájemní smlouvy ze dne 1. 5. 1994 byla žalovaná povinna platit nájemné ve výši 180 Kč měsíčně, a jelikož nebylo prokázáno, že by došlo k jeho zvýšení, za období roku 2021 měla uhradit celkem 2 160 Kč. Protože zaplatila částku vyšší, nemá povinnost žalobkyni cokoli doplácet.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně (dovatelka) dovolání. Měla za to, že mezi insolvenční správkyňi a žalovanou byla platně uzavřena nájemní smlouva na dobu určitou, na niž je nutno nahlížet minimálně jako na změnu nájemní smlouvy ze dne 1. 5. 1994. I když žalovaná návrh smlouvy zaslaný insolvenční správkyňi nepodepsala, poté, co jej obdržela, začala platit nájemné, což je nepochybně projevem její vůle návrh akceptovat, a k uzavření smlouvy tak došlo konkludentně. Odvolací soud však projev vůle žalované z tohoto pohledu vůbec neposuzoval, a odchýlil se tak od judikatury, podle níž je konkludentní uzavření smlouvy možné, i od judikatury týkající se výkladu právních jednání, konkrétně od rozsudků Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 1997, sp. zn. 2 Cdon 120/96, ze dne 22. 3. 2001, sp. zn. [26 Cdo 1898/99](#), ze dne 24. 2. 2005, sp. zn. [29 Odo 740/2004](#), ze dne 29. 6. 2000, sp. zn.

[30 Cdo 259/2000](#), ze dne 25. 4. 2017, sp. zn. [21 Cdo 5281/2016](#), či usnesení téhož soudu ze dne 20. 11. 2017, sp. zn. [26 Cdo 936/2017](#). Zdůraznila, že nedodržení písemné formy smlouvy by vedlo pouze k relativní neplatnosti, kterou by však již žalovaná nemohla namítat, plnila-li podle smlouvy. Dále namítala, že i kdyby ke změně nájemní smlouvy konkludentním způsobem nedošlo, nájem zanikl nejpozději zpeněžením majetkové podstaty podle § 283 odst. 5 a § 285 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona. I když insolvenční správce může nájem vypovědět podle § 256 insolvenčního zákona, předpokladem postupu podle citovaného ustanovení je vědomost insolvenčního správce o existenci nájmu. Otázka, zda v případě zpeněžení nemovitosti, na níž vázne nájemní právo třetí osoby, přechází toto právo na nového vlastníka, nebyla dosud dovolacím soudem vyřešena. Navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu změnil tak, že žalobě vyhověl, případně, aby jej zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

č. 7

7. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastnicí řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění podmínky advokátního zastoupení dovolatelky (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.).

8. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť otázka, zda v případě zpeněžení majetkové podstaty (§ 283 insolvenčního zákona) přecházejí na nabyvatele práva a povinnosti z nájmu bytu váznoucího na zpeněžené nemovitosti, nebyla dovolacím soudem dosud vyřešena, a při řešení otázky výkladu právního jednání a uzavření smlouvy tzv. faktickou akceptací ve smyslu § 1744 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“ či „občanský zákoník“), se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

IV.

Důvodnost dovolání

9. Dovoláním nebyl účinně zpochybněn závěr odvolacího soudu, že žalovaná se stala nájemkyní bytu na základě platné nájemní smlouvy ze dne 1. 5. 1994. Jelikož předmětem řízení je náhrada za užívání bytu za období roku 2021, napadené rozhodnutí závisí na otázce, zda nájemní poměr založený uvedenou nájemní smlouvou v žalovaném období trval či zda zanikl ať už zpeněžením majetkové podstaty či (v případě změny smlouvy) uplynutím sjednané doby.

10. Podle § 256 odst. 1 insolvenčního zákona insolvenční správce je po prohlášení konkursu oprávněn vypovědět nájemní smlouvu nebo podnájemní smlouvu uzavřenou dlužníkem ve lhůtě stanovené zákonem nebo smlouvou, a to i v případě, že byla sjednána na dobu určitou; výpovědní lhůta však nesmí být delší než 3 měsíce. Ustanovení občanského zákoníku o tom, v kterých případech a za jakých podmínek může pronajímatel vypovědět nájem bytu, tím nejsou dotčena.

11. Podle § 256 odst. 2 insolvenčního zákona jestliže by výpověď nájemní smlouvy sjednané na určitou dobu, v níž je dlužník pronajímatelem, byl nájemce nepřiměřeně dotčen ve svých oprávněných zájmech nebo by tím utrpěl či mohl utrpět značnou škodu, může nájemce do 15 dnů od doručení výpovědi navrhnout insolvenčnímu soudu zrušení výpovědi. Jestliže bude

zajištěno, že nájemce koupí předmět nájmu při zpeněžení majetkové podstaty za cenu obvyklou, vyhová insolvenční soud takovému návrhu vždy.

12. Podle § 283 odst. 5 insolvenčního zákona není-li dále staveno jinak, nepřecházejí zpeněžením majetkové podstaty na nabyvatele závazky váznoucí na věci.

13. Podle § 285 odst. 1 insolvenčního zákona zpeněžením majetkové podstaty zanikají v rozsahu, v němž se týkají zpeněženého majetku,

a) účinky nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce, účinky doručení vyznění o zahájení exekuce a účinky vydaných exekučních příkazů,

b) ostatní závady váznoucí na zpeněžovaném majetku, včetně neuplatněných předkupních práv podle § 284 odst. 3 a 4 a včetně závad zapsaných ve veřejném seznamu, není-li dále stanoveno jinak.

14. Podle § 285 odst. 4 insolvenčního zákona nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak, zpeněžením majetkové podstaty v rozsahu, v němž se týkají zpeněženého majetku, nezanikají služebnosti a reálná břemena, s výjimkou těch, které jsou v insolvenčním řízení neúčinné.

15. Citované znění insolvenčního zákona platí od 1. 1. 2014 a do současné doby nedoznalo změn.

16. Ustanovení § 283 odst. 5 bylo do textu insolvenčního zákona vloženo s účinností od 1. 1. 2014 zákonem č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů. Podle důvodové zprávy předchází možným výkladovým obtížím v souvislosti s účinky některých pravidel zaváděných od 1. 1. 2014 novým občanským zákoníkem. Jde přitom o zásadu obecně platnou (i bez výslovného vyjádření a bez vazby na nový občanský zákoník) pro stávající insolvenční zákon.

17. Citované ustanovení tedy představuje speciální úpravu platnou pro insolvenční řízení a zakotvuje obecnou zásadu, podle níž (není-li dále stanoveno jinak) na nabyvatele zpeněžené věci nepřecházejí „závazky váznoucí na věci“. Výjimky z této zásady jsou pak vyjmenovány v § 285 odst. 4 insolvenčního zákona a nájem mezi nimi není.

18. Nájem je nepochybně závazkem, mezi závazky má však specifické postavení. Je totiž ustáleně vnímán jako dlouhodobý stav, jehož zachování se jeví jako ekonomicky a sociálně žádoucí (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 6. 2021, sp. zn. [26 Cdo 595/2021](#), a v něm citovanou literaturu). I když není explicitně zmíněn v § 285 odst. 4 insolvenčního zákona (či v jiném jeho ustanovení), výkladem § 283 odst. 5 ve spojení s § 256 insolvenčního zákona je nutno dospět k závěru, že zpeněžením majetkové podstaty nájem bytu nezaniká.

19. Jak uvedl odvolací soud, v obecné rovině tento názor vyplývá i z díla Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O., Vrba, M., Zoubek, H. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, komentář k § 285 insolvenčního zákona. Autoři komentáře se domnívají, že zpeněžením pronajaté věci nezaniká její nájem. Důvodem toho je

zejména skutečnost, že insolvenční správce má možnost nájemní smlouvy, které by považoval za nevýhodné (a snižující tak hodnotu prodávané pronajaté věci) poměrně jednoduše ukončit (§ 256), když naopak existence nájmu může hodnotu prodávané věci zvyšovat; obdobně to platí o zpeněžení propachtované věci.

20. V případě, kdy je insolvenčním správcem vypovídán nájem bytu, pak k výše uvedené úvaze přistupuje ještě následující argument. Z § 256 odst. 1 insolvenčního zákona totiž současně vyplývá, že hodlá-li insolvenční správce v postavení pronajímatele vypovědět nájem bytu, musí postupovat podle § 2286 a násl. o. z. a může nájem vypovědět jen z tam uvedených důvodů. Nesouhlasí-li nájemce bytu s podanou výpovědí, může se proti ní bránit žalobou o určení (vyslovení) neoprávněnosti výpovědi z nájmu bytu podle § 2290 o. z. Jinak řečeno, i v tomto případě zůstává nájemci bytu zachována ochrana, kterou mu přiznává občanský zákoník.

21. Bylo by nelogické, aby v případě výpovědi z nájmu bytu podané insolvenčním správcem zůstala nájemci bytu zachována ochrana podle občanského zákoníku, zatímco v případě zpeněžení nemovitosti zatížené právem nájmu bytu by tato ochrana nájemci bytu nenáležela – nájem by skončil bez výpovědní doby (okamžikem zpeněžení), a byť by nájemce neporušil žádnou povinnost, neměl by ani žádnou možnost, jak se proti skončení nájmu bránit. Takový výklad by mohl vést k nežádoucímu stavu, kdy by insolvenční správce, vědom si toho, že nájem bytu zanikne nejpozději zpeněžením nemovitosti, nemusel postupovat podle § 256 insolvenčního zákona a nájem bytu vypovědět, aby se tím vyhnul případnému sporu o (ne)oprávněnost výpovědi. (Obdobně v případě nájemních smluv na dobu určitou by se insolvenční správce mohl vyhnout i návrhu na zrušení výpovědi, který může nájemce podat podle § 256 odst. 2 insolvenčního zákona při splnění tam stanovených podmínek). Ustanovení § 256 insolvenčního zákona by pak postrádalo smysl.

22. Lze proto dovodit, že nevyužije-li insolvenční správce možnosti vypovědět smlouvu o nájmu bytu podle § 256 odst. 1 insolvenčního zákona, k zániku nájmu bytu zpeněžením nemovitosti ve smyslu § 283 insolvenčního zákona nedojde a práva a povinnosti z nájmu přejdou na jejího nabyvatele.

23. Pro úplnost lze dodat, že ochrana nájemce bytu nemůže být závislá na tom, zda dlužník splní svou povinnost poskytnout insolvenčnímu správci nebo předběžnému správci při zjišťování majetkové podstaty všestrannou součinnost (§ 210 insolvenčního zákona). Seznam majetku vyhotovený dlužníkem je sice východiskem zjišťování majetkové podstaty, insolvenční správce je ale povinen provést i vlastní šetření (§ 211 insolvenčního zákona). Skutečnost, že dlužník neposkytl insolvenčnímu správci potřebnou součinnost nebo že insolvenční správce existenci nájemního vztahu nezjistil, nemůže jít k tíži nájemce. Závěr, že zpeněžením pronajaté věci nájem bytu nezaniká, se proto uplatní bez ohledu na to, zda insolvenční správce o jeho existenci věděl.

24. Pro projednávanou věc to znamená, že prodejem nemovitosti žalobkyni kupní smlouvou ze dne 4. 1. 2021 nájem bytu nezanikl.

25. Zda se obsah práv a povinností sjednaných nájemní smlouvou ze dne 1. 5. 1994 nějakým způsobem změnil a zda případně došlo k zániku nájmu uplynutím sjednané doby, zatím nelze posoudit.

26. Podle ustálené soudní praxe současná právní úprava kontraktačního procesu nevylučuje, aby jak návrh na uzavření smlouvy, tak jeho následné přijetí, byly učiněny jinak než slovy (nevýslovně čili konkludentně), pakliže obě tato jednání budou shodného obsahu a bude z nich bezpochyby seznatelná vůle stran smlouvu určitého obsahu uzavřít – srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2023, sp. zn. [23 Cdo 1076/2022](#).

27. Přijetí návrhu tzv. faktickou akceptací přitom není vyloučeno ani v poměrech nájmu bytu. Nedodržení písemné formy (změny) smlouvy o nájmu bytu má za následek její relativní neplatnost (§ 582 odst. 1 o. z.). Tuto relativní neplatnost však nemůže nikdo namítat, neboť požadavek písemné formy smlouvy o nájmu bytu (včetně její změny) je stanoven na ochranu nájemce (§ 586 odst. 1 ve spojení s § 2237 o. z.), ale ani ten nemůže tuto námitku vznést, jestliže již začal plnit (§ 582 odst. 2 o. z.) – srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2019, sp. zn. [26 Cdo 4150/2018](#), uveřejněný pod č. 32/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

28. Soudní praxe je rovněž ustálena v názoru, že výkladu podléhá zásadně každé právní jednání, bez ohledu na to, zda se navenek jeví jako jednoznačné (jasné). Pro výklad adresovaného právního jednání je určující skutečná vůle jednajícího, která byla anebo musela být známa adresátovi, již je třeba upřednostnit před jejím vnějším projevem (např. objektivním významem užitých slov). Skutečnou vůli jednajícího je třeba posuzovat k okamžiku, kdy projev vůle učinil (kdy se stal perfektním). Teprve tehdy, nelze-li zjistit skutečnou vůli jednajícího (§ 556 odst. 1 věta první o. z.), postupuje soud podle pravidla vyjádřeného v § 556 odst. 1 větě druhé o. z. – srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. [29 Cdo 61/2017](#), uveřejněný pod číslem 4/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

29. V projednávané věci odvolací soud v intencích shora citované judikatury nepostupoval a vycházel toliko z toho, že žalovaná návrh insolvenční správky na uzavření smlouvy na dobu určitou nepodepsala. Nijak se přitom nezabýval tím, že poté, co návrh obdržela, začala pod variabilním symbolem v něm uvedeným posílat nájemné. Skutečnost, že nájemné (fakticky) posílal její syn, je nerozhodná, nedala-li nijak najevo, že s jeho jednáním nesouhlasí. Odvolací soud měl proto zkoumat skutečnou vůli žalované a zohlednit přitom všechny zjištěné skutečnosti, včetně jejího následného jednání, a posoudit, zda tím mohlo či nemohlo dojít k přijetí návrhu tzv. faktickou akceptací.

30. Jestliže tak odvolací soud nepostupoval, odchýlil se od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Jeho závěr, že ke změně nájemní smlouvy ze dne 1. 5. 1994 nedošlo, neboť žalovaná návrh insolvenční správky ze dne 24. 4. 2020 nepodepsala, je proto neúplný, a tudíž i nesprávný.

31. Nejvyšší soud proto – aniž ve věci nařídil jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) – napadený rozsudek zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1, 2 o. s. ř.).

Č. 8

Jestliže poté, kdy účastníkům na základě řádně poskytnutého poučení podle § 118b odst. 1 o. s. ř. uplynula koncentrační lhůta, byl některý z nich soudem vyzván podle § 118a odst. 1 až 3 o. s. ř. k doplnění rozhodných tvrzení o věci samé a označení důkazů k jejich prokázání (§ 118b odst. 1 poslední věta o. s. ř.), pak v rozsahu takto poskytnutého poučení mohou účastníci doplňovat tvrzení a označovat důkazy i po uplynutí lhůty soudem k tomu ve výzvě určené.

Koncentrace řízení

§ 118b odst. 1–3 o. s. ř.

Č. 8

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2025, sp. zn. [30 Cdo 3314/2024](#), ECLI:CZ:NS:2025:30.CDO.3314.2024.1

Nejvyšší soud k dovolání žalobců rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 29. 2. 2024, sp. zn. 36 Co 426,427/2023, ve výroku I v té jeho části, kterou byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně v rozsahu jeho výroku I, jakož i rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 9. 10. 2023, sp. zn. 18 C 53/2013, v rozsahu jeho výroku I, a dále ve výrocích o nákladech řízení ve vztahu mezi žalobcem a žalovanou 1) zrušil a věc v tom rozsahu vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 1 k dalšímu řízení. Ve zbývajícím rozsahu dovolání odmítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 1 (dále jen „soud prvního stupně“) svým rozsudkem ze dne 9. 10. 2023, č. j. 18 C 53/2013-773, zamítl žalobu v té části, kterou se žalobce po žalované č. 1 domáhal zaplacení částky 217 791 Kč s příslušenstvím (výrok I), zamítl žalobu v rozsahu, kterým se žalobce po žalované č. 2 domáhal zaplacení částky 221 665 Kč s příslušenstvím (výrok II), zamítl žalobu v té části, kterou se žalobce domáhal zaplacení úroku z prodlení z částky 68 335 Kč (výrok III), uložil žalované č. 2 povinnost zaplatit žalobci částku 68 335 Kč s příslušenstvím (výrok IV), uložil žalované č. 2 povinnost zaplatit žalobci částku 182 000 Kč s příslušenstvím (výrok V) a nakonec rozhodl o nákladech řízení (výroky VI a VII).

2. Doplnujícím rozsudkem ze dne 24. 11. 2023, č. j. 18 C 53/2013-818, soud prvního stupně dále rozhodl, že se žaloba v té části, kterou se žalobce po 2. žalované domáhal zaplacení úroku z prodlení z částky 182 000 Kč ve výši 10 % ročně ode dne 12. 12. 2012 do 10. 6. 2013, zamítá.

3. Městský soud v Praze (dále jen „odvolací soud“) v záhlaví označeným rozsudkem (dále také „napadené rozhodnutí“) rozsudek soudu prvního stupně v jeho výrocích I, II, III a ve výroku doplněném rozsudkem soudu prvního stupně ze dne 24. 11. 2023, č. j. 18 C 53/2013-818, potvrdil, ve výroku IV rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu co do částky 32 640 Kč s příslušenstvím zamítl, jinak jej potvrdil, ve výroku V rozsudek soudu prvního

stupně změnil tak, že se žaloba co do částky 59 500 Kč s příslušenstvím zamítá, jinak jej potvrdil (výrok I rozsudku odvolacího soudu). Odvolací soud dále rozhodl o nákladech řízení (výroky II a III rozsudku odvolacího soudu).

4. Takto soudy rozhodly o třech zbylých žalobních požadavcích z původně osmi uplatněných nároků (pět již bylo v dosavadním řízení pravomocně zamítnuto), které tak nyní představují za prvé nárok na náhradu škody v podobě zaplacení nákladů právního zastoupení ve výši 271 791 Kč, které měl žalobce vynaložit v souvislosti s odstraněním nezákonného rozhodnutí a nesprávného úředního postupu v dále označených správních řízeních, jednak o vydání stavebního povolení a jednak následného řízení o odstranění stavby – VTL přípojky plynu, za druhé a za třetí jde o nároky na odškodnění nepřiměřené délky každého z těchto správních řízení (ve výši 290 000 Kč a 182 000 Kč).

č. 8

5. Soud prvního stupně na základě provedeného dokazování dospěl ke skutkovému závěru, že řízení o vydání stavebního povolení bylo zahájeno dne 4. 3. 1991 a skončilo dne 2. 7. 2012, trvalo tak 21 let a 4 měsíce. Řízení o odstranění stavby potom bylo zahájeno dne 6. 12. 2012 a do dne rozhodnutí soudu prvního stupně nebylo skončeno, ke dni vyhlášení rozhodnutí tak trvalo 11 a tři čtvrtě roku. Obě řízení tak byla nepřiměřeně dlouhá. S ohledem na mimořádnou délku těchto řízení stanovil soud prvního stupně základní částku na 20 000 Kč za rok. Co se týče otázky, v jakém období mohla předmětná řízení žalobci působit svou délkou újmu, u řízení o vydání stavebního povolení soud prvního stupně uzavřel, že takové období činí 3 roky a 5 měsíců (ode dne 30. 1. 2009, kdy se dovolatel začal domáhat přezkumu jeho účastenství v řízení), přiznal tak dovolateli za toto řízení 68 335 Kč. O druhém řízení věděl žalobce od oznámení stavebního úřadu o zahájení řízení ze dne 6. 12. 2012, ale jeho účastenství skončilo prodejem nemovité věci ke dni zápisu účinku vkladu práva do katastru nemovitostí dne 29. 8. 2022. Celkem tak bylo na místě odškodnit újmu za 9 let a 9 měsíců, přičemž za první dva roky tohoto řízení byla náhrada snížena o ½. Základní částka tak činila 175 000 Kč. U obou řízení následně soud prvního stupně přistoupil k modifikaci základní částky, a to ve smyslu kritérií stanovených ustanovením § 31a zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále též „OdpŠk“). Po jejich zhodnocení jím určenou základní částku snížil o 30 % z důvodu složitosti řízení, ale zároveň ji navýšil o 10 % pro chování žalobce. Přestože soud prvního stupně nepřehlédl, že žalobce správní orgány (podobně jako později soudy) zahrnuje četnými podáními, která jsou však z podstatné části zkopírována, obsahují na mnoha stranách stále stejné argumenty či zkopírované části judikátů a v celku tak zbytečně i prostřednictvím bezobsažných a repetitivních údajů zahlcují spisy a ztěžují postup řízení, vyhodnotil aktivitu žalobce nakonec ku jeho prospěchu na základě úvahy, že aktivní účastník řízení představuje účinnou kontrolu státní správy a přispívá k její lepší funkci. Soud dále zvýšil základní částku o dalších 10 % z důvodu postupu správních orgánů, neboť ne vždy dodržovaly lhůty pro úkoly stanovené zákonem. Nakonec soud prvního stupně přistoupil ke zvýšení základní částky o dalších 10 % v prvním a 30 % ve druhém řízení z důvodu významu řízení pro žalobce. Na základě výše uvedeného tak přiznal žalobci za nepřiměřenou délku prvního řízení 68 335 Kč, za druhé pak částku 182 000 Kč (ačkoliv by podle výpočtu mělo být přiznáno žalobci 210 000 Kč, soud byl v tomto ohledu vázán uplatněným nárokem ve výši 182 000 Kč, kterému tak vyhověl v plné výši).

6. Nárok na přiznání náhrady škody v podobě nákladů vynaložených v souvislosti s právním zastoupením ve dvou předmětných správních řízeních žalobce podle soudu prvního stupně uplatnil v žalobě velice obecně. Ve smyslu § 118b o. s. ř. nastala po odpovídajícím poučení koncentrace řízení, a to s účinky ke dni 19. 7. 2019. Žalobce byl (po dalších úkonech a skutečnostech týkajících se tohoto nároku, jež však nejsou relevantní pro meritum nynějšího dovolání) následně při jednání konaném dne 25. 7. 2022 poučen podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř., aby ve lhůtě 30 dnů (do)tvrdil, za jaké konkrétní úkony požaduje náhradu škody v podobě nákladů právního zastoupení, a aby označil důkazy k prokázání takových tvrzení. Na tuto výzvu reagoval žalobce opět jen obecným podáním ze dne 5. 8. 2022, kde pouze polemizoval s poučením soudu a odkázal na předchozí svá vyjádření. Až dne 27. 12. 2022 žalobce doručil soudu podání, ve kterém se věnoval otázce konkrétních úkonů a ukotvil je do souvislosti s průtahy v řízení, soud prvního stupně k takto učiněným tvrzením a důkazům již nepřihlížel, jelikož dané podání bylo učiněno podle jeho názoru až po uplynutí koncentrační lhůty dodatečně stanovené v souvislosti s výše uvedenou výzvou podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř.; vyhodnotil proto uvedené návrhy (tvrzení i důkazy v nich označené) v souvislosti s koncentrací řízení jako opožděné. Nárok na přiznání náhrady škody v podobě nákladů vynaložených ve dvou předmětných správních řízeních tak soud prvního stupně zamítnul pro /včasně/ neunesení břemena tvrzení a břemene důkazního.

7. Odvolací soud napadeným rozhodnutím rozhodoval k odvolání žalobce a druhé žalované, kdy vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a návazně provedl některé korekce jeho právních závěrů. Co se týče zadostiučinění za nepřiměřenou délku řízení o vydání stavebního povolení, odvolací soud poznamenal, že nemůže být odškodňována ta část řízení, o které poškozený nevěděl, a nemohl tedy ani pociťovat obavu o výsledek. Proto uzavřel, že jelikož žalobce mohl [jinak výrazně delší] řízení vnímat jen v době 3 let a 5 měsíců, tato délka není tak extrémní, aby zavdávala důvod ke stanovené základní částky ve výši 20 000 Kč za rok řízení; odvolací soud tak sám vycházel ze základní částky 15 000 Kč za rok řízení. Co do modifikace této částky, odvolací soud aproboval snížení základní částky o 30 % z důvodu složitosti řízení, ale – na rozdíl od soudu prvního stupně – nepovažoval kritéria v podobě jednání žalobce, význam řízení, ani jednání orgánů státu za důvod k další procentuální modifikaci základního odškodnění. Odvolací soud také upozornil na četnost nadbytečných a opakujících se rozsáhlých žalobcových podání, jež měla spíše obstrukční potenciál v podobě zahlcení správního orgánu nadbytečnými podáními. Odvolací soud tak za déletrvající první správní řízení žalobci přiznal částku 35 375 Kč. Co se týče zadostiučinění za nepřiměřenou délku řízení o odstranění stavby, odvolací soud zde souhlasil se závěrem soudu prvního stupně, že délka řízení je natolik nepřipadná, že odůvodňuje stanovení základní částky ve výši 20 000 Kč ročně. Vzhledem ke složitosti věci, spojené zejména s posuzováním účastenství většího množství subjektů v rámci probíhajícího řízení a z toho vyplývajících obtíží při doručování prakticky veškerých listin, zjišťováním stanovisek účastníků, jejich rozesíláním a reakcí na ně, zajišťováním účastí na jednáních a místních šetřeních, snížil základní částku o 30 % a přiměřenou náhradu tak ve výsledku vyčíslil na 122 500 Kč. Ohledně požadavku na náhradu škody v podobě nákladů vynaložených v těchto správních řízeních se odvolací soud plně ztotožnil se závěry soudu prvního stupně. Aproboval postup tohoto soudu, který žalobce dodatečně podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. vyzval k doplnění rozhodných skutečností ohledně požadované náhrady škody (které konkrétní náklady účelně vynaložil k odstranění jakého nezákonného rozhodnutí či nesprávného úředního postupu a s jakým výsledkem); následky nevyhovění této výzvě a trvání na oponentuře, podle níž žalobcova tvrzení jsou již dostatečná

(prostřednictvím odkazu na správní spisy), si i podle odvolacího soudu žalobce nese sám v podobě zamítavého rozhodnutí. Odvolací soud upozornil, že každý z úkonů může být samostatným škodním nárokem, a tedy je nezbytné jej řádně specifikovat, uvést k jakému odstranění závadného stavu směřoval a zda k nápravě přispěl a jak. Za situace, kdy žalobce na výzvu soudu prvního stupně ve stanovené lhůtě nereagoval, odvolací soud shodně se soudem prvního stupně k pozdějšímu doplnění tvrzení a důkazů nepřihlížel (pro uplynutí tzv. koncentrační lhůty dle § 118b o. s. ř.) a zamítavý výrok jako věcně správný potvrdil.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti rozsudku odvolacího soudu, v rozsahu jeho výroku I a do výroku II v nepřiznané výši, do výroku III v nepřiznané výši a rovněž „do rozsudku soudu prvního stupně“, podal žalobce [dále též „dovatel“] prostřednictvím svého advokáta včasné dovolání.

č. 8

9. Jeho přípustnost odvozoval od toho, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného a procesního práva, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího i Ústavního soudu. Dovatel jako přípustnost dovolání uvedl konkrétně: (1) nesoulad s judikaturou dovolacího i Ústavního soudu, dle které pokud příčina neschopnosti žalobce ve sporu podle zákona č. 82/1998 Sb. dostát požadavkům soudu na konkrétnost a preciznost žaloby spočívá právě ve vytýkaném nesprávném úředním postupu, je soud povinen žalobě vyhovět a výši přiznaných nároků stanovit dle volné úvahy (dovatel odkazoval na nálezy Ústavního soudu ze dne 24. 7. 2014, sp. zn. [II. ÚS 1430/13](#)); dále (2) nepřezkoumatelnost rozhodnutí odvolacího i prvostupňového soudu, neboť tato rozhodnutí podle něj nesplňují požadavky dané ustanovením § 157 o. s. ř., jelikož se odvolací soud nevypořádal se zcela zásadními námitkami žalobce ohledně „okolností rozhodných pro rozhodnutí ve věci, včetně těch, jež se odvolávají na žalobcova základní ústavní práva“ (dovatel potud odkazoval na nálezy Ústavního soudu ze dne 7. 2. 2022, sp. zn. [II. ÚS 2226/21](#), a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2010, sp. zn. [30 Cdo 4111/2009](#)); a nakonec (3) odkázal na stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 45/16](#), podle kterého má být jako přípustné posouzeno dovolání, závisí-li napadené rozhodnutí na vyřešení právní otázky vztahující se k ochraně základních práv, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené judikatury Ústavního soudu.

10. Dovatel namítl (ve vztahu k nároku na náhradu škody v podobě vynaložených nákladů právního zastoupení), že mu byla [citováno doslovně]: „odepírána práva účastníka správního řízení prvních 21 let správního řízení, čímž žalovaná úmyslně na straně žalobce vytvořila a 21 let udržovala stav úplně důkazní nouze, a nato stav částečné důkazní nouze (zejména „ztráta“ správního spisu), aby jej pak mohla později zneužívat ke vznášení námitek neurčitosti a nejasnosti žaloby i jednotlivých žalobních nároků.“ Jádrem jeho námitek je však nesouhlas s použitím ustanovení § 95 odst. 2 a § 118a o. s. ř.: dovatel namítl, že odvolací soud odmítl provést řádné dokazování. Podle dovatele jeho předchozí podání v řízení obsahovala veškerá potřebná skutková i právní tvrzení, včetně právních rozborů a návrhů důkazů. Dovatel především upozornil na své podání ze dne 27. 12. 2022, v jehož příloze „žalobce zaslal soudu prvního stupně 150 souborů k důkazu – všechna účtovaná podání, pročež soud ústním usnesením z 28. 8. 2023 rozhodl speciálně tak, že důkazy navržené žalobcem v tomto podání nebudou provedeny, ačkoliv tomu soudu nic nebránilo.“ Dovatel má za to, že zejména tímto

podáním tak svým povinností dostál. Vytýká tak soudu prvního stupně (resp. odvolacímu soudu, který postup soudu prvního stupně aproboval), že se s těmito námitkami nijak nevypořádal a že zneužil institutu koncentrace řízení, „aby se opakovaně vyhýbal rozhodování o řádně uplatněných, v průběhu času logicky narostlých žalobních nárocích“.

11. Ve vztahu k zadostiučinění za nepřiměřenou délku potom dovolatel odkázal na nálezy Ústavního soudu ze dne 24. 7. 2014, sp. zn. [II. ÚS 1430/13](#), a ze dne 15. 11. 2022, sp. zn. [IV. ÚS 1132/22](#), a také na ustanovení § 6 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, podle kterého nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu. V dovolání následně zmínil jím spatřované pochybení správních i soudních orgánů, kterými dokládal, že mu byla žalovanými „způsobena značná majetková i nemajetková újma a zavinily i zcela nepřiměřenou, ba skandálně [dlouhou, pozn. Nejvyššího soudu] délku správního řízení.“ Dovolatel tak navrhl, aby Nejvyšší soud napadené (vzhledem k rozsahu dovolání vymezenému dovolatelem však patrně napadená, pozn. Nejvyššího soudu) rozhodnutí zrušil a dovolateli přiznal náhradu nákladů dovolacího řízení.

č. 8

12. K dovolání žalobce se vyjádřila 2. žalovaná. Měla za to, že dovolání žalobce je, stejně jako celá řada jeho předchozích podání, zmatečné a není postaveno na reálném základě, který by splňoval zákonné požadavky na přípustnost dovolání. Co se týče posouzení odvolacím soudem, 2. žalovaná uzavřela, že hodnocení kritérií uvedených v § 31a Odpšk podle jejího názoru nebylo excesivní. Z toho důvodu navrhla dovolání odmítnout.

13. K dovolání se vyjádřila také 1. žalovaná, podle které nelze z obsahu dovolání shledat, jaké právní otázky má žalobce vlastně na mysli a od jaké své dosavadní praxe se měl odvolací soud odchýlit. Co do věci samé se 1. žalovaná ztotožnila se závěry soudů obou stupňů ohledně neunesení břemena tvrzení a břemena důkazního u nároku na náhradu škody v podobě vynaložených nákladů právního zastoupení ve správních řízeních. Tak jako 2. žalovaná navrhla 1. žalovaná dovolání odmítnout.

III.

Přípustnost dovolání

14. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2022 (viz čl. II a XII zákona č. 286/2021 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

15. Dovolání bylo podáno včas (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), osobou k tomu oprávněnou (účastníkem řízení), za splnění podmínky § 241 o. s. ř.

16. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

17. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

18. V posuzované věci dovolatel dovoláním napadl nejen rozhodnutí odvolacího soudu, ale výslovně též rozhodnutí soudu prvního stupně, které v dovolacím řízení přezkoumávat nelze (srov. § 236 odst. 1 o. s. ř., podle kterého lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští, a § 201 o. s. ř., podle něhož je opravným prostředkem proti rozhodnutí soudu prvního stupně odvolání, pokud to zákon nevylučuje). Jelikož funkční příslušnost soudu k projednání dovolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně není dána a nedostatek funkční příslušnosti je neodstranitelným nedostatkem podmínky řízení, který brání tomu, aby dovolací soud mohl pokračovat v řízení o podaném dovolání, Nejvyšší soud dovolací řízení ve vztahu k rozsudku soudu prvního stupně podle § 243b a § 104 odst. 1 o. s. ř. zastavil (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2003, sp. zn. [29 Odo 265/2003](#), uveřejněné pod č. 47/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

19. V tom rozsahu, ve kterém je dovoláním napaden výrok II napadeného rozhodnutí, je dovolání nepřipustné, neboť dovolání není podle § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. objektivně přípustné v rozsahu, v němž bylo rozhodnuto o náhradě nákladů odvolacího řízení.

20. Ze stejného důvodu také není dovolání přípustné v části směřující proti výroku III napadeného rozhodnutí (jímž byla 2. žalované uložena povinnost náhrady nákladů řízení).

21. Z obecného závěru, že k dovolání jsou legitimováni účastníci řízení, nelze dovozovat, že by dovolání mohl podat každý účastník řízení. Z povahy dovolání jakožto opravného prostředku plyne, že dovolání může podat jen ten účastník, kterému nebylo rozhodnutím odvolacího soudu plně vyhověno, popř. kterému byla tímto rozhodnutím způsobena jiná určitá újma na jeho právech. Rozhodujícím přitom je výrok rozhodnutí odvolacího soudu, protože existenci případné újmy lze posuzovat jen z procesního hlediska, nikoli podle hmotného práva, neboť pak by šlo o posouzení důvodnosti nároku ve věci samé. Při tomto posuzování také nelze brát v úvahu subjektivní přesvědčení účastníka řízení, ale jen objektivní skutečnost, že rozhodnutím soudu mu byla způsobena určitá, třeba i ne příliš významná újma, kterou lze odstranit zrušením napadeného rozhodnutí. Oprávnění podat dovolání tedy svědčí jen tomu účastníku, v jehož neprospěch vyznívá poměření nejpříznivějšího výsledku, který odvolací soud pro účastníka mohl založit svým rozhodnutím, a výsledku, který svým rozhodnutím skutečně založil, je-li zároveň způsobená újma odstranitelná tím, že dovolací soud napadené rozhodnutí zruší (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1363/96, a ze dne 1. 6. 2000, sp. zn. [31 Cdo 2675/99](#)).

22. Pokud žalobce podal dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu v části, jímž dovoláním výslovně napadený výrok v právě uvedeném rozsahu vyzněl pro něj příznivě, pak dovolání není subjektivně přípustné.

23. Co se týče dovolání v té části, kterou napadá výrok I napadeného rozhodnutí v té jeho části, kterou bylo rozhodnuto o zadostiučinění za nepřiměřeně dlouhé řízení, i zde Nejvyšší soud shledal, že je dovolání nepřipustné, neboť dovolatel ve skutečnosti neformuluje žádnou otázku hmotného či procesního práva, která by byla způsobilá ve smyslu § 237 o. s. ř. přípustnost dovolání v tomto rozsahu založit, a z jeho dovolání nevyplývá, s kterými závěry napadeného rozhodnutí vlastně polemizuje.

24. Odvolací soud při posuzování závěrů soudu prvního stupně týkajících se odškodnění nepřiměřené délky řízení o vydání stavebního povolení snížil základní částku z 20 000 Kč

na 15 000 Kč a upravil zhodnocení kritérií ve smyslu § 31a OdpŠk, které odůvodnil především vyšší složitostí řízení a četností nadbytečných, opakujících se a rozsáhlých podání dovolatele. K odškodnění nepřiměřené délky řízení o odstranění stavby (VTL přípojky plynu) potom základní částku 20 000 Kč, stanovenou soudem prvního stupně, aproboval jako správnou, ale přistoupil ke stejné modifikaci přiznané částky z důvodu složitosti řízení jako v předchozím popisovaném řízení.

25. Dovolatel sice v dovolání předložil obsáhlé pojednání týkající se pochybení správních orgánů v odškodňovaných řízeních (žalovaná podle něj „vedla správní řízení zcela protizákonně a v hrubém rozporu s dobrými mravy“, „v přímém rozporu s textem zákona těží ze svého protiprávního jednání“ a „chrání stavebníka při jeho porušování zákonných i ústavních práv žalobce“) a odkázal na (značně obecné) závěry rozhodovací praxe Ústavního soudu, předložená argumentace se však zcela míjí se závěry napadeného rozhodnutí. Nijak z ní (ať už z oddílu III. Splnění předpokladů přípustnosti dovolání či z následného textu dovolání) totiž nevyplývá, se kterými konkrétními závěry odvolacího soudu vlastně polemizuje – zda napadá závěry o délkách odškodňovaných řízení, stanovení výše základní částky či aplikaci kritérií § 31a OdpŠk (případně snad závěry jiné).

č. 8

26. Tyto námitky tak nejsou způsobilé kvalifikovaně zpochybnit závěry odvolacího soudu, na nichž napadené rozhodnutí spočívá, proto je dovolání nepřípustné také v tom jeho rozsahu, kterým napadá výrok I rozsudku odvolacího soudu v části potvrzující rozsudek soudu prvního stupně v otázce přiznání zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřeně dlouhými správními řízeními.

27. Co se však týče té části dovolání, která směřuje proti výroku I rozsudku odvolacího soudu v rozsahu, kterým bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně o zamítnutí nároku na náhradu škody v podobě vynaložených nákladů právního zastoupení ve správních řízeních, zde Nejvyšší soud dospěl k závěru, že napadené rozhodnutí spočívá na právní otázce vztahu koncentrace řízení (§ 118b o. s. ř.) a později učiněné výzvy k doplnění tvrzení a důkazů podle ustanovení § 118a odst. 1 o. s. ř., při jejichž posouzení se odvolací soud odchýlil od ustálené judikatury Nejvyššího soudu, pročež dovolání shledal Nejvyšší soud v tomto rozsahu přípustným.

28. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je v této části také důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

29. Podané dovolání, ač sepsané advokátem, trpí značnou argumentační neobratností (i jinak zcela výstižný závěr odvolacího soudu ohledně „nadbytečných, opakujících se a rozsáhlých podání“ s obstrukčním potenciálem zahrnujícím adresáty, vyslovený v bodě 21 napadeného rozhodnutí, je přiléhavý také pro strukturu samotného dovolání). Přesto z něj lze dovodit, že dovolatel nesouhlasí s postupem soudu prvního stupně [aprobovaným následně soudem odvolacím], který v návaznosti na koncentraci řízení proběhlou ve smyslu § 118b odst. 1 o. s. ř. na jednání dne 17. 10. 2019 později vyzval dovolatele podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. k doplnění tvrzení a k navržení důkazů k prokázání těchto tvrzení (a to dne 25. 7. 2022), k čemuž stanovil

lhůtu 30 dnů a dovolatele poučil o následcích neunesení břemene tvrzení a břemene důkazního, jakož i o procesních důsledcích spojených s možným neúspěchem ve sporu. Dovolatel v předmětné lhůtě na tuto výzvu dostatečně kvalifikovaně nereagoval a doplnění tvrzení a důkazních návrhů učinil až po jejím uplynutí, a to svým podáním ze dne 27. 12. 2022 (na č. I. 649). Soud prvního stupně tyto důkazy provést odmítl, k čemuž odkázal právě na uplynutí stanovené koncentrační lhůty (resp. lhůty dané ke splnění povinnosti uložené podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř.). Odvolací soud tento jeho závěr (o opožděnosti doplnění tvrzení a důkazů) považoval bez podrobnější argumentace za správný. Takový postup však neodpovídá ustálené rozhodovací praxi dovolacího soudu.

30. Podle § 118a odst. 1 o. s. ř. ukáže-li se v průběhu jednání, že účastník nevyličil všechny rozhodné skutečnosti nebo že je uvedl neúplně, předseda senátu jej vyzve, aby svá tvrzení doplnil, a poučí jej, o čem má tvrzení doplnit a jaké by byly následky nesplnění této výzvy.

č. 8

31. Podle § 118a odst. 3 o. s. ř. zjistí-li předseda senátu v průběhu jednání, že účastník dosud nenavrl důkazy potřebné k prokázání všech svých sporných tvrzení, vyzve jej, aby tyto důkazy označil bez zbytečného odkladu, a poučí jej o následcích nesplnění této výzvy.

32. Podle § 118b o. s. ř. ve věcech, v nichž byla provedena příprava jednání podle § 114c, mohou účastníci uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání jen do skončení přípravného jednání, popřípadě do uplynutí lhůty, která jim byla poskytnuta k doplnění tvrzení o skutečnostech významných pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností (§ 114c odst. 4). Pokud nebyla provedena příprava jednání podle § 114c, mohou účastníci uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání jen do skončení prvního jednání, popřípadě do uplynutí lhůty, která byla účastníkům poskytnuta k doplnění tvrzení o skutečnostech významných pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností. K později uvedeným skutečnostem a označeným důkazům smí soud přihlédnout, jen jde-li o skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků, které nastaly po přípravném, a nebylo-li provedeno, po prvním jednání nebo které účastník nemohl bez své viny včas uvést, jakož i ke skutečnostem nebo důkazům, které účastníci uvedli poté, co byl některý z nich vyzván k doplnění rozhodujících skutečností podle § 118a odst. 1 až 3.

33. V občanském soudním řízení (v tzv. sporném řízení), pro které platí zásada dispoziční a projednací (a takovým bylo i řízení v této věci), je zásadně povinností účastníků řízení tvrdit skutečnosti významné pro rozhodnutí o věci samé a označit důkazy k prokázání svých tvrzení o skutečnostech významných pro rozhodnutí o věci samé (srov. též § 101 odst. 1 a § 120 odst. 1 o. s. ř.). Protože ve sporném řízení stojí strany proti sobě a mají opačný zájem na výsledku řízení, povinnost tvrzení a důkazní povinnost zatěžuje každou ze sporných stran ve zcela jiném směru. Každá ze stran sporu musí v závislosti na hypotéze právní normy [jíž se má řešený právní vztah řídit] tvrdit skutečnosti významné pro rozhodnutí o věci samé a označit v zájmu jejich prokázání důkazy na základě kterých bude moci soud rozhodnout v její prospěch (břemeno tvrzení a důkazní břemeno). Účastník, který netvrdil (žádné nebo všechny) skutečnosti významné pro rozhodnutí o věci samé nebo neoznačil důkazy potřebné k prokázání svých tvrzení o skutečnostech významných pro rozhodnutí o věci samé, nese případné nepříznivé následky v podobě takového rozhodnutí soudu, které bude vycházet

ze skutkového stavu zjištěného na základě ostatních provedených důkazů. Stejně následky stíhají i toho účastníka, který sice navrhl důkazy o pravdivosti svých tvrzení, avšak hodnocení provedených důkazů soudem vyznělo v závěr, že dokazování nepotvrdilo pravdivost skutkových tvrzení účastníka. Protože v tzv. sporném řízení dopadají povinnost tvrzení a důkazní povinnost (a jim odpovídající břemeno tvrzení a důkazní břemeno) na strany sporu odlišně, jsou povinnost tvrzení a důkazní povinnost také určující pro vymezení, vůči které ze stran sporu a o čem nastává tzv. koncentrace řízení podle ustanovení § 118b o.s.ř. Poté, co nastaly účinky tzv. koncentrace řízení, tedy účastníci (nejde-li o výjimky stanovené zákonem) nemohou uvádět jen takové rozhodné skutečnosti o věci samé, ohledně nichž mají podle hmotného práva povinnost tvrzení, a označovat jen takové důkazy, jimiž plní svou důkazní povinnost; účinky tzv. koncentrace řízení proto nebrání účastníkům popírat správnost tvrzení protistrany o skutečnostech významných pro rozhodnutí o věci samé nebo se vyjadřovat k důkazům označeným druhou stranou sporu (srov. např. rozsudek /velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia/ Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. [31 Cdo 4616/2010](#), nebo rozsudky ze dne 10. 7. 2024, sp. zn. [27 Cdo 2871/2023](#), nebo ze dne 21. 12. 2022, sp. zn. [29 Cdo 3027/2021](#)).

34. Výjimku z koncentrace potom podle ustanovení § 118b odst. 1 o. s. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2013, představují – jak vyloženo výše – také skutečnosti nebo důkazy, které účastníci uvedli poté, co byl některý z nich [míněno dodatečně, poté, co již účinky koncentrace v řízení nastaly] vyzván k doplnění rozhodujících skutečností podle § 118a odst. 1 až 3 o. s. ř.

35. Nejvyšší soud vyložil, že poučení podle ustanovení § 118a odst. 1 až 3 o. s. ř. slouží tomu, aby účastníci tvrdili rozhodné skutečnosti (splnili povinnost tvrzení) a aby označili důkazy způsobilé tato tvrzení prokázat (splnili povinnost důkazní). Účelem této poučovací povinnosti je zabránit tomu, aby se účastník nedozvěděl až z rozhodnutí pro něho nepříznivého, tedy překvapivě, že podle hodnocení soudu neunesl břemeno tvrzení či důkazní břemeno, a aby měl příležitost doplnit chybějící tvrzení či navrhnout další důkazy. Jestliže však žaloba byla zamítnuta (nebo obrana proti ní neobstála) nikoli proto, že by účastníci neunesli důkazní břemeno, ale na základě zjištěného skutkového stavu, není důvodu pro postup soudu podle ustanovení § 118a o. s. ř. Postup podle ustanovení § 118a o. s. ř. přichází v úvahu jen tehdy, jestliže účastníky uvedená tvrzení a navržené (případně i nenavržené, ale provedené) důkazy nepostačují k tomu, aby byl objasněn skutkový stav věci (srov. např. usnesení ze dne 27. 6. 2003, sp. zn. [21 Cdo 121/2003](#), či usnesení ze dne 25. 5. 2006, sp. zn. [22 Cdo 2335/2005](#)).

36. Nejvyšší soud ve své ustálené rozhodovací praxi rovněž zdůrazňuje, že soudy mohou své rozhodnutí založit na závěru, že účastník přítomný při soudním jednání neunesl břemeno tvrzení nebo břemeno důkazní pouze tehdy, pokud takovému účastníku předtím poučení podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. bezvýsledně poskytly (srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2003, sp. zn. [21 Cdo 1491/2002](#), ze dne 27. 7. 2005, sp. zn. [29 Odo 1069/2003](#), ze dne 26. 11. 2013, sp. zn. [32 Cdo 4255/2011](#), nebo ze dne 28. 11. 2023, sp. zn. [30 Cdo 3127/2023](#)).

37. Co se týče lhůt poskytnutých soudy vyzvaným účastníkům k doplnění rozhodujících skutečností či důkazních návrhů, Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 19. 9. 2023, sp. zn. [22 Cdo 2539/2023](#), a ve svém usnesení ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. [22 Cdo 1353/2016](#), uvedl, že lhůta stanovená podle § 118a odst. 3 o. s. ř. k doplnění chybějících tvrzení či důkazů je procesní lhůtou soudcovskou, a nikoli propadnou, a že soud může přihlídnout i k důkazům

navrženým po uplynutí lhůty stanovené ve výzvě podle § 118a odst. 3 o. s. ř., jestliže z nedodržení této výzvy nedovodil v mezidobí již jiné procesní důsledky.

38. K institutu zákonné koncentrace řízení zakotvené především v § 118b o. s. ř. Ústavní soud v nálezu ze dne 8. 1. 2025, sp. zn. [I. ÚS 2901/23](#), zdůraznil, že stanoví pravidlo, podle kterého mohou účastníci řízení uvést rozhodné skutečnosti a označit důkazy k jejich prokázání pouze v určité fázi nalézacího řízení — nejpozději do konce poskytnuté lhůty po skončení prvního jednání, které se ve věci konalo, neprovedl-li soud předtím přípravné jednání; jde o takzvaný zákaz novot po dosažení koncentračního bodu. Zákonná koncentrace má primárně zajistit aktivitu účastníků a minimalizovat nutnost odročování jednání z důvodu nových tvrzení a důkazů mimo výjimečné případy výslovně předpokládané zákonem.

č. 8

39. Účastníci sporného řízení mají podle současné procesní úpravy zákonem ohraničený časový prostor, ve kterém musí splnit povinnost tvrzení, tedy uplatnit všechny skutečnosti právně významné pro žalovaný nárok nebo obranu proti němu a označit důkazy způsobilé prokázat tvrzené skutečnosti. Neučiní-li tak ve vymezené fázi řízení, soud ke skutečnostem a důkazům uplatněným po limitu zásadně nesmí přihlídnout; přihlédl-li by k opožděně navrženému důkazu, šlo by o důkaz nezákonný.

40. Po rozhodném okamžiku koncentrace řízení může soud k později tvrzeným skutečnostem či označeným důkazům přihlídnout jen výjimečně: 1) jde-li o skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být zpochybněna věrohodnost dosud provedených důkazních prostředků; 2) jde-li o nově vzniklé skutečnosti nebo důkazy, které nastaly až po prvním jednání ve věci (respektive po přípravném jednání); 3) jde-li o skutečnosti nebo důkazy, které účastník nemohl bez své viny včas uvést; 4) jde-li o skutečnosti nebo důkazy, které účastníci uvedli poté, co byl některý z nich po koncentraci řízení vyzván k doplnění rozhodujících skutečností (podle § 118a odst. 1 až 3 o. s. ř.) [viz § 118b odst. 1 věta třetí]. Poučovací povinnost podle § 118a o. s. ř. tedy – slovy soudu ochrany ústavnosti – „prolamuje“ zákonnou koncentraci; proto s ní musí soud zacházet citlivě, aby neporušil zásadu rovnosti zbraní.

41. Judikatura Nejvyššího soudu, reprezentovaná především jeho rozsudkem ze dne 26. 11. 2013, sp. zn. [32 Cdo 4255/2011](#), a dále např. rozsudky ze dne 7. 2. 2023, sp. zn. [21 Cdo 3761/2021](#), nebo ze dne 2. 3. 2017, sp. zn. [23 Cdo 4368/2016](#), a také usneseními ze dne 29. 8. 2019, sp. zn. [29 Cdo 4497/2016](#) nebo ze dne 23. 2. 2023, sp. zn. [23 Cdo 2575/2022](#), uváděla, že ze vztahu ustanovení § 118a odst. 1 a 3 a § 118b o. s. ř. vyplývá, že: „soud smí – též v tomto ohledu - přihlížet jen k těm tvrzením a důkazním návrhům, které účastník na základě poučení podle ustanovení § 118a odst. 1 a odst. 3 o. s. ř. učinil do skončení příslušného roku (přípravného jednání či jednání), popřípadě do uplynutí lhůty, která byla účastníku soudem pro tento účel poskytnuta.“ K tomu pro potřeby nynější věci považuje Nejvyšší soud za nezbytné zdůraznit, že tento závěr dopadá toliko na situace, ve kterých k poučení podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. dojde ještě před koncentrací řízení podle § 118b o. s. ř. nebo současně s ní, případně je lhůta poskytnutá v rámci poučení podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. stanovena s ohledem na lhůtu, která byla podle § 118b o. s. ř. účastníkům poskytnuta k doplnění tvrzení o skutečnostech významných pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností. Použitá formulace „lhůta, která byla účastníku soudem pro tento účel poskytnuta“ ve smyslu citovaného výňatku zmiňovaného výše totiž odkazuje na lhůtu stanovenou podle § 118b o. s. ř., nikoliv snad na lhůtu stanovenou v rámci poučení

podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. Nejvyšší soud rovněž neshledal, že by tu existovala (pro řešení vzájemného vztahu § 118b a dodatečného poučení dle § 118a o. s. ř.) mezera v právu, kterou by bylo možno vyplnit prostřednictvím tzv. analogie práva (v tom smyslu, že dodatečné poučení dle § 118a o. s. ř. by se mělo spojovat se zákonu neznámým „novým“ během koncentrační lhůty dle § 118b o. s. ř.). Je tomu tak jednak z důvodu, že zákonodárce v § 118b odst. 1 in fine o. s. ř. v tam uvedených případech účinky nastalé koncentrace v určitém rozsahu jen prolamuje, aniž by stanovil, že koncentrační lhůta počíná v potřebném rozsahu běžet znovu, a jednak je analogie považována v procesním právu za v zásadě nežádoucí, srov. nález Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. [I. ÚS 318/06](#), který její aplikaci připustil jen ve výjimečných situacích.

42. Výše uvedený závěr o nepřipustnosti možnosti přihlížení k tvrzením a důkazním návrhům se tak nemůže prosadit v poměrech nynějšího řízení, ve kterém bylo poučení podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. účastníku adresováno až poté, co uplynula koncentrační lhůta podle § 118b o. s. ř., což ostatně vyplývá také z novelizace občanského soudního řádu provedené prostřednictvím zákona č. 404/2012 Sb., který s účinností od 1. 1. 2013 výjimku z koncentrace (její „prolomení“) výslovně založil pro uvedení skutečností a důkazních návrhů účastníky, byli-li k takovému doplnění soudem postupem podle § 118a odst. 1 až 3 o. s. ř. dodatečně vyzváni.

43. Jinak řečeno, lhůta poskytnutá ve výzvě a poučení dle § 118a o. s. ř. není nikdy (sama o sobě) lhůtou určenou ke koncentraci. Její marné uplynutí (a opožděné uplatnění tvrzení či důkazů) se může projevit jen v možnosti separace nákladů řízení podle § 147 o. s. ř. Není však vyloučeno (a mělo by být naopak pravidlem), aby její konec připadl na stejný den, kdy na základě poskytnutého poučení podle § 118b o. s. ř. dochází ke koncentraci řízení. Pokud (jako v poměrech projednávané věci) poučení podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. je soudem poskytnuto nikoliv při přípravném jednání nebo při prvním jednání ve věci, ale až poté, co nastaly účinky koncentrace řízení podle § 118b o. s. ř., je v materiálním rozsahu tohoto poučení (resp. výzvy), jednou pro vždy prolomena koncentrace řízení, a to s účinky sahajícími až k vydání rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci (pokud byli účastníci poučeni o významu neúplné apelace ovládající odvolací řízení podle již zmiňovaných ustanovení § 119a a § 205a o. s. ř.). Soud v takové situaci v souladu s ust. § 118a odst. 1 nebo 3 o. s. ř. nově uplatněná tvrzení a důkazní návrhy nemůže odmítnout s odkazem na v minulosti proběhlou koncentraci, ale musí se s nimi vypořádat, jako by řízení v rozsahu poučení dle § 118a o. s. ř. koncentrováno nebylo. Uvedené pravidlo zákonodárce nešikovně formuluje prostřednictvím obratu, že soud „smí k uvedeným důkazům přihlédnout“. Uvedené formulaci je však třeba rozumět tak, že s takto uplatněnými tvrzeními či důkazy je soud povinen se zákonu odpovídajícím způsobem vypořádat.

44. V posuzované věci ze spisového materiálu vyplývá, že poučení o koncentraci podle § 118b o. s. ř. proběhlo na prvním jednání dne 17. 10. 2019 (podle protokolu z tohoto jednání, viz č. I. 397-398), kdy mělo podle soudů nižších stupňů dojít k nástupu účinků koncentrace řízení. Na jednání před soudem prvního stupně dne 25. 7. 2022, navazujícím na částečnou kasaci prvního prvostupňového rozhodnutí ve věci rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 2. 3. 2021, č. j. 36 Co 6/2020-488, byl poté (podle protokolu z tohoto jednání, viz č. I. 638 spisu) dovolatel usnesením soudem prvního stupně s odkazem na § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. /“dodatečně“/ vyzván, aby dotvrdil, za jaké konkrétní úkony požaduje náhradu nákladů právního zastoupení kanceláří Tocik a Partner, že byly učiněny v příčinné souvislosti s jakým

č. 8

nezákonným rozhodnutím anebo nesprávným úředním postupem a v čem je spatřována jejich účelnost, a aby označil důkazy k prokázání takových tvrzení. K této výzvě k doplnění byla podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. stanovena /soudcovská, pořádková/ lhůta 30 dnů. I přesto, že na jednání dne 25. 7. 2022 soud prvního stupně žalobci (jeho zástupci) instruktivně vysvětlil, z jakého důvodu dosavadní podání (a v nich učiněné odkazy na správní spisy) nejsou pro soud dostatečná, dovolatel na předmětnou výzvu sice reagoval ve stanovené lhůtě svým podáním ze dne 5. 8. 2022 (na č. l. 629), nicméně v něm opět jen obecně odkázal na svá předchozí vyjádření ve věci. Komplexnější podání týkající se úkonů ve správním řízení (na které sám v textu dovolání odkazuje) zaslal dovolatel soudu prvního stupně až dne 27. 12. 2022 (na č. l. 649), tedy již v době, kdy stanovená soudcovská /pořádková/ lhůta k doplnění tvrzení a navržených důkazů obsažená v usnesení vydaném dle § 118a o. s. ř. marně uplynula. To však nic nemění na závěru, že jestliže po řádném poučení podle § 118b o. s. ř. došlo v řízení k nástupu účinků koncentrace, pak zákon počítá za naplnění právem stanovených výjimek (§ 118b odst. 1 poslední věta o.s.ř.) jen s omezeným „prolomením“ omezujících účinků koncentrace, nikoliv s novým během koncentrační lhůty.

45. Odtud plyne, že soud prvního stupně nepostupoval v souladu s výše uvedenou rozhodovací praxí, pokud dodatečně navržené důkazy odmítnul provést toliko s odkazem na marné uplynutí lhůty stanovené při dodatečném poučení podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. Lze shrnout, že procesním pochybením je okolnost, že soudy přihlížejí k tvrzením a důkazům uplatněným po marném uplynutí řádně zavedené koncentrace (viz již zmíněný nálezn Ústavního soudu ze dne 8. 1. 2025, sp. zn. [I. ÚS 2901/23](#)). Obdobným a srovnatelným pochybením je rovněž stav, kdy v řízení byla řádně zavedena koncentrace, avšak účastník byl dodatečně poučen dle § 118a odst. 1 až 3 o. s. ř., čímž v uvedeném rozsahu došlo k prolomení koncentrace (aniž by ovšem koncentrační lhůta počala běžet znovu), avšak přesto soud prvního stupně nepřihlédl k tvrzením a důkazům, které byly účastníkem v rozsahu poučení označeny, maje za to, že tomu brání znění § 118b odst. 1 o. s. ř. Vycházel-li odvolací soud ze stejného závěru, není (byť jen v této dílčí otázce) jeho právní posouzení správné.

46. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. je-li dovolání již jinak (ve smyslu § 237 nebo § 238a o. s. ř.) přípustné, dovolací soud z úřední povinnosti přihlédné též k tzv. zmatečnostním vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud však v projednávané věci existenci vad, jež mohly mít vliv na věcnou správnost napadeného rozhodnutí a k nimž je povinen přihlížet bez ohledu na to, zda je dovolatel namítal či nikoliv, neshledal.

47. Protože s ohledem na shora podaný výklad není napadený rozsudek odvolacího soudu v otázce dopadů dodatečného poučení dle § 118a o. s. ř. správný, a protože nejsou podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání a ani pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud napadený rozsudek v potřebném rozsahu zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Jelikož důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud v odpovídajícím rozsahu rovněž toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.). Ve zbývajícím rozsahu bylo dovolání dílem jako subjektivně nepřípustné, dílem jako objektivně nepřípustné podle § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítnuto.

48. Soudy jsou ve smyslu § 243g odst. 1 části první věty za středníkem o. s. ř., ve spojení s § 226 o. s. ř., vázány právním názorem dovolacího soudu, jenž byl v tomto rozsudku vysloven. V dalším řízení se tudíž bude soud prvního stupně muset s uplatněnými tvrzeními a důkazními návrhy materiálně spadajícím pod rozsah výzvy ze dne 25. 7. 2022 vypořádat.

č. 9

Náhradě ušlého zisku obecně nebrání okolnost, že byl realizován činností souladnou s předpisy soukromého práva, ale bez potřebného veřejnoprávního povolení, pokud poškozený jinak splňoval podmínky nezbytné k získání takového povolení.

Odpovědnost státu za škodu [Odpovědnost státu za újmu]

§ 8 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb.

č. 9

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2025, sp. zn. [30 Cdo 477/2024](#), ECLI:CZ:NS:2025:30.CDO.477.2024.1

Nejvyšší soud k dovolání žalované zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 13. 10. 2023, sp. zn. 14 Co 220/2023, a vrátil věc tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se podanou žalobou domáhá po žalované zaplacení částky 525 000 Kč s příslušenstvím představující ušlý zisk ve výši 5 000 Kč za každý den za období od 10. 11. 2016 do 23. 2. 2017 připadající na dobu omezení jeho osobní svobody z důvodu nezákonného trestního stíhání vedeného Okresním soudem v Jeseníku pod sp. zn. 2 T 63/2000. Omezením svobody byla žalobci znemožněna výdělečná činnost, kdy pracoval ve Spojených státech amerických (dále též „USA“) jako řemeslník a dílem jako zaměstnanec.

2. Obvodní soud pro Prahu 2 jako soud prvního stupně rozsudkem ze dne 19. 4. 2023, č. j. 23 C 220/2020-426, uložil žalované povinnost zaplatit žalobci částku ve výši 272 062 Kč spolu se zákonným úrokem z prodlení ve výši 9,75 % ročně z této částky od 18. 6. 2019 do zaplacení (výrok I), zamítl žalobu na uložení povinnosti žalované zaplatit žalobci částku ve výši 252 938 Kč spolu se zákonným úrokem z prodlení z této částky od 18. 6. 2019 do zaplacení (výrok II), uložil žalobci povinnost nahradit státu České republice – Obvodnímu soudu pro Prahu 2 na účet Obvodního soudu pro Prahu 2 náklady ve výši 27 021,50 Kč (výrok III), uložil žalované povinnost nahradit státu České republice – Obvodnímu soudu pro Prahu 2 na účet Obvodního soudu pro Prahu 2 náklady ve výši 2 034 Kč (výrok IV) a uložil žalobci povinnost nahradit žalované náklady řízení ve výši 3 612 Kč (výrok V).

3. Městský soud v Praze jako soud odvolací napadeným rozsudkem rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích I, III až V potvrdil (výrok I rozsudku odvolacího soudu) a uložil žalované povinnost zaplatit žalobci na náhradě nákladů odvolacího řízení 26 282 Kč (výrok II rozsudku odvolacího soudu).

4. Soud prvního stupně vyšel z následujících skutkových zjištění. Dne 2. 5. 2000 Okresní soud v Jeseníku rozhodl rozsudkem č. j. 2 T 63/2000-255, kterým žalobce uznal vinným spácháním

trestného činu podvodu dle § 250 odst. 1, odst. 3 písm. b) zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon (dále jen „tr. zák.“) a uložil mu nepodmíněný trest odnětí svobody v délce trvání tří let. Rozsudek nabyl právní moci dne 19. 7. 2000. Žalobce byl odsouzen v nepřítomnosti jako uprchlý. Dne 2. 10. 2000 byl na žalobce vydán příkaz k dodání do výkonu trestu odnětí svobody, který však nebyl realizován. Dne 13. 10. 2008 byl na žalobce vydán mezinárodní zatýkáací rozkaz. Dne 10. 11. 2016 došlo k realizaci mezinárodního zatýkáacího rozkazu, žalobce byl zadržen na území USA, umístěn do vazby, kde byl omezen na svobodě až do 23. 2. 2017, přičemž dne 24. 2. 2017 byl předán orgánům České republiky a téhož dne byl dodán do výkonu trestu odnětí svobody. Žalobce následně podal žádost o zrušení pravomocného odsuzujícího rozsudku. Dne 4. 4. 2017 Okresní soud v Jeseníku usnesením č. j. 2 T 63/2000-1092 zrušil rozsudek Okresního soudu v Jeseníku ze dne 2. 5. 2000, č. j. 2 T 63/2000-255. Usnesením z téhož dne, č. j. 2 T 63/2000-1120, byl žalobce vzat do vazby. Usnesením Okresního soudu v Jeseníku ze dne 23. 5. 2017, č. j. 2 T 63/2000-1247, byl žalobce propuštěn z vazby na svobodu. Rozsudkem ze dne 12. 10. 2017, č. j. 2 T 63/2000-1350, byl žalobce uznán vinným spácháním přečinu podvodu dle § 209 odst. 1, odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 18 měsíců s podmíněným odkladem na zkušební dobu 18 měsíců. Žalobce podal proti tomuto rozsudku odvolání. Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci rozsudkem ze dne 19. 6. 2018, č. j. 68 To 403/2017-1391, zrušil rozsudek soudu prvního stupně a rozhodl, že žalobce se zproštuje obžaloby v plném rozsahu podle § 226 písm. c) zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), dále jen „tr. ř.“. Rozsudek nabyl právní moci dne 19. 6. 2018.

5. Před svým zadržením žalobce nelegálně pobýval v USA, kde žil běžný život. Pracoval od pondělí do pátku od 8:00 hod. do 17:00 hod. Společně s manželkou jezdili na dovolené, vlastnili dům na hypotéku a vozidla, společně cestovali, měli dobrou životní úroveň. Manželka se za žalobce v USA v rámci sponzorství zaručila. Žalobce se snažil svůj pobyt v USA zlegalizovat, odváděl i daně ze svého výdělku. Pracoval jako nezávislý řemeslník a zaměřoval se na rekonstrukce. Společně s manželkou dosahovali zisku 43 245 USD ročně. V daňovém přiznání předloženém žalobcem byly zahrnuty jak příjmy z pravidelné mzdy (30 506 USD), tak čisté příjmy z podnikání (12 739 USD). Daňové přiznání dále uvádělo i náklady 23 522 USD na materiál a zásoby vztahující se k podnikání žalobce. Formulář zaměstnavatele W-2S obsahoval tři řádky s třemi identifikačními čísly zaměstnavatele se mzdami 6 288 USD, 19 097 USD a 5 121 USD, celkem právě částku 30 506 USD. S ohledem na skutečnost, že soud prvního stupně vzal za prokázané, že manželka v žalovaném období (od 10. 11. 2016 do 23. 2. 2017) částečně pracovala, avšak v drtivé míře se na rodinném výdělku podílel žalobce, vyšel z úvahy, že jedna z nižších mezd připadá na manželku žalobce. S ohledem na skutečnost, že obě nižší mzdy (6 288 USD a 5 121 USD) představují zhruba 10 % z celkových příjmů 66 767 USD (43 245 + 23 522), soud dospěl k závěru, že manželka se na rodinném zisku podílela v rozsahu 10 %. To odpovídá dalším provedeným důkazům. Z výpovědi manželky žalobce soud prvního stupně zjistil, že žalobce měl příjmy zhruba 5 000 USD měsíčně, což odpovídá výpovědi žalobce o příjmech zhruba 1 200 – 1 300 USD týdně. Právě částka 5 000 USD měsíčně pak koresponduje i s daňovým přiznáním žalobce za rok 2015. Při tomto příjmu se jedná o částku 60 000 USD ročně, po odečtu 23 000 USD připadá na zisk částka 37 000 USD. Zdanitelné zisky manželů však byly vyšší (zhruba 43 000 USD), tento rozdíl připadá na mzdu manželky v rozsahu 6 000 USD, což opětovně odpovídá 10 % společného zisku obou manželů. Výše ušlého zisku tak byla určena nejen podle daňových přiznání, ale též svědeckými výpověďmi, potvrzením bývalého zaměstnavatele a účastnickou výpovědí žalobce, o jejichž pravdivosti neměl soud prvního

stupně pochyb. Z popisu nákladů (materiál) zahrnutých v daňovém přiznání pak soud prvního stupně považoval za zřejmé, že se nejedná o fiktivní daňové náklady, ale běžné výdaje na dosažení zisku žalobce jako řemeslníka provádějícího rekonstrukce. Oba manželé dosahovali za rok 2015 (za období předcházející omezení svobody žalobce) při počtu 251 pracovních dní průměrného zisku ve výši 172,30 USD za jeden pracovní den, přičemž z tohoto zisku připadalo 90 % této částky na zisky samotného žalobce a 10 % na mzdu jeho manželky. Podle kurzovního lístku ČNB ke dni 10. 11. 2016 činil kurz amerického dolaru k české koruně 24,805 Kč. V roce 2013 byl zdanitelný příjem manželů 15 201 dolarů, v roce 2014 byl zdanitelný příjem manželů 21 418 dolarů. Žalobce předběžně uplatnil své nároky u žalované dne 17. 12. 2018. Žalovaná žalobci na náhradě ušlého zisku zaplatila částku 33 150 Kč odpovídající 170 Kč za 195 dní omezení osobní svobody v období od 10. 11. 2016 do 23. 5. 2017.

č. 9

6. Takto zjištěný skutkový stav posoudil soud prvního stupně po právní stránce a dospěl k závěru, že v řízení bylo prokázáno, že z důvodu omezení osobní svobody v důsledku nezákonného trestního stíhání byl žalobce zbaven možnosti dosahovat zisku v období od 10. 11. 2016 do 23. 2. 2017, a s ohledem na skutečnost, že žalobce byl nejen zaměstnán v USA, ale též nezávisle podnikal jako řemeslník provádějící rekonstrukce, nelze u něj jako podnikatele určit průměrný výdělek a je zapotřebí určit tzv. výdělek pravděpodobný, přičemž soud vycházel při jeho určení z okolností případu, zejména z daňového přiznání. Při stanovení výše ušlého zisku soud prvního stupně dospěl k závěru, že žalobce dosahoval zisku pouze v pracovní dny, nikoli o svátcích, sobotách a nedělích. Žalobce se proto za dny pracovního klidu domáhá úhrady ve výši 5 000 Kč za den nedůvodně. Pokud jde o výpočet částky, která připadá na jeden pracovní den, soud prvního stupně vyšel z daňového přiznání s čistým ziskem obou manželů 43 245 USD ročně za rok 2015, tj. za období předcházející vzniku škody. Ke konkrétní výši ušlého zisku soud prvního stupně dospěl tak, že společné roční zisky v rozsahu 43 245 USD podělil pracovními dny (251) v daném roce s výsledkem 172,30 USD na jeden pracovní den. Tuto částku soud vynásobil počtem pracovních dnů (74) připadajících na období od 10. 11. 2016 do 23. 2. 2017, za které má být žalobce odškodněn, a přepočtl ji při kurzu 24,805 Kč za jeden dolar na částku 316 268 Kč. Tuto částku snížil o částečný výdělek manželky odpovídající zhruba 10 % výdělku obou manželů dle daňového přiznání na částku 284 642 Kč. Z této částky za 74 pracovních dní po 170 Kč žalovaná už žalobci škodu nahradila, proto soud odečetl 12 580 Kč na výsledných 272 062 Kč. Soud prvního stupně dále přiznal žalobci kromě jistiny i zákonný úrok z prodlení ve výši 9,75 % ročně od 18. 6. 2019 do zaplacení, neboť žalovaná se dostala do prodlení po uplynutí 6 měsíců od předběžného uplatnění nároku. O náhradě nákladů řízení soud prvního stupně rozhodl podle poměru úspěchu účastníků.

7. Odvolací soud vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně, neboť tento dle odvolacího soudu zjistil skutkový stav správně a v rozsahu potřebném pro rozhodnutí ve věci, přičemž skutkový stav nedoznal žádných změn ani v odvolacím řízení.

8. Odvolací soud se ztotožnil i s právním posouzením věci soudem prvního stupně a dospěl k názoru, že rozhodnutí soudu prvního stupně je věcně správné, včetně správných akcesorických výroků o nákladech řízení mezi účastníky i nákladech státu. Namítala-li žalovaná ve svém odvolání, že žalobce nejedná poctivě ve smyslu § 6 občanského zákoníku (dále též „o. z.“) a jeho jednání nemůže požívat ochrany podle § 12 o. z., neboť žalobcova činnost v USA byla nelegální, odvolací soud tuto námitku nepovažoval za opodstatněnou. Žalobce pobýval

v USA na základě turistického víza, pobýval zde dlouhodobě, uzavřel zde manželství a dlouhodobě vykonával výdělečnou činnost, z níž odváděl daně, a činil kroky k legalizaci svého pobytu. Dle názoru odvolacího soudu je pak věcí daného státu, zda proti takto vykonávané výdělečné činnosti zasáhne, či nikoli. Žalobce byl poškozen nezákonným trestním stíháním a nebýt nezákonného trestního stíhání, za normálních okolností, při pravidelném běhu věcí by žalobce vykonával onu výdělečnou činnost, z níž by dosáhl zisku. Výdělečnou činnost vykonávanou dlouhodobě v USA (byť tam žalobce pobýval na turistické vízum) nelze dle odvolacího soudu považovat za natolik zneužívající (§ 8 o. z.) či nepoctivé jednání (§ 6 o. z.), že by bylo namístež odepřít žalobci právní ochranu. Odvolací soud neshledal žádný důvod použít v projednávané věci korektiv dobrých mravů.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 9

9. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalovaná (dále také jako „dovolatelka“) v celém rozsahu včasně podaným dovoláním. Žalovaná ve svém dovolání sice uvedla, že dovoláním napadá rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 28. 5. 2020, č. j. 29 Co 102/2020-178, nicméně z kontextu dovolání i citace napadeného rozhodnutí je zjevné, že rozhodnutím, které bylo dovoláním napadeno, dovolatelka zamýšlela rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 13. 10. 2023, č. j. 14 Co 220/2023-456.

10. Přípustnost dovolání spočívá dle dovolatelky v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, která v rozhodovací praxi odvolacího soudu doposud nebyla vyřešena. Tato otázka dle žalované zní, zda ušlý zisk z neoprávněné výdělečné činnosti požívá právní ochrany.

11. Napadený rozsudek dle dovolatelky spočívá na nesprávném právním posouzení věci, kterého se měl odvolací soud dopustit tím, že přiznal ušlý zisk z nelegální činnosti. Žalovaná je toho názoru, že žalobcův nárok na náhradu ušlého zisku, resp. výdělku, je nedůvodný. Žalovaná brojila proti důvodnosti nároku již ve svém odvolání v této věci, avšak dle jejího názoru se odvolací soud jejími námitkami prakticky nezabýval. Odvolací soud svým odůvodněním, že žalobce činil kroky k legalizaci svého pobytu a s ním spojené výdělečné činnosti, potvrdil nelegálnost této výdělečné činnosti a důvodnost přiznání náhrady ušlého výdělku opřel o skutečnost, že proti žalobci nebylo v této souvislosti ze strany orgánů USA nikterak zasaženo. S tímto odůvodněním by dle žalované výkladem ad absurdum bylo možné nahrazovat i výdělek z trestné činnosti. Dle názoru žalované není relevantní, zda proti neoprávněné výdělečné činnosti bylo zasaženo ze strany jiného státu, neboť absence tohoto zásahu ji nikterak nelegalizuje. Žalovaná dále poukázala na skutečnost, že v řízení před soudem prvního stupně bylo prokázáno, že žalobce pobýval v USA na základě turistického víza, tzv. B2 vízum. Osobám pobývajícím v USA na základě tohoto víza není dovoleno se účastnit pracovního trhu, uzavírat pracovní poměr nebo vykonávat výdělečnou činnost. Těmto osobám je pouze povoleno zaměstnání hledat a účastnit se pracovních pohovorů. V případě, že o tyto osoby bude na pracovním trhu zájem, ať již formou pracovního poměru nebo samostatné výdělečné činnosti, je nutné podniknout další kroky k legalizaci těchto činností, což se v případě žalobce nestalo. Skutečnost, že žalobce odváděl daně, dle žalované nelegalizuje ani žádným způsobem nevaliduje jeho výdělečnou činnost. Prokazuje pouze to, že veřejnými orgány USA bylo tolerováno odvádění daně. V řízení bylo tedy spolehlivě prokázáno,

že žalobcova výdělečná činnost byla nelegální. Žalobce, který vykonával výdělečnou činnost nelegálně a následně se domáhá po státu náhrady ušlého zisku, resp. výdělku, byť v souvislosti s nezákonným rozhodnutím, pak nejedná poctivě ve smyslu § 6 o. z. a takové jednání nemůže požívat ochrany podle § 12 o. z. Žalovaná má za to, že jakékoli plnění by v tomto ohledu bylo v rozporu s dobrými mravy.

12. Žalobce se ve svém vyjádření k dovolání žalované ztotožnil s rozhodnutími soudu prvního stupně i soudu odvolacího. Uvedl, že obě rozhodnutí jsou věcně správná a zákonná, a že jak rozsudek soudu prvního stupně, tak i rozsudek odvolacího soudu je odůvodněný řádně, vyčerpávajícím způsobem, pregnantně a logicky. Žalobce zdůrazňuje, že v rámci řízení bylo prokázáno, že v důsledku nezákonného zahájení jeho trestního stíhání (když trestní stíhání žalobce neskončilo pravomocným odsouzením, nýbrž pravomocným zproštěním obžaloby) mu byla způsobena škoda ve formě ušlého zisku, a proto žalobci vznikl nárok na její náhradu. Soud prvního stupně přitom důkladně provedeným dokazováním dospěl ke správné částce, kterou žalobci přiznal, a kterou odvolací soud následně potvrdil. Žalobce naopak odmítá základní východisko, ze kterého vychází dovolání žalované, podle kterého se v daném případě má jednat o ušlý zisk z neoprávněné výdělečné činnosti, na což žalovaná navazuje polemikou na téma, zda ušlý zisk z neoprávněné výdělečné činnosti požívá či nepožívá právní ochrany. Žalobce k tomuto nesprávnému východisku žalované uvádí, že v jeho případě se nejednalo o neoprávněnou výdělečnou činnost.

č. 9

III.

Přípustnost dovolání

13. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2022 (viz čl. II a XII zákona č. 286/2021 Sb.), dále jen „o. s. ř.“

14. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 1 o. s. ř. a obsahovalo náležitosti vyžadované ustanovením § 241a odst. 2 o. s. ř. Nejvyšší soud se proto dále zabýval přípustností dovolání.

15. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

16. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

17. Dovolání je přípustné pro řešení otázky, zda lze žalobci přiznat nárok na náhradu ušlého zisku, který by byl získal ve Spojených státech amerických výkonem pracovní činnosti, pro niž neměl příslušné povolení, neboť taková otázka dosud nebyla v judikatuře Nejvyššího soudu vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

18. Dovolání je důvodné.

19. Podle § 6 o. z. každý má povinnost jednat v právním styku poctivě (odst. 1). Nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu. Nikdo nesmí těžit ani z protiprávního stavu, který vyvolal nebo nad kterým má kontrolu (odst. 2).

20. Žalovaná ve svém dovolání spojuje obě skutkové podstaty uvedené v první větě citovaného § 6 odst. 2 o. z., když tvrdí, že žalobce jednal při obstarávání svého zisku ve Spojených státech amerických nelegálně, tj. protiprávně, a domáhá-li se nyní náhrady ušlého zisku proti žalované, jedná nepoctivě, neboť těží ze svého protiprávního jednání. Jinak řečeno, nepoctivost požadavku žalobce na náhradu ušlého zisku dovozuje žalovaná z protiprávnosti činnosti, kterou měl žalobce chtít zisk realizovat.

č. 9

21. Nejvyšší soud se z uvedeného důvodu na prvním místě zabýval otázkou, zda zisk žalobce z jeho pracovního poměru a podnikání byl skutečně ziskem získaným protiprávní činností. Pokud by se totiž jednalo o zisk získaný protiprávní činností, nemohl by se žalobce domáhat jeho náhrady, neboť v souladu s § 6 odst. 2 o. z. nikdo nesmí těžit ze svého protiprávního činu.

22. Možnost náhrady ušlého zisku získaného činností, která není v souladu s právem, lze rozdělit do dvou kategorií.

23. V první kategorii se bude nacházet zisk získaný činností, která je za všech okolností (podle práva soukromého i veřejného) protiprávní a jejíž protiprávnost nelze konvalidovat (dodatečně zhojit). O takovou situaci půjde například tehdy, bude-li činnost spočívat v páčání trestné činnosti. Pokud by žalobce realizoval svůj zisk například loupežemi, nebo obchodováním s *rebus extra commercii* (tj. věcmi z obchodu vyloučenými), například drogami, šlo by o zisk protiprávní, jehož protiprávnost nelze konvalidovat. Z toho důvodu by se nemohl ani domáhat náhrady takového ušlého zisku (§ 6 odst. 2 o. z.).

24. Ve druhé kategorii se bude nacházet zisk získaný činností, která je z určitého důvodu právně nesouladná, ale tuto protiprávnost lze dodatečně zhojit, případně tato protiprávnost nemá vliv na soukromoprávní nárok na realizaci zisku, typicky v případě, kdy spočívá v rozporu výkonu činnosti vedoucí k dosažení zisku s veřejným právem.

25. Problematika náhrady ušlého zisku z činnosti, která je v určitém aspektu protiprávní (zmíněná druhá kategorie), je v zahraničních právních úpravách řešena různě.

26. Rakouská právní věda zastává názor, že obecně škůdce není povinen k náhradě nelegálních příjmů, neboť cílem deliktního práva není poskytovat ochranu výhodám, které právní řád zakazuje [Magnus, U. (ed.) *Unification of Tort Law: Damages*, 1. vydání, Kluwer Law International, 2001, s. 17]. Rakouský Nejvyšší soud nicméně zastává názor, že poškozený může nárokovat ušlý zisk získaný právně nesouladným způsobem, pokud by pro tuto svou činnost mohl získat povolení ([1990] SZ 63/106).

27. V Belgii bylo soudy rozhodnuto, že osoba, která je oficiálně zaměstnána na poloviční pracovní úvazek a druhou polovinu pracovní doby pracuje načerno, by v případě, že se kvůli třetí osobě stane dočasně pracovně neschopnou, mohla požadovat náhradu újmy na zdraví a náhradu ušlého zisku za dobu řádného zaměstnání – tedy polovinu pracovní doby. Tato osoba by nemohla požadovat náhradu za ušlý zisk za práci, kterou provádí načerno, protože by tím požadovala náhradu za ztrátu neoprávněné výhody (dostupné z: juportal.be/content/ECLI:BE:CASS:2003:ARR.20030514.33).

28. Na Novém Zélandu nebyla na překážku náhradě ušlého zisku okolnost, že žalobce při jeho realizaci pravidelně porušoval pravidla týkající se časových limitů práce řidičů (Bagge proti Buses [1958] NZLP 374).

29. V Austrálii nebyla pro soud podstatnou v případě náhrady ušlého zisku okolnost, že žalobce provozoval opravnu vozidel v prostorách bez kolaudačního rozhodnutí (Mills proti Baitis [1968] VR 583). Oproti tomu v roce 2008 Nejvyšší soud státu Victorie nepřiznal právo na náhradu ušlého zisku manželům provozujícím podnik zaměřený na repasování motocyklů a jejich přepradu. Tuto činnost totiž prováděli bez potřebné licence a ani si neplánovali licenci obstarat. Soud v rozsudku mimo jiné obecně konstatoval, že „náhradu újmy nelze vymáhat za okolností, kdy se požadovaná náhrada újmy týká zisku, který žalobce získal provozováním podniku v rozporu se zákonem, nebo se týká budoucího zisku, který by byl získán provozováním podniku v rozporu se zákonem“ (dostupné z: jade.io/article/83772/section/2618?asv=gloss_widgets).

30. Ve Francii Commission nationale de réparation des détentions (Národní komise pro náhradu za detenci – překlad Nejvyššího soudu) dovodila, že nelegální aktivita nemůže sloužit jako podklad pro kompenzaci. Ve svém rozhodnutí ze dne 12. 9. 2011 tento princip potvrdila, kdy v případě žalobce, který se ve Francii zdržoval a pracoval nelegálně, rozhodla, že nemá nárok na náhradu ušlého zisku, protože vzhledem k jeho situaci mohl vykonávat pouze skrytou práci, což je nelegální činnost na základě které nelze vznášet nárok na kompenzaci (dostupné z: www.legifrance.gouv.fr/juri/id/JURITEXT000024972760).

31. V Německu v případě zisku, který mohl být dosažen pouze porušením zákonného zákazu, je třeba rozlišovat, zda se zákonný zákaz týká pouze druhu transakce, nebo také jejího občanskoprávního účinku. V případě, kdy nájemní prostory porušovaly stavební předpisy o minimální výšce obytných prostor, byla nájemní smlouva podle občanského práva posouzena jako platná, a ušlý příjem z pronájmu tak byl způsobilý k náhradě (Spolkový soudní dvůr, rozhodnutí ze dne 30. 11. 1979, č. V ZR 214/7). Pokud navíc přípustnost činnosti závisí na udělení úředního povolení, musí být ušlý zisk nahrazen, jestliže by povolení bylo uděleno v případě, že by o něj bylo požádáno. Není přitom rozhodné, zda by poškozený žádost skutečně podal, ledaže by povolení úmyslně nezískal. Uvedené plyne například z rozsudku Spolkového soudního dvora ze dne 16. 6. 1955, č. II ZR 133/54 („Poškozený má nárok na náhradu ztraceného zisku, i když k dosažení zisku potřeboval úřední povolení, o které v době vzniku újmy nepožádal, ale mohl ho získat.“), rozsudku Spolkového soudního dvora ze dne 7. 5. 1974, č. VI ZR 7/73 („Ušlý zisk není vyloučen z kompenzace pouze proto, že poškozený potřeboval k dosažení zisku úřední povolení, o které dosud nepožádal. Nezáleží ani na tom, zda měl poškozený úmysl povolení získat. Nárok na kompenzaci by však neměl, pokud by o povolení úmyslně nepožádal a vědomě tak porušoval právní předpisy.“) nebo

rozsudku Vrchního zemského soudu ve Stuttgartu ze dne 20. 12. 1977, č. 11 U 91/74, VersR 1979, 143 („Poškozený má nárok na náhradu ušlého zisku, i když k dosažení zisku potřeboval úřední povolení, o které v době vzniku újmy nepožádal, ale mohl ho získat.“).

32. Slovinské soudy při přiznávání náhrady za ušlý zisk berou v potaz i zisk plynoucí z nelegální práce. Toto potvrzuje například rozhodnutí Vyššího soudu v Koperu, ve kterém soud připomenul právní názor slovinského Nejvyššího soudu: „Ušlý zisk (výdělek) z nelegální práce ... je podle zásadního právního názoru Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 1989 považován za právem uznanou újmu.“ (dostupné z: www.sodnapraksa.si/?q=Cpg%20180/2009&database%5bSOVS%5d=SOVS&database%5bIESP%5d=IESP&_submit=išči&rowsPerPage=20&page=0&id=2012032113064330).

33. Z uvedeného přehledu lze dovodit, že náhrada ušlého zisku dosaženého činností, pro kterou nemá poškozený nezbytné veřejnoprávní povolení, je buď zcela vyloučena (Belgie, Francie), nebo je možná tam, kde je činnost protiprávní nikoli z hlediska soukromého práva, ale toliko pro rozpor s právem veřejným. Daný rozpor lze pro poměry náhrady ušlého zisku přitom zcela pominout, pokud nemá vliv na existenci nároku dle soukromého práva, zejména jde-li o rozpor, který mohl být konvalidován, například zajištěním dodatečného povolení pro provozování předmětné činnosti (Německo, Rakousko, Slovinsko, Nový Zéland, částečně Austrálie).

34. V poměrech České republiky je Nejvyšší soud toho názoru, že by se prosadilo řešení zastávané ve druhé skupině států.

35. Vychází přitom z toho, že podle § 1 odst. 1, věta druhá, o. z. je uplatňování soukromého práva nezávislé na uplatňování práva veřejného, předpoklady aplikace soukromého práva tak mají být hledány primárně v právu soukromém. Český občanský zákoník výslovně požaduje, aby působení veřejného práva na soukromoprávní poměry bylo závislé na tom, že je veřejnoprávní norma dle svého smyslu a účelu skutečně vyžaduje (viz § 5 odst. 2 o. z.), neuplatní se tedy automatické působení veřejnoprávních norem do soukromoprávní regulace, ale vždy je třeba vážit, zda příslušná veřejnoprávní regulace dopadá i na soukromoprávní poměry. Vliv porušení veřejnoprávních norem na platnost právního jednání tak závisí na smyslu a účelu veřejnoprávní normy. Stejně platí, že porušení veřejného práva nevyvolává bez dalšího soukromoprávní sankce (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2024, sp. zn. [25 Cdo 1241/2024](#), a ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. [22 Cdo 586/2017](#), nebo odbornou literaturu Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I, § 1–117. Praha: Leges, 2013, s. 43 a násl.).

36. V této souvislosti lze navíc poukázat na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2001, sp. zn. [21 Cdo 2014/2000](#), který se zabýval otázkou náhrady mzdy v situaci, kdy žalobce neměl platně uzavřenou pracovní smlouvu, a přesto pro žalovaného a s jeho vědomím práci konal. Nejvyšší soud dovodil, že tehdy vzniká žalobci tzv. faktický pracovní poměr a s ním i nárok na vydání bezdůvodného obohacení ve výši odpovídající mzdě, kterou by žalobce byl dostával v případě, kdy by pracovní smlouva byla uzavřena. Není důvod nepostupovat stejně, pokud by pracovní smlouva byla uzavřena v rozporu s veřejným právem, například s cizincem bez pracovního povolení.

37. Ostatně v nedávném rozsudku ze dne 4. 3. 2025, sp. zn. [25 Cdo 1618/2024](#), Nejvyšší soud dovodil ve sporu o náhradu nemajetkové újmy způsobené poškozením zdraví při práci osobě, která v České republice pobývala bez povolení k pobytu a pracovala bez pracovního povolení, že ani takovým osobám nelze upírat právo na náhradu nemajetkové újmy na zdraví, byla-li jim způsobena protizákonným jednáním jiné osoby.

38. S ohledem na námitku žalované, že zisk žalobce v rámci pracovního poměru a podnikání ve Spojených státech amerických byl ziskem protiprávním, se tak měl odvolací soud na prvním místě zabývat otázkou, zda z hlediska rozhodného práva, kterým se řídily poměry žalobce při realizaci zisku, šlo o zisk právně souladný, tj. soudně vymahatelný. Pokud by totiž bylo zjištěno, že zisk žalobce z pracovního poměru a podnikání byl z pohledu rozhodného soukromého práva protiprávní, tj. právně nevymahatelný, bylo by zřejmé, že by na jeho náhradu žalobce nárok neměl.

39. Jestliže by odvolací soud zjistil, že z pohledu rozhodného soukromého práva žalobcův nárok soudně vymahatelný byl, je třeba hledat odpověď na otázku, zda případný rozpor s veřejným právem byl takového rázu, aby znemožnil žalobci vymožení jeho nároku na zisk soudní cestou. Pokud by daný rozpor k takovému výsledku nevedl a byl by jen východiskem pro uložení veřejnoprávní sankce, nelze dovodit, že by žalobce nárok na náhradu ušlého zisku neměl.

40. Odvolací soud nárok žalobce na náhradu ušlého zisku uvedeným způsobem neposoudil, což činí jeho právní posouzení neúplným a tudíž nesprávným.

41. V situaci, kdy žalovaná tvrdila překážku žalobce v realizaci jeho zisku, přičemž existence těchto okolností je mezi stranami nesporná, bude na žalobci, aby vymahatelnost svého nároku podle rozhodného práva prokázal, neboť jeho tíží procesní břemena stran tvrzení rozhodných okolností a prokázání existence ušlého zisku. Jinak řečeno, je na žalobci, aby tvrdil a prokázal, že absence veřejnoprávního povolení k realizaci zisku podle rozhodného práva mu nebránila v tom, aby své nároky vůči smluvním partnerům a zaměstnavateli vymohl soudní cestou před příslušným soudem.

42. Teprve ve chvíli, kdy odvolací soud shledá, že nárok žalobce na zisk, který realizoval v rámci své pracovní činnosti a podnikání, byl vymahatelný před příslušnými soudy z hlediska soukromého i veřejného práva, je třeba se zabývat otázkou, zda přiznání nároku žalobci brání nepoctivost jeho jednání jako druhá skutková podstata § 6 odst. 2 věty první o. z.

43. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 18. 3. 2019, sp. zn. [26 Cdo 1984/2018](#), k principu poctivosti ve smyslu § 6 odst. 1 o. z. uvedl, že dané ustanovení představuje generální klauzuli, která obsahuje princip poctivosti coby stěžejní princip soukromého práva. Platí, že se jej lze dovolat vždy, i když jej konkrétní ustanovení neobsahuje, to znamená i mimo případy výslovně stanovené zákonem. Nejvyšší soud již v minulosti uvedl (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2017, sp. zn. [29 Cdo 4476/2016](#)), že obecná právní zásada *nemo turpitudinem suam allegare potest* (tj. nikdo nemůže mít prospěch z vlastní nepoctivosti – srov. § 6 odst. 2 o. z.) byla součástí právního řádu již před účinností současného občanského zákoníku (tj. před 1. 1. 2014), a to nikoli jen jako „podpůrné“, nýbrž jako přímo aplikovatelné pravidlo pro rozhodování soudů (srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 22. 2. 1995, sp. zn. [II. ÚS 42/94](#), a ze dne 22. 2. 2011, sp. zn. [I. ÚS 2849/07](#), či z rozhodovací praxe Nejvyššího soudu např.

usnesení ze dne 27. 4. 2009, sp. zn. [22 Cdo 5170/2007](#), rozsudek ze dne 20. 7. 2011, sp. zn. [28 Cdo 4008/2010](#), rozsudek ze dne 17. 7. 2012, sp. zn. [28 Cdo 360/2012](#), rozsudek ze dne 19. 9. 2012, sp. zn. [28 Cdo 2287/2011](#), anebo usnesení ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. [29 Cdo 2261/2015](#)).

44. Komentářová literatura uvádí, že poctivost představuje standard jednání v právním styku, spočívající zejména v povinnosti zohlednit oprávněné zájmy ostatních zúčastněných osob s tím, že čestné jednání předpokládá zachovávání povinností, jejich porušování či zanedbávání je naopak nečestné. Odchýlení se od příkazu „jednat v právním styku poctivě“ by představovalo rozpor se zákonem, který může v některých případech představovat současně i rozpor s dobrými mravy. Ve vztahu k dobrým mravům lze poctivost chápat jako výjimečné pravidlo, které se aplikuje nad jejich rámec s tím, že jde o přísnější požadavek. Poctivost však není kritériem platnosti právního jednání (oproti dobrým mravům – srov. § 580 odst. 1 a § 588 o. z.) a z toho důvodu nezpůsobuje neplatnost právního jednání (v právní teorii srov. např. Lavický, P. In: Lavický, P. a kol. Občanský zákoník: komentář. I, Obecná část (§ 1–654). Praha: C. H. Beck, 2014, s. 72–81, anebo Melzer, F., Tégl, P. K § 6. In: Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I, § 1–117. Praha: Leges, 2013, s. 102–120, a literaturu tam citovanou).

č. 9

45. Z uvedeného je zřejmé, že nepoctivost případného jednání žalobce je třeba zkoumat nikoli ve vztahu k jeho zaměstnavatelům a obchodním partnerům ve Spojených státech amerických, neboť vůči nim žalobce nárok na náhradu ušlého zisku neuplatňuje, ale ve vztahu k žalované. Odvolací soud se však danou otázkou, tj. zda se žalobce chová nepoctivě, pokud proti žalované uplatňuje nárok na náhradu ušlého zisku, z tohoto pohledu nezabýval.

46. Otázka rozporu nároku žalobce s dobrými mravy či veřejným pořádkem, jejíž posouzení by rovněž připadalo do úvahy, již přesahuje rámec dovolacího přezkumu, jak byl žalovanou vymezen, a proto se jí Nejvyšší soud nemohl zabývat.

47. Nejvyšší soud proto rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

48. Odvolací soud je nyní ve smyslu § 243g odst. 1 části první věty za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. vázán právním názorem dovolacího soudu, jenž byl v tomto rozsudku vysloven. Bude nyní na odvolacím soudu, aby za použití poučení o procesních břemenech podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. vedl žalobce k doplnění skutkových tvrzení ohledně toho, že je jeho nárok na náhradu ušlého zisku podle rozhodného práva soukromého i veřejného nárokem soudně vymahatelným. V případě prokázání takto doplněných tvrzení soud nárok žalobce opětovně posoudí a rozhodne o něm.

č. 10

Neurčí-li smlouva, kdy má být zápůjčka vrácena, začíná běžet tříletá subjektivní promlčecí lhůta (§ 619 odst. 1 a 2 a § 629 odst. 1 o. z.) k uplatnění práva zapůjčitele na vrácení zápůjčky ode dne, kdy se zapůjčitel dozvěděl (nebo dozvědět měl a mohl), že na základě výpovědi došlo k uplynutí výpovědní doby a právo na vrácení zápůjčky se stalo splatným.

Uzavřel-li jen jeden manžel bez souhlasu druhého s třetí osobou smlouvu vztahující se k věci týkající se jejich společného jmění a opomenutý manžel v souladu s § 714 odst. 2 o. z. uplatní námitku relativní neplatnosti této smlouvy, je podle § 2993 o. z. aktivně věcně legitimován k uplatnění nároku vůči třetí osobě na vydání bezdůvodného obohacení spočívajícího v plnění podle této neplatné smlouvy každý z manželů, nikoli pouze manžel, který neplatnou smlouvu uzavřel.

Promlčení, Lhůta promlčecí [Lhůty], Smlouva o zápůjčce (mutuum) (o. z.), Společné jmění manželů, Manželské majetkové právo (o. z.), Neplatnost právního jednání (o. z.), Neplatnost smlouvy, Bezdůvodné obohacení, Změna návrhu na zahájení řízení, Výpověď smlouvy, Vrácení plnění z neplatné nebo zrušené smlouvy

§ 609 o. z., § 611 o. z., § 619 o. z., § 629 o. z., § 713 o. z., § 714 o. z., § 1877 o. z., § 1958 odst. 2 o. z., § 1969 o. z., § 2390 o. z., § 2393 o. z., § 2991 o. z., § 2993 o. z., § 95 o. s. ř.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2025, sp. zn. [31 Cdo 3263/2024](#), ECLI:CZ:NS:2025:31.CDO.3263.2024.1

Nejvyšší soud k dovolání žalobců zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 28. 7. 2022, sp. zn. 36 Co 9, 10/2022, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 24. 8. 2021, sp. zn. 11 C 16/2019, ve znění opravného usnesení Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 18. 10. 2021, sp. zn. 11 C 16/2019, a vrátil věc Obvodnímu soudu pro Prahu 5 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce a) se domáhal žalobou (doručenou soudu dne 23. 1. 2019) po žalovaném zaplacení částky 25 941 365 Kč se zákonným úrokem z prodlení z této částky od 4. 8. 2015 do zaplacení s tvrzením, že dne 3. 8. 2015 byla na příkaz paní A. M. (matky žalovaného) tato částka převedena z osobního účtu žalobce a) ve prospěch účtu žalovaného bez právního důvodu, aniž k tomu žalobce a) dal pokyn. Žalovaný se bránil tím, že peněžní prostředky obdržel na základě smlouvy o zápůjčce ze dne 3. 8. 2015, kterou ústně uzavřel se žalobcem a) bez ujednání úroku a data vrácení. Žalovaný dále vznesl námitku promlčení vůči žalobou uplatněnému nároku na vydání bezdůvodného obohacení, případně i vůči nároku na vrácení zápůjčky. Žalobce a) v průběhu řízení uvedl, že dohledal písemnou smlouvu o zápůjčce ze dne 3. 8. 2015 s dohodnutým úrokem, v níž bylo sjednáno vrácení zapůjčené částky nejpozději do 31. 12. 2019, příp. na požádání zapůjčitele dříve. Obvodní soud pro Prahu 5 usnesením

ze dne 6. 8. 2020, č. j. 11 C 16/2019-127, připustil, aby do řízení vstoupila žalobkyně b). S ohledem na to, co vyšlo v řízení najevo, žalobci shodně tvrdili, že mezi žalobcem a) a žalovaným nebyla uzavřena písemná smlouva a souhlasili s tvrzením žalovaného, že byla dne 3. 8. 2015 uzavřena ústní smlouva o zápůjčce bez úroků a ujednání data vrácení. Žalobce a) ústně sjednanou smlouvu o zápůjčce dopisem ze dne 24. 9. 2020 vypověděl. Žalobci tak v řízení nově požadovali vrácení žalované částky se zákonným úrokem z prodlení od 1. 12. 2020 (od uplynutí výpovědní doby) do zaplacení. Obvodní soud pro Prahu 5 vyhodnotil upravený žalobní požadavek jako částečné zpětvzetí žaloby a řízení zastavil v části, v níž se žalobci domáhali zaplacení zákonného úroku z prodlení od 4. 8. 2015 do 30. 11. 2020. Žalobkyně b) poté uplatnila námitku relativní neplatnosti ve vztahu k ústně sjednané smlouvě o zápůjčce s odkazem na § 714 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“), a požadovala vrácení žalované částky pro neplatnost smlouvy s tvrzením, že poskytnuté peněžní prostředky patřily do společného jmění manželů (dále též jen „SJM“) žalobců a že nevyjádřila souhlas s danou dispozicí ani s uzavřením této ústně sjednané smlouvy bez sjednání úroků a data splatnosti.

2. Obvodní soud pro Prahu 5 rozsudkem ze dne 24. 8. 2021, č. j. 11 C 16/2019-255, ve znění opravného usnesení ze dne 18. 10. 2021, č. j. 11 C 16/2019-298, žalobu zamítl (výrok I) a žalobcům uložil povinnost nahradit žalovanému náklady řízení ve výši 865 150 Kč (výrok II).

3. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že žalobce a) poskytl žalovanému dne 3. 8. 2015 prostřednictvím příkazu k převodu z účtu provedeného matkou žalovaného částku 25 941 365 Kč s tím, že si nedohodli, kdy bude žalobci a) vrácena a zda má být úročena. Původní tvrzení žalobce a), že matka žalovaného A. M. zadala příkaz k úhradě předmětné částky bez jeho pokynu a vědomí, stejně jako jeho verzi o uzavření písemné smlouvy o zápůjčce s ujednáním data vrácení a úroků, měl provedeným dokazováním za vyvrácenou i s poukazem na to, že žalobce a) učinil nesporným tvrzení o uzavření ústně sjednané smlouvy o zápůjčce. Dále zjistil, že žalobce a) dopisem ze dne 24. 9. 2020 zaslal žalovanému výpověď ústní smlouvy o zápůjčce uzavřené dne 3. 8. 2015.

4. Soud prvního stupně při právním posouzení věci dovodil uzavření ústní smlouvy o zápůjčce mezi žalobcem a) a žalovaným podle § 2390 a násl. o. z, aniž účastníci sjednali datum její splatnosti. S odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2019, sp. zn. [33 Cdo 3037/2019](#) (jenž je veřejnosti dostupný – stejně jako dále citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu – na <https://www.nsoud.cz>), shledal důvodnou námitku promlčení vznesenou žalovaným, neboť promlčecí lhůta nároku na vrácení zápůjčky skončila dne 15. 9. 2018 a žaloba byla podána dne 23. 1. 2019. Žalobce a) totiž mohl zápůjčku vypovědět již následující den poté, co ji poskytl, šestitýdenní výpovědní lhůta podle § 2393 odst. 1 o. z. by skončila dne 14. 9. 2015 a následující den započal běh tříleté promlčecí lhůty. Soud prvního stupně shledal neopodstatněným tvrzení žalobců, že námitku promlčení vznesl žalovaný v rozporu s dobrými mravy, neboť nezjistil relevantní okolnosti zakládající rozpor s dobrými mravy. Tvrzení, že žalobce a) nezavinil uplynutí lhůty, neboť o poskytnutí zápůjčky nevěděl, měl za vyvrácené dokazováním. Neprokazoval tvrzení žalobců, že žalovaný je opakovaně ujišťoval, že poskytnutou částku vrátí (zamítl pro nadbytečnost výsledků H. P. – dcery žalobců), neboť podle jeho názoru tato okolnost k nemravnosti nevede, žalobci a) nic nebránilo přes tvrzené přísliby žalovaného podat žalobu včas. V předmětné situaci soud prvního stupně nespatořoval ani zjevné zneužití práva žalovaným ve smyslu § 8 o. z.

5. Ve vztahu k žalobkyni b) soud prvního stupně dovodil nedostatek její aktivní věcné legitimace. S odkazem na judikaturu Nejvyššího soudu (rozsudky ze dne 8. 12. 2009, sp. zn. [21 Cdo 5138/2007](#), ze dne 28. 5. 2014, sp. zn. [28 Cdo 837/2013](#), ze dne 1. 7. 2009, sp. zn. [28 Cdo 4450/2008](#), a ze dne 14. 11. 2016, sp. zn. [28 Cdo 2100/2016](#), a usnesení ze dne 26. 1. 2012, sp. zn. [23 Cdo 218/2010](#), uveřejněné pod číslem 63/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále též jen „Sb. rozh. obč.“) přdestřel, že závazkový právní vztah se týká jen jeho subjektů v podobě vyplývající ze smlouvy (nebo jiné právní skutečnosti), kterou byl založen, a že na tomto závěru nic nemění ani § 713 odst. 3 o. z., který nemodifikuje okruh subjektů právního vztahu ani obsah závazkových právních vztahů nebo jejich plnění a dopadá jen na vzájemné vztahy manželů, zejména při případném vypořádání ohledně majetku a závazků, které tvoří jejich společné jmění. Ustanovení § 713 odst. 3 o. z. nezakládá solidaritu mezi dlužníky či věřiteli jen proto, že jsou manželé. To, zda byla smlouva o zápůjčce platná, či nikoli, na shora uvedené nemá vliv, neboť i kdyby soud dospěl k závěru o neplatnosti smlouvy o zápůjčce v důsledku nedostatku souhlasu žalobkyně b), stále by byl v řízení o vydání bezdůvodného obohacení z neplatné smlouvy aktivně legitimován pouze žalobce a). Pouze ten z manželů, který byl účastníkem smlouvy, podle níž si strany poskytly vzájemné plnění, totiž může být i účastníkem závazkového vztahu z bezdůvodného obohacení, k jehož vzniku došlo v důsledku neplatnosti smlouvy. Manžel, který účastníkem nebyl, k uplatnění práva na vydání bezdůvodného obohacení legitimován není bez ohledu na to, zda jde o pohledávku patřící do společného jmění manželů.

6. Soud prvního stupně též dodal, že i kdyby byla žalobkyně b) úspěšná se svou námitkou neplatnosti smlouvy o zápůjčce z důvodu absence jejího souhlasu s touto majetkovou dispozicí ze společného jmění manželů, nehrálo by to roli ani pro nárok žalobce a). Lhůta k vydání bezdůvodného obohacení by totiž žalobci a) uplynula ještě dříve než lhůta k vydání plnění na základě smlouvy o zápůjčce, neboť vydání bezdůvodného obohacení by nebylo vázáno na skončení výpovědní doby dle § 2393 odst. 1 o. z. v situaci, kdy žalobce a) o poskytnutí žalované částky věděl ode dne jejího odeslání na účet žalovaného. Soud prvního stupně proto již nezjišťoval, zda souhlas žalobkyně b) s poskytnutím zápůjčky byl dán, či nikoli.

7. K odvolání všech účastníků Městský soud v Praze v záhlaví označeným rozhodnutím rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (první výrok) a žalobcům uložil povinnost zaplatit žalovanému na náhradě nákladů odvolacího řízení částku 332 750 Kč (druhý výrok).

8. Odvolací soud se ztotožnil se skutkovými zjištěními učiněnými soudem prvního stupně a v podstatné míře též s jeho právním posouzením. Na základě shodné argumentace jako soud prvního stupně učinil závěr, že žalobkyně b) není aktivně věcně legitimována a že nárok žalobce a) na vrácení zápůjčky je promlčen. Rovněž souhlasil s názorem o promlčení nároku žalobce a) na vydání bezdůvodného obohacení i pro případ neplatnosti smlouvy o zápůjčce na základě včasného uplatnění námítky relativní neplatnosti žalobkyně b), jehož promlčecí lhůta by plynula již od prvního dne následujícího od uzavření smlouvy. Odvolací soud také nepřisvědčil žalobcům v argumentaci o rozporu námítky promlčení s dobrými mravy, neboť (již jen) v jejich tvrzeních neshledal žádnou okolnost svědčící o nemravnosti námítky promlčení uplatněné žalovaným. Neměl za patrné žádné jednání žalovaného, kterým by v rozporu s dobrými mravy navodil situaci, že si žalobce a) nechal dluh promlčet. Žalobci a) nic nebránilo v zesplatnění závazku výpovědi kdykoliv po uzavření smlouvy a v uplatnění žalobního nároku poté u soudu. K obecnému tvrzení žalobců, že žalovaný je měl opakovaně ujišťovat,

že zápůjčka bude vrácena, čímž měl zmařit včasné uplatnění nároku u soudu, odvolací soud též dodal, že takové jednání žalovaného se nestalo skutkovým zjištěním soudu z důvodu důkazní nouze na straně žalobců, když k tomu věrohodný důkazní prostředek označen nebyl (návrh na důkaz výsledkem svědkyně H. P. – jakožto dcery žalobců – lze podle odvolacího soudu těžko považovat za takový důkaz).

9. Pouze coby *obiter dictum* (výslovně bez vlivu na výsledek řízení) shledal odvolací soud důvodnou i námitku promlčení ohledně dovolání se relativní neplatnosti smlouvy žalobkyní b). Vyslovil názor, že i námitka relativní neplatnosti podléhá promlčení a uplatní se na ni obecná tříletá promlčecí lhůta (§ 629 odst. 1 o. z.), pro jejíž počátek je podle § 619 odst. 2 o. z. rozhodné, kdy se žalobkyně b) dozvěděla o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty, anebo kdy se o nich dozvědět měla a mohla.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 10

10. Proti rozsudku odvolacího soudu podal každý ze žalobců dovolání. Podle obsahu dovolání oba žalobci brojí jen proti výroku, jímž bylo rozhodnuto o věci samé.

Dovolání žalobce a)

11. Žalobce a) navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Vytýká odvolacímu soudu, že porušil jeho ústavně zaručená základní práva, konkrétně právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 a rovnost účastníků řízení podle čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, a že postup odvolacího soudu je vůči němu odepřením spravedlnosti (čl. 4, čl. 89 odst. 2 a čl. 90 Ústavy ČR). Cituje obecné závěry nálezové judikatury Ústavního soudu týkající se zejména ochrany autonomie vůle, výkladu práva způsobem představujícím interpretační libovůli a povinností řádného odůvodnění rozhodnutí s vypořádáním námitek účastníků řízení.

12. Žalobce a) namítá, že se odvolací soud při řešení některých právních otázek odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, že napadené rozhodnutí záviselo na řešení otázky dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu neřešené a též že dovolacím soudem vyřešená právní otázka má být posouzena jinak.

13. Odklon od judikatury Nejvyššího soudu (rozsudků ze dne 21. 12. 2010, sp. zn. [30 Cdo 3025/2009](#), a ze dne 18. 1. 2005, sp. zn. [29 Odo 18/2004](#)) spatřuje žalobce a) v otázce výkladu § 118a o. s. ř., tj. konkrétně v tom, že odvolací soud nenapravit i přes námitku uplatněnou v odvolání pochybení soudu prvního stupně, který žalobce a) nepoučil podle § 118a odst. 3 o. s. ř. o jeho povinnosti prokázat uzavření písemné smlouvy o zápůjčce se sjednaným datem splatnosti a úročením (dále jen „první otázka“).

14. Podle žalobce a) postupoval odvolací soud v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí Ústavního soudu (nálezem ze dne 23. 1. 2008, sp. zn. [I. ÚS 2568/07](#), jenž je veřejnosti dostupný, stejně jako dále citovaná rozhodnutí Ústavního soudu, na <https://nalus.usoud.cz>) a Nejvyššího soudu (rozsudkem ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. [30 Cdo 1471/2017](#), usnesením ze dne 9. 10. 2002, sp. zn. [29 Cdo 2893/2000](#), uveřejněným pod číslem 40/2003 Sb. rozh. obč.) při řešení otázky procesního práva „co může sloužit jako důkazní prostředek“, odmítl-li provést

důkazy (i nepřímé) navržené žalobcem a), které byly způsobilé prokázat jeho tvrzení o uzavření písemné smlouvy o zápůjčce a o ujišťování žalovaného, že závazek ze zápůjčky vypořádá, tj. neumožnil-li žalobci a) prokázat jeho tvrzení důkazy, které navrhl, ač jej v tomto směru tížilo důkazní břemeno (dále jen „druhá otázka“). Poukazuje i na to, že neprovedení důkazu navrženého ve sporném řízení procesní stranou zatíženou důkazním břemenem k prokázání okolnosti důležité pro rozhodnutí o věci může představovat vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Žalobce a) je též přesvědčen o porušení zásady rovnosti účastníků, přivolil-li soud k výslechu matky žalovaného, kdežto u navrhovaného výslechu dcery žalobců předem dovodil, že je nevěrohodná.

15. Odchýlení od ustálené rozhodovací praxe (s odkazem na výše zmíněný nálezn Ústavního soudu sp. zn. [I. ÚS 2568/07](#)) shledává žalobce a) také při posuzování důvodnosti výslechu účastníků řízení odvolacím soudem (dále jen „třetí otázka“).

č. 10

16. Žalobce a) dále namítá, že odvolací soud v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí Nejvyššího soudu (rozsudkem ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. [25 Cdo 1839/2000](#), uveřejněným pod číslem 59/2004 Sb. rozh. obč., rozsudkem ze dne 29. 3. 2001, sp. zn. [25 Cdo 2895/99](#), uveřejněným pod číslem 5/2002 Sb. rozh. obč., a usnesením ze dne 28. 7. 2004, sp. zn. [32 Odo 1122/2003](#)) a Ústavního soudu (nálezy ze dne 6. 9. 2005, sp. zn. [I. ÚS 643/04](#), a ze dne 1. 6. 2021, sp. zn. [III. ÚS 3358/20](#)) posoudil otázku nemravnosti námitky promlčení vznesené žalovaným (dále jen „čtvrtá otázka“). Domnívá se, že mělo být zohledněno, že žalovaný zápůjčkou nabyl hodnotný majetek a uhradil své závazky, že splnění žalobního požadavku by pro žalovaného nemělo likvidační dopad, že žalovaný vystupoval jako rodinný přítel žalobců a dal jim opakovaně ujištění o vrácení zápůjčky a že matka žalovaného nesplnila pokyn žalobce zajistit podpis žalovaného na písemném vyhotovení smlouvy o zápůjčce. Připomíná i nezbytnost posouzení s ohledem na ochranu věřitele upravenou v § 650 větě druhé o. z.

17. Za dosavadní rozhodovací praxí dovolacího soudu neřešenou považuje žalobce a) otázku, v jakém okamžiku počíná běžet promlčecí lhůta podle § 619 odst. 2 o. z. u práva manžela dovolat se relativní neplatnosti právního jednání druhého manžela, jenž jednal v záležitosti společného jmění manželů podle § 714 o. z. bez potřebného souhlasu prvního manžela (dále jen „pátá otázka“). Prosazuje názor, že rozhodujícím je okamžik, kdy se manžel seznámí s konkrétním obsahem smlouvy uzavřené druhým manželem bez jeho souhlasu.

18. Podle žalobce a) by měla být řešena jinak, než jak ji řešil Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 28. 11. 2019, sp. zn. [33 Cdo 3037/2019](#), otázka, jaký je rozhodný okamžik běhu promlčecí lhůty nároku zapůjčitele na vrácení zastupitelné věci u nevypovězené zápůjčky uzavřené na dobu neurčitou (dále jen „šestá otázka“). Poukazuje na diskontinuitu zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s dříve účinným občanským zákoníkem a nemožnost pouhého převzetí názoru předchozí judikatury bez řádného výkladu § 2390 o. z. Závěr odvolacího soudu podle něj zcela pomíjí zákonná pravidla obsažená v § 628 o. z. (týkající se práva, které musí být uplatněno nejprve u příslušné osoby), v § 629 odst. 2 o. z. (o desetileté promlčecí lhůtě od doby dospělosti práva) a v § 630 odst. 1 o. z. (o možnosti sjednat kratší nebo delší promlčecí lhůtu počítanou ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé). Žalobce a) pokládá za nepřijatelné, aby se pohledávka zapůjčitele začala promlčovat před tím, než je zesplatněna výpovědí, kterou může zapůjčitel i vydlužitel přivodit vypořádání tohoto smluvního závazku. Závěr, jenž dovolací soud v odkazovaném rozhodnutí přijal, nerespektuje podle názoru žalobce

a) autonomii vůle stran smlouvy, neboť nutí zapůjčitele k (okamžitému) vypovězení smlouvy a uplatnění nároku na vrácení zápůjčky. Fakticky se tím tato smlouva i při nesjednání termínu vrácení zápůjčky v rozporu s ústavně zajištěnými principy svobody smluvních vztahů stává smlouvou na dobu určitou. Podle něj je pouze věcí stran, že si ujednaly smlouvu o zápůjčce bez uvedení termínu splatnosti a úroků; obě strany mají rovnocennou pozici, vydlužitel se neocitá v nejistotě.

Dovolání žalobkyně b)

19. Žalobkyně b) v dovolání navrhla zrušení rozsudků odvolacího soudu i soudu prvního stupně a vrácení věci soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

20. Dovolání je podle žalobkyně b) přípustné pro řešení otázky, zda „může být manžel, který se dovolal neplatnosti právního jednání druhého manžela postupem podle § 714 odst. 2 o. z. účastníkem soudního řízení o vydání plnění z tohoto právního jednání, u kterého se neplatnosti dovolal“ (dále jen „sedmá otázka“), při jejímž řešení se měl odvolací soud odchýlit od rozhodovací praxe Nejvyššího soudu. Přes nepřesnou formulaci této otázky je z obsahu dovolací argumentace žalobkyně b) zřejmé, že se tato otázka týká její aktivní věcné legitimace v řízení. Žalobkyně b) se s odkazem na shodný právní následek neplatnosti podle § 747 odst. 2 o. z. domnívá, že lze vyjít ze závěrů, k nimž Nejvyšší soud dospěl v rozsudku ze dne 2. 6. 2020, sp. zn. [21 Cdo 3017/2019](#). K přípustnosti dovolání však současně dodává, že je sporné, zda lze rozhodovací praxi odvolacího soudu označit za ustálenou, a zčásti se tak podle ní jedná o otázku, která v rozhodovací praxi odvolacího soudu nebyla vyřešena, a měl by ji dovolací soud vyřešit jinak. Žalobkyně b) je přesvědčena, že smyslu a účelu relativní neplatnosti podle § 714 odst. 2 o. z. odpovídá, aby měl manžel uplatňující námitku relativní neplatnosti k dispozici též žalobu, kterou se může domoci vrácení plnění z neplatného právního jednání. Jinak by se toto ustanovení, jehož smyslem je především ochrana majetkových práv jednoho z manželů, stalo zcela obsoletním (manžel dovolávající se neplatnosti právního jednání druhého manžela by neměl žádný způsob, jak by svá majetková práva reálně prosadil, a byl by odkázán na aktivitu druhého manžela, vůči kterému se neplatnosti jednání dovolal).

21. Žalobkyně b) má dovolání za přípustné též pro řešení otázky dovolacím soudem dosud nevyřešené, kdy počíná běžet manželovi promlčecí lhůta práva dovolat se neplatnosti právního jednání druhého manžela podle § 714 odst. 2 o. z. a jak dlouhá je promlčecí lhůta (dále jen „osmá otázka“) a kdy počíná běžet manželovi, který se dovolal neplatnosti právního jednání druhého manžela podle § 714 odst. 2 o. z., promlčecí lhůta práva na vrácení plnění vyplývajícího z právního jednání, jehož neplatnosti se dovolal, a jaká je promlčecí lhůta (dále jen „devátá otázka“). Za rozhodný pro běh promlčecí lhůty práva dovolat se relativní neplatnosti považuje okamžik, kdy se manžel dozví o obsahu právního jednání učiněného druhým manželem bez jeho souhlasu, nikoliv okamžik, kdy druhý manžel právně jednal. Nárok na vydání bezdůvodného obohacení ze smlouvy, která je stižena relativní neplatností pro nedostatek souhlasu manžela podle § 714 odst. 2 o. z., se pak podle ní má promlčovat až od okamžiku, kdy se manžel neplatnosti dovolá.

22. Žalobkyně b) rovněž namítá, že napadeným rozhodnutím ve spojení s rozhodnutím soudu prvního stupně bylo zasaženo do jejího práva na spravedlivý proces garantovaného čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Sama tato skutečnost podle jejího přesvědčení

(s odkazem na nálezy Ústavního soudu ze dne 29. 11. 2016, sp. zn. [II. ÚS 1113/16](#)) představuje dovolací důvod.

Vyjádření žalovaného k dovolání žalobců

23. Žalovaný navrhl dovolání obou žalobců odmítnout, popřípadě zamítnout.

24. Žalovaný uvádí, že žalobce a) v dovolání cituje předpoklady přípustnosti dovolání, jež se vzájemně vylučují, a že odkazy na nálezy Ústavního soudu nemají vztah k projednávané věci. První otázku pokládá za absurdní, jestliže sám žalobce a) potvrdil, že smlouvu uzavřel s žalovaným ústně. Otázky druhá a třetí podle žalovaného nereflektují, že provedení důkazů navržených žalobcem a) zamítl soud především pro nadbytečnost; což platí i o návrhu na výslech dcery žalobců. Žalovaný má za nedůvodnou též čtvrtou a pátou otázku a souhlasí s tím, jak je posoudil odvolací soud. Současně rozporuje tvrzení žalobců, že by se žalobkyně b) dozvěděla o obsahu smlouvy o zápůjčce až po soudním jednání dne 5. 2. 2020. K šesté otázce poznamenává, že na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [33 Cdo 3037/2019](#) navazuje též usnesení ze dne 28. 1. 2021, sp. zn. [33 Cdo 3610/2020](#), a nejde tedy o ojedinělé rozhodnutí. Podle názoru žalovaného by se dovolací soud neměl odchýlit od své judikatury bez odpovídající změny zákona, neboť by šlo o nevíтанý zásah do právní jistoty a do předvídatelnosti rozhodnutí, což je v demokratickém státě zcela nechtěný a nežádoucí jev. V doplnění vyjádření k dovolání žalobce a) žalovaný upozorňuje na rozsudek velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2023, sp. zn. [31 Cdo 3125/2022](#), v němž byla podle názoru žalovaného sjednocena rozhodovací praxe v otázce určení okamžiku rozhodného pro stanovení běhu promlčecí lhůty tak, že počíná běžet ode dne, kdy se věřitel dozvěděl (či mohl a měl dozvědět), že mu vzniklo právo určit dobu splnění dluhu. Tím podle něj byly fakticky potvrzeny závěry vyjádřené v rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [33 Cdo 3037/2019](#), z nichž vycházel odvolací soud.

25. K dovolání žalobkyně b) žalovaný uvádí, že tam zmíněné předpoklady přípustnosti se vzájemně vylučují. Je přesvědčen, že závěry rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 3017/2019](#) se v souzené věci nemohou uplatnit, neboť se týkají odlišné problematiky. Souhlasí s názorem odvolacího soudu, že podle judikatury Nejvyššího soudu není žalobkyně b) aktivně věcně legitimovaná a že dovolání se relativní neplatnosti podle § 714 odst. 2 o. z. na tom nemůže nic změnit. Žalovaný rovněž poznamenává, že námitku promlčení práva žalobkyně b) dovolat se relativní neplatnosti právního jednání druhého manžela v souzené věci nevznese, a je proto nadbytečné, aby se jí dovolací soud zabýval. Přesto však pokládá za správné řešení odvolacího soudu stran řešení této otázky promlčení.

Vyjádření žalobce a) k dovolání žalobkyně b)

26. Žalobce a) ve vyjádření k dovolání žalobkyně b) ze dne 19. 1. 2023 uvedl, že se ztotožňuje s dovolacími důvody, jež žalobkyně b) předešlela ve svém dovolání.

III.

Přípustnost dovolání

27. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2022 [srov. čl. II bod 1 zákona

č. 286/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony], dále jen „o. s. ř.“

28. Po zjištění, že obě dovolání byla podána ve lhůtě stanovené v § 240 odst. 1 o. s. ř. oprávněnými osobami při splnění podmínek povinného zastoupení (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), se dovolací soud zabýval nejprve jejich náležitostmi a přípustností.

29. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

č. 10

30. Podle § 241a odst. 2 o. s. ř. v dovolání musí být vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh).

31. Tříčlenný senát soudního oddělení č. 23, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při řešení šesté otázky, od jakého okamžiku běží promlčecí lhůta nároku zapůjčitele na vrácení předmětu zápůjčky u nevypovězené zápůjčky uzavřené na dobu neurčitou, k právnímu názoru odlišnému od toho, z něhož vychází dosavadní rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, a to rozsudek ze dne 28. 11. 2019, sp. zn. [33 Cdo 3037/2019](#), a usnesení ze dne 27. 9. 2023, sp. zn. [33 Cdo 2228/2022](#). Proto věc postoupil k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia (dále jen „velký senát“) podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Velký senát pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

Přípustnost dovolání žalobce a)

32. Námitka porušení ústavně zaručených základních práv (práva na soudní ochranu, rovnost účastníků), jakož i tvrzení odepření spravedlnosti mohou být předmětem dovolacího přezkumu za předpokladu, že dovolatel splní obligatorní náležitosti dovolání v intencích § 241a odst. 2 o. s. ř. (srov. stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 45/16](#), uveřejněné pod číslem 460/2017 Sb.). Cituje-li žalobce a) na straně 7 dovolání několik judikатурních závěrů Ústavního soudu, pak ve vztahu k těmto rozhodnutím neuvádí, jakých konkrétních pochybení se měl odvolací soud v nyní souzené věci dopustit právě s ohledem na závěry tam uvedené. Žalobce a) k citovaným judikátům nepřipojil žádnou dovolací argumentaci, která by měla svědčit o nesprávnosti konkrétního právního posouzení věci odvolacím soudem, a není tedy zřejmé, pro jaké konkrétní právní otázky, jež by byly rozhodné pro posouzení věci odvolacím soudem, má být v této souvislosti dovolání přípustné. Potud dovolací soud shledal dovolání žalobce a) vadným.

33. Nejvyšší soud zdůraznil již v usnesení ze dne 18. 7. 2013, sen. zn. [29 NSČR 53/2013](#), že dovolání není přípustné podle § 237 o. s. ř., jestliže dovolatel jako důvod jeho přípustnosti predestinuje dovolacímu soudu k řešení otázku hmotného nebo procesního práva, na niž rozhodnutí odvolacího soudu nezávisí.

34. První otázka přípustnost dovolání nezakládá, neboť odvolací soud procesní otázku výkladu § 118a o. s. ř. neřešil a ani neměl důvod řešit (na jejím řešení napadené rozhodnutí odvolacího soudu nezáviselo). Odvolací soud (stejně jako soud prvního stupně) na základě toho, že žalobce a) učinil v průběhu řízení nesporným tvrzení žalovaného o uzavření ústní smlouvy o zápůjčce bez sjednání data splatností a úroků, vyšel ze zjištění, že mezi žalobcem a) a žalovaným byla uzavřena taková ústně sjednaná smlouva o zápůjčce. Jestliže tedy rozhodoval na základě objasněného skutkového stavu (nikoliv na základě neunesení důkazního břemene) neměl důvod posuzovat poučovací povinnost účastníků podle § 118a o. s. ř., která přichází v úvahu jen tehdy, jestliže účastníky uvedená tvrzení a navržené (případně i nenavržené, ale provedené) důkazy nepostačují k tomu, aby byl objasněn skutkový stav věci (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2003, sp. zn. [21 Cdo 121/2003](#), či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2006, sp. zn. [22 Cdo 2335/2005](#)).

35. Napadené rozhodnutí nezáviselo ani na řešení otázky páté, která se týká právního posouzení napadeného rozhodnutí, jež odvolací soud výslovně označil jako *obiter dictum* s tím, že tato část odůvodnění nemá žádný vliv na výsledek řízení.

36. Přípustnost dovolání však zakládá otázka šestá, neboť podle velkého senátu má být její řešení odlišné od řešení přijatého v dosavadní rozhodovací praxi dovolacího soudu. Přípustnost dovolání žalobkyně b)

37. Ve vztahu k námitce porušení práva na spravedlivý proces žalobkyně b) řádně nevymezila, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání v intencích § 237 až 238a o. s. ř. Ostatně žalobkyně v dovolání ve vztahu k této námitce ani blíže neuvádí, jakým konkrétním postupem měl odvolací soud porušit její právo na spravedlivý proces. V tomto ohledu trpí i její dovolání vadou.

38. Na řešení osmé otázky (fakticky totožné s otázkou pátou) a deváté otázky napadené rozhodnutí nezáviselo (jejich posouzení nebylo pro napadené rozhodnutí určující). Odvolací soud potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně o zamítnutí žaloby ve vztahu k žalobkyni b) z důvodu nedostatku její aktivní věcné legitimace. Závěr o promlčení práva žalobkyně namítnout relativní neplatnost smlouvy o zápůjčce pak výslovně označil jen jako *obiter dictum*. Při závěru o nedostatku aktivní věcné legitimace žalobkyně též neposuzoval (a neměl důvod posuzovat) ani otázku promlčení práva žalobkyně b) na vrácení plnění vyplývajícího z právního jednání (smlouvy o zápůjčce), jehož neplatnosti se žalobkyně b) dovolávala.

39. Nejvyšší soud však shledal dovolání žalobkyně b) přípustným pro řešení otázky sedmé, zda je manžel, jenž se podle § 714 odst. 2 o. z. dovolává relativní neplatnosti smlouvy o zápůjčce uzavřené mezi druhým manželem jako zapůjčitelem a třetí osobou jako vydlužitelem, aktivně věcně legitimován k uplatnění nároku na vydání bezdůvodného obohacení, které spočívá v plnění poskytnutém třetí osobě druhým manželem na základě této neplatné smlouvy. Na jejím řešení napadené rozhodnutí záviselo, neboť odvolací soud [ačkoliv věcně neposuzoval důvodnost námitky neplatnosti smlouvy o zápůjčce vznesené žalobkyní b)

s odkazem na § 714 odst. 2 o. z.] shledal na straně žalobkyně b) nedostatek její aktivní věcné legitimace i ve vztahu k případnému nároku na vydání bezdůvodného obohacení z neplatné smlouvy o zápůjčce, jejímž účastníkem žalobkyně b) nebyla. Z toho, jak žalobkyně b) v dovolání vymezila předpoklad přípustnosti ve vztahu k této otázce, je patrné, že se předem seznámila s judikaturou dovolacího soudu (srov. bod 33 shora citovaného stanoviska pléna Ústavního soudu sp. zn. [Pl. ÚS-st. 45/16](#)), a z dovolání je též zřejmé, proč formulovala současně více předpokladů jeho přípustnosti ve vztahu k ní. V rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 3017/2019](#), na který odkazovala žalobkyně b) v dovolání, daná otázka řešena nebyla. Velký senát však shledává, že je namísto při řešení této otázky modifikovat (posoudit jinak) obecné závěry týkající se aktivní věcné legitimace pro uplatnění práva na vydání bezdůvodného obohacení vzniklého plněním dle neplatné smlouvy přijaté v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 4. 6. 2019, sp. zn. [28 Cdo 694/2019](#), uveřejněném pod číslem 22/2020 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 22/2020“), a v dalších rozhodnutích na něj navazujících (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2023, sp. zn. [29 Cdo 3609/2022](#), uveřejněný pod číslem 92/2024 Sb. rozh. obč., nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 9. 2019, sp. zn. [28 Cdo 2505/2019](#)).

IV. Důvodnost dovolání

K otázce šesté

40. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující zákonná ustanovení:

§ 609 věta první o. z.

Nebylo-li právo vykonáno v promlčecí lhůtě, promlčí se a dlužník není povinen plnit.

§ 611 o. z.

Promlčují se všechna majetková práva s výjimkou případů stanovených zákonem. Jiná práva se promlčují, pokud to zákon stanoví.

§ 619 o. z.

(1) Jedná-li se o právo vymahatelné u orgánu veřejné moci, počne promlčecí lhůta běžet ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé.

(2) Právo může být uplatněno poprvé, pokud se oprávněná osoba dozvěděla o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty, anebo kdy se o nich dozvědět měla a mohla.

§ 629 o. z.

(1) Promlčecí lhůta trvá tři roky.

(2) Majetkové právo se promlčí nejpozději uplynutím deseti let ode dne, kdy dospělo, ledaže zákon zvlášť stanoví jinou promlčecí lhůtu.

§ 1958 odst. 2 o. z.

Neujednávají-li strany, kdy má dlužník splnit dluh, může věřitel požadovat plnění ihned a dlužník je poté povinen splnit bez zbytečného odkladu.

§ 1969 o. z.

Po dlužníkovi, který je v prodlení, může věřitel vymáhat splnění dluhu, anebo může od smlouvy odstoupit za podmínek ujednaných ve smlouvě nebo stanovených zákonem.

§ 2390 o. z.

Přenechá-li zapůjčitel vydlužiteli zastupitelnou věc tak, aby ji užil podle libosti a po čase vrátil věc stejného druhu, vznikne smlouva o zápůjčce.

§ 2393 o. z.

(1) Neurčí-li smlouva, kdy má být zápůjčka vrácena, je splatnost závislá na vypovězení smlouvy. Není-li o vypovědi ujednáno nic jiného, je výpovědní doba šest týdnů.

(2) Nejsou-li ujednány úroky, může vydlužitel zápůjčku splatit i bez výpovědi.

41. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 28. 11. 2019, sp. zn. [33 Cdo 3037/2019](#), přijal závěr, že nebyla-li dohodnuta splatnost dluhu (vrácení zápůjčky), může zapůjčitel vypovědět smlouvu o zápůjčce již den následující po vzniku takového právního poměru s výpovědní dobou šesti týdnů a tím vyvolat splatnost zápůjčky (uplynutím výpovědní doby se právo zapůjčitele na vrácení zápůjčky stane nárokem s účinky *actio nata*). Podle tam vysloveného závěru je tedy pro počátek běhu obecné promlčecí lhůty rozhodný den, který následuje po okamžiku, kdy nejdříve lze přivodit *actio nata* (den, ve kterém by nejdříve uplynula výpovědní doba), nikoliv den, kdy (skutečně) nastala splatnost dluhu v důsledku výpovědi. Přijetí opačného názoru by znamenalo nepřípustné posunutí počátku běhu promlčecí lhůty (ve zřejmém rozporu s účelem institutu promlčení) prakticky na neomezenou dobu v situaci, kdy právo podat výpověď smlouvy o zápůjčce sjednané bez dohody o okamžiku splatnosti se nepromlčuje.

42. Nejvyšší soud ve zmíněném rozhodnutí při výkladu § 619 odst. 1 o. z. konstatoval, že obecně platí, že právo může být uplatněno poprvé, jakmile vznikne možnost podat na jeho základě žalobu, jinými slovy řečeno, jakmile nastane okamžik, kdy je *actio nata*; tento okamžik nastává zásadně splatností dluhu, tj. dnem, kdy měl dlužník povinnost poprvé splnit dluh. Tento okamžik je pak dnem počátku běhu promlčecí lhůty podle § 619 odst. 1 o. z. I pro poměry promlčení práva na vrácení zápůjčky (§ 2390 a násl. o. z.) se však přihlásil k názoru vyjádřenému v dřívější rozhodovací praxi dovolacího soudu (též) ve vztahu k promlčení práva na vrácení půjčky (§ 387 a 388 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 1991, resp. § 657 téhož zákona ve znění účinném od 1. 1. 1992 do 31. 12. 2013 – dále jen „obč. zák.“), podle něž, může-li věřitel vyvolat splatnost dluhu, může – objektivně posuzováno – své právo i vykonat (podat žalobu k soudu). První objektivní možnost výkonu práva je tak dána okamžikem, kdy věřitel mohl dlužníka nejdříve o splnění požádat (srov.

například rozsudek bývalého Nejvyššího soudu ČSR ze dne 30. 11. 1981, sp. zn. [3 Cz 99/81](#), uveřejněný pod č. 28/1984 Sb. rozh. obč – dále jen „R 28/1984“, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2002, sp. zn. [33 Odo 665/2002](#)).

43. Z posledně citovaného názoru vyšel Nejvyšší soud též v rozsudku svého velkého senátu ze dne 31. 5. 2023, sp. zn. [31 Cdo 3125/2022](#), při řešení otázky určení počátku běhu promlčecí lhůty podle § 619 o. z. obecně v situaci, kdy si strany ve smyslu § 1958 odst. 2 o. z. neujednaly, kdy má dlužník splnit dluh, a kdy věřitel může určit dobu splnění dluhu tím, že požádá o jeho zaplacení „ihned“ poté, co mu vznikne právo požadovat úhradu dohodnuté ceny plnění, a dlužník je povinen splnit dluh ve lhůtě „bez zbytečného odkladu“ počítané od této žádosti, jejímž marným uplynutím se dluh stává splatným. V tomto rozhodnutí konstatoval, že uvedený výklad respektuje princip právní jistoty a zohledňuje rovněž obecný právní princip „*vigilantibus iura scripta sunt*“ (bdělým náleží práva), jenž věřitele vybízí, aby činil právní jednání, jejichž prostřednictvím může (pouze on sám) vyvolat dospělost (splatnost) peněžitého dluhu, tak, aby se jeho právo nepromlčelo v subjektivní lhůtě k tomu určené. Opačný závěr, totiž ten, že právo uskutečnit právní jednání, včetně práva věřitele vyzvat dlužníka k plnění dluhu (§ 1958 odst. 2 o. z.), se nepromlčuje, by v situaci, kdy dlužník nebude moci splnit dluh dříve ani vyvolat (nebo prostřednictvím žaloby soudem určit) splatnost peněžitého dluhu, způsoboval v obchodní praxi řadu obtíží, přičemž ani tato koncepce by se nakonec neobešla (v případě dlouhodobé nečinnosti věřitele při realizaci práva vyzvat dlužníka k plnění dluhu) bez právního institutu, který se rovněž pojí s plynutím času a který lze zjednodušeně nazvat „ztrátou prosaditelnosti práva“.

č. 10

44. Uvedené závěry velkého senátu o počátku běhu promlčecí lhůty ještě před skutečnou splatností dluhu vycházející ze závěrů dřívější judikaturní praxe týkající se situace, v níž je (nyní ve smyslu § 1958 odst. 2 o. z.) splatnost dluhu ponechána výlučně na vůli věřitele, se však z dále popsaných důvodů nemohou prosadit v poměrech smlouvy o zápůjčce (lhostejno zda úročné či bezúročné) sjednané na dobu neurčitou, tj. smlouvy o zápůjčce, při jejímž poskytnutí nebylo mezi zapůjčitelem a vydlužitelem určeno, kdy má být vrácena (srov. § 2393 odst. 1 větu první o. z.).

45. V první řadě nelze přehlédnout, že v právní úpravě smlouvy o půjčce obsažené v § 657 a 658 obč. zák. scházela podrobnější pravidla upravující nárok na vrácení půjčky, a proto judikatura i pro případ nároku na vrácení půjčky vycházela (v situaci, kdy nebyla dohodnuta doba, v níž má být půjčka vrácena) z obecné úpravy plnění na výzvu věřitele (§ 563 obč. zák.). Pro úplnost lze též dodat, že předchozí právní úprava obsažená v § 387 odst. 2 a § 388 odst. 2 téhož zákona ve znění účinném do 31. 12. 1991 povinnost vrácení půjčky stanovila „na požádání“ věřitele a současně bylo aplikováno ustanovení § 78 téhož zákona obsahově téměř totožné s pozdějším § 563 obč. zák. (srov. výše citované [R 28/1984](#)). Oproti tomu je však v § 2393 o. z. pro případ, že není smlouvou určeno, kdy má být zápůjčka vrácena, obsažena samostatná úprava vrácení zápůjčky založená na možnosti výpovědi smlouvy [srov. též zvláštní část důvodové zprávy k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, (konsolidované znění), k § 2390 až 2394], která neodpovídá pravidlu obsaženému v § 1958 odst. 2 o. z. (ani dřívějšímu pravidlu obsaženému v § 563 obč. zák.).

46. Zápůjčka se vedle výprosy, výpůjčky, nájmu a pachtu řadí k dlouhodobým závazkům, jejichž pojmovým znakem je dočasnost. Tento závěr podporuje též systematika zákona, neboť

zápůjčka je zařazena do 2. dílu Hlavy II. části čtvrté o přenechání věci k užití jinému. Ačkoliv podstata povinnosti poskytovatele charakteristického plnění je v jednotlivých zákonných smluvních typech tohoto dílu odlišná, všem je společná dlouhodobá (a dočasná) povaha závazku. Přenechání předmětu zápůjčky do vlastnictví vydlužiteli je přitom odůvodněno hospodářským smyslem zápůjčky, neboť jde o věc určenou k užitkování. Je zásadně na smluvních stranách, na jak dlouhou dobu smí podle smlouvy o zápůjčce vydlužitel předmět zápůjčky takto užít a zda její přesná délka bude určena již při uzavření smlouvy (doba určitá), nebo naopak bude záviset až na budoucí vůli alespoň jedné ze stran závazek ukončit (doba neurčitá). Totéž platí v poměrech výprosy, výpůjčky, nájmu nebo pachtu. Po dobu trvání existence těchto dlouhodobých závazků nemůže ten, kdo přenechal věc k užití, požadovat její vrácení, neboť podle smlouvy je příjemce oprávněn ji užívat a ten, kdo věc přenechal, je povinen její užití strpět. Tomu, kdo věc přenechal, nelze po dobu trvání dlouhodobého závazku vytýkat, že závazek nevypověděl a nepožadoval vrácení věci (v případě zápůjčky vrácení věci stejného druhu). Dlouhodobý závazek (přenechání věci a strpění jejího užití, případně užitkování) totiž stále trvá tak, jak předvídala vůle stran při jeho zřízení. Z této dočasné povahy závazku a z funkce, kterou výpověď obecně plní (tj. vyvázat se prostřednictvím tohoto jednostranného právního jednání z dlouhodobého závazku), současně plyne, že právo vypovědět zápůjčku dle libosti bez konkrétního důvodu kteroukoliv ze smluvních stran (zapůjčitelem i vydlužitelem), které je zakotveno v § 2393 odst. 1 o. z., nemůže být omezeno lhůtou, ve které má být vykonáno. Charakter dočasnosti by se totiž vytratil. Právo zapůjčitele i právo vydlužitele vypovědět podle libosti smlouvu o zápůjčce uzavřenou na dobu neurčitou tedy ze své povahy nemůže podléhat promlčení. V tomto ohledu je tedy správný závěr rozsudku sp. zn. [33 Cdo 3037/2019](#), že právo vypovědět smlouvu o zápůjčce sjednanou bez dohody o okamžiku splatnosti se nepromlčuje.

47. Závěr o počátku běhu promlčecí lhůty práva zapůjčitele na vrácení zápůjčky, jenž Nejvyšší soud přijal v rozsudku sp. zn. [33 Cdo 3037/2019](#), je neslučitelný též s primátem autonomie vůle stran. Zapůjčitele, jenž vydlužiteli přenechal věc na dobu neurčitou, nutí k tomu, aby zápůjčku nejpozději do tří let (resp. v době ještě kratší o výpovědní dobu) vypověděl, hodlá-li úspěšně získat zpět pořadem práva věc stejného druhu, jakou byla zapůjčená zastupitelná věc (srov. § 1969 o. z., který váže právo vymáhat splnění dluhu na prodlení dlužníka). Neakceptuje, že vůlí stran bylo ponechat otevřený rozhodný okamžik, v němž bude vydlužitel povinen vrátit zápůjčku, tedy že uzavřením dlouhodobého závazku na dobu neurčitou strany ponechaly konec smluvního vztahu na výpovědi – tj. na jejich svobodné vůli, která bude nezřídka určována hospodářským vývojem jejich konkrétních poměrů. Uvedený závěr nerespektuje, že trvající zápůjčka pro zapůjčitele i vydlužitele může přinášet hospodářský či jiný prospěch. Například může mít zapůjčitel právo na úrok (v případě jeho sjednání) závisící na délce zápujční doby a vydlužitel může mít po delší dobu k dispozici finanční prostředky, které by jinak neměl. I v případě bezúročné zápůjčky přitom nelze vyloučit existenci zájmu zapůjčitele i vydlužitele (ať již osobního, obchodního či jiného) na tom, aby zápůjčka trvala delší předem nespécifikovanou dobu.

48. Velký senát se ztotožňuje též s názorem prezentovaným v odborné literatuře, podle kterého závěr o počátku běhu promlčecí lhůty práva zapůjčitele na vrácení zápůjčky uvedený v rozsudku sp. zn. [33 Cdo 3037/2019](#) nemůže obstát vedle závěru o nepromlčitelnosti práva vypovědět zápůjčku. Pro zachování účelu výpovědi je nezbytné nejen to, aby právo výpovědi bylo nepromlčitelné, ale též to, aby se případná práva na plnění související s výpovědí počala

promlčovat až okamžikem, kdy lze na základě skutečně výpovědi právo na plnění uplatnit u orgánu veřejné moci (viz HADAMČÍK, Lukáš. K nepromlčitelnosti práva vypovědět závazek ve světle rozsudku Nejvyššího soudu. Právní rozhledy, 2020, č. 17, s. 590-594, sub IV). Při použití závěrů vyjádřených v rozsudku sp. zn. [33 Cdo 3037/2019](#) by sice právo vypovědět zápůjčku formálně nebylo oslabeno promlčením, avšak v případě počátku promlčecí lhůty práva na vrácení zápůjčky stanoveném v závislosti na uplynutí výpovědní doby počítané již od vzniku smlouvy o zápůjčce (resp. od následujícího dne po vzniku smlouvy) bez ohledu na dobu, kdy skutečně k výpovědi došlo, by strana vypovídající zápůjčku po takto vymezeném čase počítaném od vzniku smlouvy již fakticky nemohla dosáhnout toho, k čemu výpovědi směřovala, a důsledek by byl stejný jako v případě promlčitelnosti práva zápůjčku vypovědět.

49. Samu skutečnost, že zapůjčitel může zápůjčku (u které není smluvně určena doba vrácení) kdykoliv vypovědět, čímž (po uplynutí výpovědní doby) v souladu s § 2393 odst. 1 o. z. přivodí splatnost práva na vrácení zápůjčky (na vrácení věci stejného druhu), nelze zcela ztotožňovat se situací, kdy nastává splatnost dluhu na výzvu věřitele podle § 1958 odst. 2 o. z. Obě práva jsou svým obsahem kvalitativně odlišná. Pouhá výzva k zesplatnění dluhu totiž oproti výpovědi zápůjčky nemá za následek též zánik obligačního poměru, resp. práva dlužníka odvozeného z obligační smlouvy. Výpovědi se ukončuje dlouhodobý (dočasný) závazek a až v důsledku výpovědi zaniká právní pozice vydlužitele umožňující mu dle libosti užít zastupitelnou věc a zaniká i povinnost zapůjčitele takové užití strpět a je nahrazena povinností vydlužitele věc stejného druhu, jakou byla přenechaná věc, zapůjčiteli vrátit po uplynutí výpovědní doby a oprávněním zapůjčitele vrácení takové věci vymáhat. Další zásadní odlišnost tkví v tom, že právo vypovědět zápůjčku a tím přivodit splatnost práva zapůjčitele na její vrácení svědčí dle zákona nejen zapůjčiteli, ale též vydlužiteli (byť vydlužitel může bezúročnou zápůjčku vrátit i bez výpovědi – srov. § 2393 odst. 2 o. z.), tedy oběma smluvním stranám. Nejde proto o situaci totožnou s tou, která je upravena v § 1958 odst. 2 o. z., v níž může pouze sám věřitel vyvolat splatnost dluhu a dlužník tuto možnost nemá (jak bylo uvedeno v rozsudku velkého senátu sp. zn. [31 Cdo 3125/2022](#)). Vydlužitel není vystaven nejistotě a tomu, že by zapůjčitel mohl donekonečna oddalovat okamžik splatnosti práva na vrácení zápůjčky a tím i okamžik počátku běhu promlčecí lhůty, může-li takový okamžik též sám přivodit vlastním právním jednáním.

50. Závěr o počátku běhu promlčecí lhůty práva zapůjčitele na vrácení zápůjčky, aniž skutečně došlo k jejímu vypovězení, se též míjí se smyslem promlčení. Podle ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu je účelem promlčení jednak stimulovat subjekty k včasnému vykonání subjektivních občanských práv (pohledávek), aby věřitelé příliš neodkládali vynucení svého subjektivního občanského práva (*vigilantibus iura scripta sunt*), jednak čelit tomu, aby dlužníci nebyli ohledně svých povinností vystaveni po časově neurčitou dobu donucujícímu zákroku (tzv. vynutitelnosti) ze strany soudů. Tím institut promlčení v souladu s požadavkem právní jistoty brání existenci dlouhotrvajících občanských subjektivních práv a jim odpovídajících povinností, které jsou – zejména pokud jde o jejich dokazování po uplynutí delší doby – vždy spjaty s určitou sporností (srov. například rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. [33 Cdo 3258/2008](#), ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. [25 Cdo 3515/2015](#), uveřejněný pod číslem 84/2017 Sb. rozh. obč., a ze dne 22. 7. 2021, sp. zn. [23 Cdo 3752/2019](#), uveřejněný pod číslem 69/2022 Sb. rozh. obč., nebo též nálezy Ústavního soudu ze dne 19. 9. 1996, sp. zn. [III. ÚS 104/96](#)). Do doby, než dojde k vypovězení zápůjčky, je závazek realizován přesně tak, jak si strany na počátku ujednaly a jak odpovídá jejich zájmům. Po uvedenou dobu tedy nelze

uvažovat o tom, že by zapůjčitel pouze odkládal vynucení subjektivního práva. Jak zapůjčitel, tak vydlužitel přitom mají v rukou nástroje, jimiž mohou takový dlouhodobý závazek ukončit (srov. § 2393 odst. 1 a odst. 2 o. z.). Smyslem promlčení přitom zjevně nemá být stimulování k ukončování dlouhodobých smluvních vztahů, odpovídá-li jejich trvání společné vůli stran.

51. Z výše uvedeného vyplývá, že pro určení počátku běhu subjektivní promlčecí lhůty práva na vrácení zápůjčky, u které smlouvou nebyla určena doba jejího vrácení, nelze považovat za rozhodné, kdy mohl zapůjčitel (či vydlužitel) poprvé vypovědět smlouvu, ale rozhodným je až okamžik, kdy k takové výpovědi skutečně došlo a kdy na základě uplynutí výpovědní doby mohl zapůjčitel své právo na vrácení zápůjčky s úspěchem vykonat (podat žalobu k soudu). Okolnostmi rozhodnými pro počátek běhu promlčecí lhůty ve smyslu § 619 odst. 2 o. z. jsou v takovém případě okolnosti, z nichž se zapůjčitel dozvěděl (nebo dozvědět měl a mohl), že uplynula výpovědní doba na základě výpovědi, a nastala tak splatnost zápůjčky (§ 2393 odst. 1 o. z.). Zpravidla budou zapůjčiteli takové okolnosti známy (mohou a mají být známy) současně s uplynutím výpovědní doby.

52. Velký senát proto uzavírá, že neurčí-li smlouva, kdy má být zápůjčka vrácena, začíná běžet tříletá subjektivní promlčecí lhůta (§ 619 odst. 1 a 2 a § 629 odst. 1 o. z.) k uplatnění práva zapůjčitele na vrácení zápůjčky ode dne, kdy se zapůjčitel dozvěděl (nebo dozvědět měl a mohl), že na základě výpovědi došlo k uplynutí výpovědní doby a právo na vrácení zápůjčky se stalo splatným.

53. K dovolací argumentaci žalobce a) lze pro úplnost dodat, že právo na vrácení zápůjčky není právem, jež musí být uplatněno nejprve u příslušné osoby ve smyslu § 628 o. z., tj. právem, u kterého zákon vyžaduje, aby k jeho vzniku, zachování či výkonu došlo nejdříve tím, že je mimosoudně uplatněno u zákonem určené osoby v zákonem určené lhůtě. Pro taková práva platí, že nenastane-li jeho včasné uplatnění u určené osoby, zákon s tím spojuje nepřipustnost uplatnění práva u soudu, resp. nepřipustnost přiznání práva soudem vůči tomu, proti němuž je právo uplatňováno (k jeho námitce), tj. neuplatněním je právo eliminováno nebo modifikováno (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2021, sp. zn. [22 Cdo 3169/2020](#), nebo v literatuře TÉGL, P. a WIENHOLD, D. In MELZER, F., TÉGL, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III, § 419-654. Praha: Leges, 2014, s. 979-980, marg. č. 1). Právo na vrácení zápůjčky tyto charakteristiky nesplňuje.

54. V nyní projednávané věci odvolací soud (ve shodě se soudem prvního stupně) vyšel z judikurního závěru, který byl tímto rozhodnutím velkého senátu překonán. Dovolání žalobce a) je proto důvodné, neboť ve světle právního názoru přijatého velkým senátem spočívá napadené rozhodnutí odvolacího soudu na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.). Nezačala-li promlčecí lhůta práva žalobce a) na vrácení zápůjčky běžet před její výpovědí, nemohlo být právo žalobce na vrácení zápůjčky promlčeno, neboť ze skutkových zjištění soudů obou stupňů (jimiž je dovolací soud vázán) vyplývá, že k výpovědi zápůjčky nedošlo před podáním žaloby.

55. Vzhledem závěru, k němuž velký senát dospěl při řešení otázky šesté, již bylo nadbytečné zabývat se otázkou čtvrtou (nemravností námitky promlčení vznesené žalovaným), jež implicity předpokládá, že žalovanému svědčila námitka promlčení práva na vrácení zápůjčky (že k promlčení tohoto práva došlo).

K otázce sedmé

56. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující zákonná ustanovení:

§ 713 o. z.

(...)

(2) Povinnosti a práva spojená se společným jměním nebo jeho součástmi náleží oběma manželům společně a nerozdílně.

(3) Z právních jednání týkajících se společného jmění nebo jeho součástí jsou manželé zavázáni a oprávněni společně a nerozdílně.

§ 714 o. z.

(1) V záležitostech týkajících se společného jmění a jeho součástí, které nelze považovat za běžné, právně jednají manželé společně, nebo jedná jeden manžel se souhlasem druhého. (...)

(2) Jedná-li právně manžel bez souhlasu druhého manžela v případě, kdy souhlasu bylo zapotřebí, může se druhý manžel dovolat neplatnosti takového jednání.

§ 1877 o. z.

Je-li dlužník zavázán plnit několika věřitelům oprávněným vůči němu společně a nerozdílně, může kterýkoli z nich žádat celé plnění. Dlužník splní v celém rozsahu tomu, kdo o plnění požádal první.

§ 2991 o. z.

(1) Kdo se na úkor jiného bez spravedlivého důvodu obohatí, musí ochuzenému vydat, oč se obohatil.

(2) Bezdůvodně se obohatí zvláště ten, kdo získá majetkový prospěch plněním bez právního důvodu, plněním z právního důvodu, který odpadl, protiprávním užitím cizí hodnoty nebo tím, že za něho bylo plněno, co měl po právu plnit sám.

§ 2993 o. z.

Plnila-li strana, aniž tu byl platný závazek, má právo na vrácení toho, co plnila. Plnily-li obě strany, může každá ze stran požadovat, aby jí druhá strana vydala, co získala; právo druhé strany namítnout vzájemné plnění tím není dotčeno. To platí i v případě, byl-li závazek zrušen.

57. Judikatura Nejvyššího soudu je ustálena v závěru, že úprava obsažená v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, spočívá na koncepci relativní neplatnosti jednání v neběžných záležitostech týkajících se součástí SJM a možnosti samostatného jednání

každého z manželů v záležitostech běžné správy. Absence souhlasu druhého manžela s převodem vlastnického práva k věci tvořící součást SJM zakládá proto relativní neplatnost takového právního jednání tím, že pokud se druhý z manželů neplatnosti proti všem účastníkům příslušného právního jednání nedovolá, jde o právní jednání platné (srov. rozsudek ze dne 30. 10. 2018, sp. zn. [22 Cdo 3457/2018](#), uveřejněný pod číslem 96/2019 Sb. rozh. obč., nebo rozsudek ze dne 27. 1. 2023, sp. zn. [22 Cdo 2586/2022](#)). Nejvyšší soud též v druhém z citovaných rozhodnutí vysvětlil, že oba manželé nemusí být nutně účastníky smlouvy, kterou se převádí věc patřící do jejich společného jmění. Vlastnické právo na nabyvatele přejde i v případě, že smlouvu ohledně převodu věci, která je součástí SJM, uzavře jen jeden z manželů, evidovaný v katastru nemovitostí jako její výlučný vlastník. Hmotné právo pak dává opomenutému manželovi možnost uplatnit proti takové smlouvě za určitých podmínek námitku relativní neplatnosti, a chrání tak jeho právo podílet se na utváření smluvní vůle.

č. 10

58. V rozsudku ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. [31 Odo 677/2005](#), uveřejněném pod číslem 24/2008 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 24/2008“), přijal velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu v poměrech právní úpravy zákona č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů, závěr, že splnění závazku náležejícího do SJM, sjednaného jen jedním z manželů, nemůže věřitel v nalézacím řízení vymoci po druhém z těchto manželů. S přihlédnutím k teleologickému výkladu dovodil, že lze opodstatněně usuzovat, že úpravou obsaženou v § 145 odst. 3 obč. zák. nezamýšlel zákonodárce prolomit princip autonomie vůle smluvních stran v procesu vzniku závazků ze smluv a vnútit jim jako zákonný důsledek vzniku smlouvy prostřednictvím institutu společného jmění manželů jako další smluvní stranu i manžela smluvní strany. Z těchto závěrů pak Nejvyšší soud vycházel též v řadě dalších svých rozhodnutí (srov. například usnesení ze dne 26. 1. 2012, sp. zn. [23 Cdo 218/2010](#), uveřejněné pod číslem 63/2012 Sb. rozh. obč., rozsudek ze dne 31. 8. 2015, sen. zn. [29 ICdo 32/2013](#), uveřejněný pod číslem 60/2016 Sb. rozh. obč., rozsudek ze dne 23. 8. 2016, sp. zn. [23 Cdo 5761/2015](#), uveřejněný pod číslem 3/2018 Sb. rozh. obč., rozsudek ze dne 22. 3. 2017, sp. zn. [5 Tdo 1249/2016](#), uveřejněný pod číslem 40/2017 Sb. rozh. tr., nebo rozsudek ze dne 29. 9. 2022, sp. zn. [29 ICdo 2/2021](#), uveřejněný pod číslem 70/2023 Sb. rozh. obč.).

59. Závěry obsažené v [R 24/2008](#) promítl Nejvyšší soud za účinnosti tehdejší právní úpravy též do poměrů práva na vydání bezdůvodného obohacení. V rozsudku ze dne 1. 7. 2009, sp. zn. [28 Cdo 4450/2008](#), vyslovil závěr, že pouze ten z manželů, který byl účastníkem smlouvy, podle níž si strany poskytly vzájemné plnění, může být i účastníkem závazkového vztahu z bezdůvodného obohacení, k jehož vzniku došlo v důsledku neplatnosti smlouvy (a jehož obsahem jsou vzájemná práva a povinnosti smluvních stran k vrácení plnění poskytnutého na základě smlouvy; § 457 obč. zák.). Manžel, který účastníkem nebyl, k uplatnění práva na vydání bezdůvodného obohacení legitimován není, bez ohledu na to, zda jde o pohledávku patřící do SJM (obdobně srovnej např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2014, sp. zn. [28 Cdo 837/2013](#), a ze dne 14. 11. 2016, sp. zn. [28 Cdo 2100/2016](#)).

60. Podle judikatury Nejvyššího soudu přitom platí i v režimu zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, že aktivní a pasivní věcná legitimace z hlediska práva na vydání bezdůvodného obohacení vzniklého plněním dle neplatné, zdánlivé či zrušené smlouvy svědčí zásadně pouze smluvním stranám (srov. [R 22/2020](#)).

61. Podle velkého senátu Nejvyššího soudu však problematika vrácení plnění ze smlouvy uzavřené jedním z manželů bez souhlasu druhého, který se úspěšně dovolal neplatnosti smlouvy, vyžaduje v režimu zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, jiné posouzení (modifikaci závěrů, k nimž dospěl Nejvyšší soud v [R 22/2020](#)).

62. Především je nutné přihlídnout k tomu, že podle § 713 odst. 2 o. z. mají práva a povinnosti manželů spojená se společným jměním, tedy představující součást SJM, solidární povahu. V takovém případě, jde-li o společnou pohledávku manželů, platí podle § 1877 o. z., že po dlužníkovi může žádat plnění kterýkoliv z manželů.

63. Jestliže se opomenutý manžel dovolá neplatnosti právního jednání druhého manžela, podle kterého již bylo druhé straně plněno, vzniká nárok na vrácení plnění z důvodu bezdůvodného obohacení podle § 2991 a násl. o. z. Zákonný nárok na vydání bezdůvodného obohacení je bezpochyby spojen se společným jměním (k tomu srov. například závěry vyjádřené v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. [22 Cdo 3336/2006](#), podle kterých v případě dovolání se relativní neplatnosti je třetí osoba povinna k navrácení převedené částky do SJM) a k jeho uplatnění je oprávněn podle § 713 odst. 2 a § 1877 o. z. každý z manželů. Lze rovněž dovodit, že „ochuzeným“ ve smyslu § 2991 odst. 1 o. z. jsou oba manželé, kteří mají shodná práva i povinnosti ke společnému jmění.

64. Nejvyšší soud přitom nepřehlíží, že podle § 2993 o. z. má právo na vrácení plnění z neplatného závazku „strana“, která plnila. Není pochyb, že opomenutý manžel, který se úspěšně dovolal neplatnosti jednání, k němuž nedal souhlas, nebyl stranou takového (vícestranného) jednání. Ovšem nelze přehlédnout, že právo žádat vrácení bezdůvodného obohacení, v posuzovaném případě vrácení plnění z relativně neplatné smlouvy, vzniklo právě a jen na základě jednání opomenutého manžela, je spojeno se SJM a podle § 713 odst. 2 a § 1877 o. z. je k jeho nárokování oprávněn každý z manželů. Vzhledem k tomu je nutné pod pojem „strana“ v § 2993 o. z. zahrnout nad rámec doslovného výkladu i opomenutého manžela, který se úspěšně dovolal neplatnosti smlouvy. Opačný výklad by byl v rozporu s výslovným zněním § 713 odst. 2 a § 1877 o. z. a založil by nelogickou konstrukci, která by ve svých důsledcích mohla vést ke zmaření práv a oprávněných zájmů opomenutého manžela. Jestliže by totiž veškerá aktivní legitimace k nárokování bezdůvodného obohacení ležela pouze na manželovi, který při jednání opomenul druhého manžela, potom by opomenutý manžel ani poté, co úspěšně uplatnil námitku relativní neplatnosti, neměl reálnou možnost domoci se svých práv. Tak by tomu bylo například v situaci, kdyby druhý manžel aktivně nenárokoval vrácení bezdůvodného obohacení a pohledávka by byla z tohoto důvodu promlčena.

65. Uvedenému závěru neodporuje ani námitka vzájemnosti vyjádřená v § 2993 větě druhé o. z., podle níž je obohacený (povinný k vydání věci nabyté na základě neplatné či zrušené smlouvy) povinen plnit jen tehdy, je-li druhá strana (ochuzený) připravena sama vydat to, co na základě neplatné (či zrušené) smlouvy od obohaceného nabyla. Jak bylo vysvětleno výše, ochuzeným je v takovém případě i opomenutý manžel a z hlediska výkladu § 2993 o. z. je i jeho nutno považovat za stranu, která má právo na vrácení bezdůvodného obohacení. Potom ale může třetí osoba vznést námitku vzájemnosti i vůči opomenutému manželovi. I ten je totiž oprávněn nakládat s aktivy nabytými do SJM na základě neplatné smlouvy (§ 713 odst. 1 a 2 o. z.).

66. Velký senát proto shrnuje, že uzavřel-li jen jeden manžel bez souhlasu druhého s třetí osobou smlouvu vztahující se k věci týkající se jejich společného jmění a opomenutý manžel v souladu s § 714 odst. 2 o. z. uplatní námitku relativní neplatnosti této smlouvy, je podle § 2993 o. z. aktivně věcně legitimován k uplatnění nároku vůči třetí osobě na vydání bezdůvodného obohacení spočívajícího v plnění podle této neplatné smlouvy každý z manželů, nikoli pouze manžel, který neplatnou smlouvu uzavřel.

67. Dospěl-li odvolací soud v souzené věci k závěru, že žalobkyně b) nebyla v předmětné věci aktivně věcně legitimována i pro případ, kdyby námitku relativní neplatnosti smlouvy o zápůjčce uplatnila důvodně, je jeho právní posouzení nesprávné, a dovolání žalobkyně b) je tudíž důvodné.

Vady řízení

č. 10

68. Vzhledem k přípustnosti dovolání Nejvyšší soud podle § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř. zkoumal, zda nebylo řízení stíženo vadami uvedenými v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., resp. jinými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

69. Prostřednictvím druhé a třetí otázky žalobce a) v dovolání ve skutečnosti namítal existenci vad řízení.

70. Nejvyšší soud se podrobněji nezabýval námitkou žalobce a), že soudy nižších stupňů odmítly provést výslech jeho dcery [navržený k prokázání skutečnosti, že žalovaný ujišťoval opakovaně žalobce o vrácení poskytnuté zápůjčky, což mělo podle žalobce a) svědčit o nemravnosti námitky promlčení] z důvodu nevěrohodnosti. Ve světle shora přijatého závěru, že již samotná námitka promlčení nároku na vrácení zápůjčky žalovanému nespovídá, nemůže jít o vadu, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

71. Nedůvodnou shledal dovolací soud též námitku žalobce a), kterou brojl proti neprovedení výslechu jím navržených svědků (R. E., J. K. a dcery žalobců) a nezajištění listinných důkazů (bankovních dokladů), jimiž hodlal prokázat obsah smlouvy o zápůjčce. Lze totiž souhlasit s názorem odvolacího soudu vysloveným v odstavci 18 napadeného rozhodnutí, že uvedené důkazy, jež měly napomoci objasnit smluvní obsah uzavřené zápůjčky, nebylo třeba provést, neboť žalobce a) [a též žalobkyně b)] v průběhu řízení učinil nesporným, že mezi žalobcem a) a žalovaným bylo dne 3. 8. 2015 ústně dohodnuto, že žalobce a) zapůjčí žalovanému částku 25 941 365 Kč, aniž bylo sjednáno placení úroků či určení data vrácení zápůjčky [srov. podání žalobce a) a žalobkyně b) datovaná dny 7. 12. 2020 a 8. 12. 2020].

72. Vadu řízení neshledal dovolací soud ani v namítaném neprovedení účastnického výslechu žalobců, neboť rozhodné skutečnosti (vyjma nemravnosti námitky promlčení, která však ve světle shora přijatého závěru ztrácí relevanci) se zdařilo objasnit jinými důkazními prostředky. Neprovedení výslechu účastníků lze považovat za vadu řízení jedině tehdy, nelze-li (resp. nezdaří-li se) prokázat tvrzenou skutečnost jinak než právě výsledkem účastníků (§ 131 odst. 1 o. s. ř.).

Shrnutí

73. Jelikož rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci a podmínky pro jeho změnu dány nejsou, Nejvyšší soud bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí rovněž pro rozhodnutí soudu prvního stupně. Nejvyšší soud proto podle § 243e odst. 2 věty druhé o. s. ř. zrušil též rozsudek soudu prvního stupně a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

74. Právní názor Nejvyššího soudu je pro soudy nižších stupňů závazný (§ 243g odst. 1 část věty první za středníkem ve spojení s § 226 odst. 1 o. s. ř.).

75. O náhradě nákladů řízení včetně nákladů dovolacího řízení soud rozhodne v novém konečném rozhodnutí o věci (§ 243g odst. 1 věta druhá o. s. ř.).

č. 10

76. Pro úplnost Nejvyšší soud dodává, že v dalším řízení soudy nepřehlédnou, že v řízení došlo ke změně žaloby, o níž je nezbytné rozhodnout postupem podle § 95 o. s. ř. Žalobce a) se totiž původně žalobou domáhal zaplacení žalované částky 25 941 365 Kč se zákonným úrokem z prodlení z této částky od 4. 8. 2015 do zaplacení na základě tvrzení, že tento peněžní obnos byl dne 3. 8. 2015 převeden matkou žalovaného z bankovního účtu žalobce bez jakéhokoliv právního důvodu (i bez pokynu či příkazu žalobce) ve prospěch účtu žalovaného. V podáních datovaných dny 7. 12. 2020 a 8. 12. 2020 však žalobci uvedli, že souhlasí s žalovaným, že mezi žalobcem a) a žalovaným byla dne 3. 8. 2015 ústně sjednána smlouva o zápůjčce bez ujednání úroku a data splatnosti, podle níž k převodu peněz z bankovního účtu došlo, a že následně tuto smlouvu přípisem doručeným žalovanému dne 7. 10. 2020 žalobce a) vypověděl. V návaznosti na to žalobci podáním datovaným dne 9. 12. 2020 soudu navrhli, aby připustil „změnu výroku“ tak, že žalovaný je povinen zaplatit žalobcům (aniž bylo uvedeno, v jakém vzájemném poměru) částku 25 941 365 Kč se zákonným úrokem z prodlení od 1. 12. 2020 do zaplacení. Při jednání před soudem prvního stupně konaném dne 15. 12. 2020 vznesla žalobkyně b) námitku relativní neplatnosti ve vztahu k ústně sjednané smlouvě o zápůjčce s tím, že smlouva se týkala peněžních prostředků patřících do SJM a byla uzavřena bez jejího souhlasu, a následně tvrdila, že žalovaný je povinen uvedenou částku vrátit, neboť ji obdržel na základě neplatné smlouvy. Podání žalobců, kterým navrhovali změnu žalobního petitu a požadovali úrok z prodlení za jiné (kratší) období, tedy bylo odůvodněno jiným skutkem než tím, který žalobce a) původně vymezil v žalobě a který byl předmětem dosavadního řízení. Oproti žalobě totiž žalobci (nově) tvrdili uzavření ústní smlouvy o zápůjčce a její následnou výpověď žalobcem a) a žalobkyně b) též poté absenci svého souhlasu s uzavřením takové smlouvy, která se podle ní týkala peněžních prostředků patřících do SJM.

č. 11

Je-li smlouva o spotřebitelském úvěru neplatná proto, že poskytovatel poskytl spotřebiteli úvěr v rozporu s ustanovením § 86 odst. 1 věty druhé zákona č. 257/2016 Sb. ve znění pozdějších předpisů, nemá poskytovatel úvěru nárok na sjednané úroky a poplatky; nárok na zákonné úroky z prodlení dle § 1970 o. z. mu vzniká teprve v okamžiku prodlení dlužníka s vrácením zbývajících částí jistiny spotřebitelského úvěru, tedy v době dle § 87 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

Výzva věřitele k vrácení zbývajících nesplacených částí jistiny z neplatné smlouvy o spotřebitelském úvěru prodlení dlužníka sama o sobě nezakládá.

č. 11

Úroky z prodlení, Spotřebitel, Smlouva o úvěru

§ 86 zákona č. 257/2016 Sb., § 87 zákona č. 257/2016 Sb., § 1970 o. z.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2022, sp. zn. [33 Cdo 3675/2021](#), ECLI:CZ:NS:2022:33.CDO.3675.2021.1

Nejvyšší soud k dovolání žalované zrušil rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 11. 6. 2021, sp. zn. 35 Co 81/2020, v dovolání napadených výrocích I a III a v závislých výrocích o nákladech řízení a věc v tomto rozsahu vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Liberci (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 26. 11. 2019, č. j. 23 C 276/2018-123, uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni 28 038,- Kč s úroky z prodlení ve výši 9 % ročně z částky 28 038,- Kč od 31. 10. 2018 do zaplacení, to vše ve splátkách po 450,- Kč měsíčně splatných vždy do každého 25. dne v měsíci počínaje měsícem následujícím po měsíci, kdy rozsudek nabude právní moci, do zaplacení, pod ztrátou výhody splátek (výrok I.); pokud žalobkyně požaduje více, než je přiznáno ve výroku I., žalobu v tomto rozsahu zamítl (výrok II.) a rozhodl o nákladech řízení (výrok III.); výrokem IV. zastavil řízení v části, jíž se žalobkyně domáhala zaplacení „více než pohledávky ve výši 40 555,- Kč“ se specifikovanými úroky z prodlení a „více než pohledávky 3 426,61,- Kč, úroku ve výši 35 % p.a. z částky 34 746,40,- Kč od 21. 8. 2018 do zaplacení, maximálně však do doby, kdy celkový úrok za dobu od 21. 8. 2018 dosáhne částky 134 668,- Kč,“ a výrokem V. zastavil řízení „co do částky jistiny ve výši 127,- Kč s úroky z prodlení ve výši 9 % ročně od 12. 11. 2019 do zaplacení“.

2. Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci (dále jen „odvolací soud“) rozsudkem ze dne 11. 6. 2021, č. j. 35 Co 81/2020-203, potvrdil část výroku I. rozsudku soudu prvního stupně týkající se úroků z prodlení v rozsahu, jímž byla žalované uložena povinnost zaplatit žalobkyni úroky z prodlení ve výši 9 % ročně

z částky 28 038,- Kč za období od 12. 11. 2018 do 8. 12. 2019,
z částky 27 911,- Kč za období od 9. 12. 2019 do 8. 1. 2020,
z částky 27 784,- Kč za období od 9. 1. 2020 do 9. 2. 2020,
z částky 27 657,- Kč za období od 10. 2. 2020 do 8. 3. 2020,
z částky 27 530,- Kč za období od 9. 3. 2020 do 8. 4. 2020,
z částky 27 403,- Kč za období od 9. 4. 2020 do 10. 5. 2020,
z částky 27 276,- Kč za období od 11. 5. 2020 do 8. 6. 2020,
z částky 27 149,- Kč za období od 9. 6. 2020 do 8. 7. 2020,
z částky 27 022,- Kč za období od 9. 7. 2020 do 9. 8. 2020,
z částky 26 895,- Kč za období od 10. 8. 2020 do 8. 9. 2020,
z částky 26 768,- Kč za období od 9. 9. 2020 do 8. 10. 2020,
z částky 26 641,- Kč za období od 9. 10. 2020 do 8. 11. 2020,
z částky 26 514,- Kč za období od 9. 11. 2020 do 8. 12. 2020,
z částky 26 387,- Kč za období od 9. 12. 2020 do 10. 1. 2021,
z částky 26 260,- Kč za období od 11. 1. 2021 do 8. 2. 2021,
z částky 26 133,- Kč za období od 9. 2. 2021 do 8. 3. 2021 a

z částky 26 006,- Kč za období od 9. 3. 2021 do zaplacení (výrok I.); zamítl žalobu na zaplacení úroků z prodlení z částky 28 038,- Kč v rozsahu vyšším než přiznaném ve výroku I. (výrok II.); část výroku I. rozsudku soudu prvního stupně o lhůtě k plnění změnil tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni přisouzenou dlužnou jistinu s úroky z prodlení specifikovanými ve výroku I. tohoto rozsudku ve splátkách po 1 169,- Kč měsíčně splatných vždy do každého 25. dne v měsíci počínaje měsícem následujícím po měsíci, kdy rozsudek nabyl právní moci, do zaplacení pod ztrátou výhody splátek (výrok III.); část výroku II. rozsudku soudu prvního stupně, jíž byla zamítnuta žaloba ohledně 127,- Kč zaplacených žalovanou 9. 12. 2019, zrušil a v tomto rozsahu řízení zastavil (výrok IV.); potvrdil výrok rozsudku soudu prvního stupně v části, jíž byla zamítnuta žaloba na zaplacení 6 327,40 Kč s úroky z prodlení ve výši 9 % ročně od 12. 11. 2018 do zaplacení a úroky ve výši 20 % ročně z částky 34 746,40 Kč od 21. 8. 2018 do 10. 10. 2019, z částky 34 619,40 Kč od 11. 10. 2019 do 11. 11. 2019, z částky 34 492,40 Kč od 12. 11. 2019 do 9. 12. 2019 a z částky 34 365,40 Kč od 10. 12. 2019 do zaplacení, maximálně však do doby, kdy úroky dosáhnou částky

134 668,- Kč (výrok V.); výroky VI. a VII. rozhodl o nákladech řízení účastníků před soudem prvního stupně a o nákladech odvolacího řízení.

3. Soudy obou stupňů vyšly ze zjištění, že účastnice uzavřely na základě návrhu z 21. 3. 2018 úvěrovou smlouvu č. 9102118235 (dále „úvěrová smlouva“), na jejímž základě čerpala žalovaná úvěr ve výši 35 000,- Kč. Úrok byl sjednán ve výši 108,84 % ročně a žalovaná jej měla zaplatit ve 48 měsíčních splátkách po 2 338,- Kč počínaje dubnem 2018. Žalovaná se zpozdila již s třetí měsíční splátkou, čímž došlo podle smluvních ujednání k zesplatnění celého úvěru, tj. jistiny včetně dosud nesplacených úroků. Žalovaná měla po přičtení smluveného úroku na půjčenou jistinu vrátit 112 224,- Kč. V řízení dále vyšlo najevo, že v době sjednávání úvěru měla žalovaná již další půjčky u Equa Bank ve výši 1 600 000,- Kč, u společnosti Home Credit ve výši 50 000,- Kč a 7 dalších půjček u nebankovních institucí v celkové výši přibližně 38 000,- Kč. Její měsíční příjem přitom činil necelých 12 000,- Kč a ve společné domácnosti žila s nezletilým synem. Žalobkyně v průběhu řízení upravovala žalobní nárok v závislosti na tom, jak žalovaná postupně úvěr splácela.

4. Na základě zjištěného skutkového stavu soudy obou stupňů posoudily úvěrovou smlouvu jako neplatnou. Soud prvního stupně tak učinil pro nepřiměřené obohacení věřitele, když shledal nepřijatelným rozpor mezi výší poskytnutého úvěru a výší smluvního úroku; tuto označil jako nepřiměřenou cenu poskytnutého úvěru a úvěrovou smlouvu posoudil jako neplatnou podle § 8 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, v rozhodném znění (dále jen „o. z.“). Žalobkyni přiznal právo na vydání bezdůvodného obohacení v podobě nesplacené úvěrové jistiny a úroků z prodlení plynoucích od 31. 10. 2018 jakožto data korespondujícího s výzvou žalobkyně k plnění po zesplatnění úvěru pro neplnění žalované. Nepřisvědčil žalované, že žalobkyně posoudila její úvěruschopnost nedostatečně. Žalovaná totiž vědomě zatajila existenci svých dalších půjček, což nemůže jít k tíži žalobkyně. Oproti tomu odvolací soud shledal úvěrovou smlouvu neplatnou podle § 86 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, v rozhodném znění (dále jen „zákon o spotřebitelském úvěru“). Zdůraznil, že porušení povinnosti dlužníka uvést svou skutečnou finanční situaci, resp. informovat věřitele o svých dluzech (§ 84 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru), nezprošťuje poskytovatele úvěru povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele v rozsahu vymezeném § 86 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru, tj. na základě informací z veřejně přístupných databází, případně z vyžádaných doložených výplatních pásek nebo výpisů z účtu. Žalobkyně v tomto směru příliš spoléhala na pravdivost údajů, které jí sdělila žalovaná, a neověřila si, jaké má žalovaná při příjmu 11 400,- Kč měsíčně výdaje a jaký má na bankovním účtu celkový obrát. Z výpisů z účtu přitom bylo možné zjistit, že žalovaná je zatížena řadou nebankovních úvěrů. Úroky z prodlení odvolací soud žalobkyni přiznal podle § 1970 ve spojení s § 1958 odst. 2 o. z. s tím, že v případě bezdůvodného obohacení není okamžik plnění ujednán, a tedy závisí na výzvě k plnění. Zohlednil přitom, že žalobkyně požadovala smluvní úrok až od 12. 11. 2018.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti výrokům I. a III. rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, na jehož přípustnost usuzuje z toho, že napadené rozhodnutí závisí na otázkách výkladu a aplikace § 87 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru, resp. vztahu tohoto ustanovení k obecným ustanovením (§ 2993 ve spojení s § 2991 odst. 2 a § 1970 ve spojení s § 1958 odst. 2 o. z.),

kteřé dosud nebyly v rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešeny. Odvolacímu soudu vytýká nesprávné závěry o okamžiku prodlení a o vzniku nároku na úroky z prodlení. Má za to, že jsou v rozporu s § 87 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru, z něhož vyplývá, že dlužník je při neplatnosti úvěrové smlouvy z důvodu nedostatečného zjištění jeho úvěruschopnosti povinen vrátit poskytnutou jistinu spotřebitelského úvěru ve lhůtě přiměřené jeho možnostem, případně ve lhůtě určené soudem (§ 87 odst. 3 zákona o spotřebitelském úvěru). Prosazuje, že § 87 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru je ustanovením speciálním vůči obecným ustanovením, v nichž se řeší vypořádání nároku z neplatné smlouvy (tj. bezdůvodné obohacení); určuje novou splatnost zbývajících jistiny spotřebitelského úvěru, a do okamžiku vrácení jistiny „v době přiměřené jeho možnostem“ se tak dlužník nemůže dostat do prodlení a věřiteli tak nemůže vzniknout nárok na zákonné úroky z prodlení. Svou argumentaci žalovaná podpořila rozhodnutími finančního arbitra, v nichž je řešen vznik nároku na úroky z prodlení v souvislosti s § 87 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru v obdobných věcech. Je přesvědčena, že spor o splatnost zbývajících částí jistiny podle neplatné úvěrové smlouvy nelze řešit určením splatnosti podle výzvy učiněné věřitelem v době, kdy považoval úvěrovou smlouvu za platnou a uplatnil nárok na zaplacení nesplacené části úvěru (včetně všech úroků a poplatků) v okamžiku ztráty výhody splátek (tj. podle ujednání domněle platné smlouvy). Soudy musí v takovém případě určit novou lhůtu splatnosti (či splátkový kalendář) v souladu s § 87 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru. Určení takové lhůty nemůže zasahovat do minulosti (působit retroaktivně); řečeno jinak určená lhůta musí nastat v budoucnosti, tedy po nabytí právní moci rozsudku soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu. Ze shora uvedených důvodů navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu v napadených částech zrušil a věc mu v tomto rozsahu vrátil k dalšímu řízení.

6. Žalobkyně ve vyjádření k dovolání navrhl, aby bylo odmítnuto. Nadále je přesvědčena, že posoudila úvěruschopnost žalované řádně.

III.

Přípustnost dovolání

7. V dovolacím řízení bylo postupováno podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb.; dále jen „o. s. ř.“).

8. Podle § 237 o. s. ř. platí, že není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

9. Podle 241a odst. 1 věty první o. s. ř. lze dovolání podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

10. Nesprávným právním posouzením věci je omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav. O mylnou aplikaci se jedná, jestliže soud použil jiný právní předpis, než který měl správně použít, nebo aplikoval sice správný právní předpis, ale nesprávně jej vyložil, popř. jestliže ze skutkových zjištění vyvodil nesprávné právní závěry. Právní posouzení je

rovněž nesprávné, není-li úplné, tj. učinil-li soud právní závěr, aniž při jeho utváření zohlednil všechny relevantní skutečnosti.

11. Prostřednictvím tohoto důvodu zpochybnila žalovaná právní závěr odvolacího soudu, že žalobkyni vznikl k okamžiku její výzvy k úhradě zbývajících částí jistiny poskytnutého spotřebitelského úvěru nárok na vrácení této jistiny a zákonných úroků z prodlení (k okamžiku, kdy žalovaná na výzvu neplnila, avšak při zohlednění, že žalobkyně požadovala úroky z prodlení až od 12. 11. 2018). Protože tato právní otázka dosud nebyla v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu vyřešena, je dovolání přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

č. 11

12. Podle § 86 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru poskytovatel před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru nebo změnou závazku z takové smlouvy spočívající ve významném navýšení celkové výše spotřebitelského úvěru posoudí úvěruschopnost spotřebitele na základě nezbytných, spolehlivých, dostatečných a přiměřených informací získaných od spotřebitele, a pokud je to nezbytné, z databáze umožňující posouzení úvěruschopnosti spotřebitele nebo i z jiných zdrojů. Poskytovatel poskytne spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud z výsledku posouzení úvěruschopnosti spotřebitele vyplývá, že nejsou důvodné pochybnosti o schopnosti spotřebitele spotřebitelský úvěr splácet.

13. Podle § 87 zákona o spotřebitelském úvěru poskytne-li poskytovatel spotřebiteli spotřebitelský úvěr v rozporu s § 86 odst. 1 větou druhou, je smlouva neplatná. Spotřebitel může uplatnit námitku neplatnosti v tříleté promlčecí lhůtě běžící ode dne uzavření smlouvy. Spotřebitel je povinen vrátit poskytnutou jistinu spotřebitelského úvěru v době přiměřené jeho možnostem (odst. 1). Je-li spor o to, jaká je doba odpovídající možnostem spotřebitele podle odstavce 1, určí tuto dobu na návrh některé ze smluvních stran soud podle možností spotřebitele a v zájmu spravedlivého uspořádání práv a povinností smluvních stran s přihlédnutím k příjmu spotřebitele a jeho celkovým sociálním a majetkovým poměrům (odst. 2). Změní-li se možnosti spotřebitele, může soud na návrh některé ze smluvních stran sjednanou dobu nebo dobu určenou rozhodnutím změnit (odst. 3).

14. Při výkladu konkrétního ustanovení zákona lze k závěru o jeho smyslu a obsahu dospět pouze kombinací gramatického, logického, systematického, teleologického a případně historického a komparativního výkladu.

15. Již z textu (tj. gramatického výkladu) samotného ustanovení § 87 odst. 1 a 2 zákona o spotřebitelském úvěru vyplývá, že toto ustanovení upravuje dobu (okamžik) vrácení poskytnuté a dosud nesplacené jistiny spotřebitelského úvěru, tj. splatnost plnění vyplývajících z neplatné úvěrové smlouvy, resp. ze smlouvy neplatné právě podle § 87 odst. 1 věty první. Vzhledem k tomu, že plnění z neplatné smlouvy bývá obecně vypořádáváno podle obecných zásad bezdůvodného obohacení (v uvedeném případě by se při absenci § 87 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru nabízelo ustanovení § 2993 věta první ve spojení s § 2991 odst. 2 o. z.), představuje toto ustanovení speciální úpravu vypořádání plnění z neplatné smlouvy (systematický výklad).

16. Samotný zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, byl do českého právního řádu přijat jako implementace aktuálních směrnic Evropského společenství požadujících zvýšenou ochranu spotřebitele v prostředí spotřebitelských úvěrů, jejichž poskytovatelé často požadují po spotřebiteli nepřiměřené úroky a podmínky splatnosti takovýchto úvěrů. Konkrétním účelem § 87 zákona o spotřebitelském úvěru je (krom ochrany spotřebitele) postih poskytovatele spotřebitelského úvěru, který nedostatečně posoudil úvěruschopnost žadatele (při upřednostnění svého ekonomického zájmu poskytnout úvěr) a zapříčinil tak neplatnost úvěrové smlouvy, soukromoprávní sankcí, jejímž faktickým důsledkem je ztráta zisku v podobě smluvních úroků a dalších poplatků za poskytnutí spotřebitelského úvěru. Projevem ochrany spotřebitele je pak zvláštní úprava vypořádání poskytnutých plnění z neplatné smlouvy. Důvodová zpráva k ustanovení § 87 zákona o spotřebitelském úvěru uvádí, že s ohledem na fakt, že z neplatnosti smlouvy vyplývá povinnost stran vzájemně si bez zbytečného odkladu vrátit poskytnutá plnění na základě ustanovení o bezdůvodném obohacení, z čehož pro spotřebitele mohou vyplývat problémy související s nutností urychleně si opatřit již utracené peníze ze spotřebitelského úvěru, stanoví se na jeho ochranu, že poskytnutou jistinu není povinen vrátit ihned, avšak v době odpovídající jeho možnostem. Spotřebitel je povinen vrátit celou poskytnutou jistinu, avšak v takových splátkách, v jakých je schopen splácet. Text „v době přiměřené jeho možnostem“ míří na rozložení vrácení poskytnuté jistiny spotřebitelského úvěru v čase. Pokud spotřebitel vrací poskytnutou jistinu podle svých možností, nemůže se dostat do prodlení, což je hlavním cílem ochrany (teleologický výklad). V obecné rovině z uvedeného vyplývá, že dokud se spotřebitel nedostane do prodlení s vrácením poskytnuté jistiny, nemůže poskytovateli úvěru vzniknout nárok na zákonné úroky z prodlení podle § 1970 o. z. (logický výklad). Komentářová literatura uvedené rozvádí v tom směru, že důsledkem porušení povinnosti poskytovatele úvěru posoudit úvěruschopnost žadatele (a tedy soukromoprávní sankcí) je neplatnost smlouvy o spotřebitelském úvěru a to, že spotřebitel vrací jistinu úvěru podle svých možností. Pokud je spor o vrácení jistiny, rozhodne o jejím splácení soud. Často tedy dojde k tomu, že splátky jistiny budou zcela minimální, a nelze a priori vyloučit ani to, že soud uzná, že v možnostech spotřebitele není v daném okamžiku vracet jistinu vůbec. V případě, že se následně změní možnosti spotřebitele, může soud na návrh změnit dobu, během které má spotřebitel jistinu vrátit, ať již byla určena rozhodnutím, nebo dohodou stran (srov. Slanina, J., Jemelka, L., Vetešník, P., Wachtlová, L., Flídr, J. Zákon o spotřebitelském úvěru. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 436-440).

17. Obecně shrnuto, ustanovení § 87 zákona o spotřebitelském úvěru lze označit za speciální k obecné úpravě vydání bezdůvodného obohacení a upravuje soukromoprávní sankci poskytovatelů „lichvářských“ úvěrů spočívající v tom, že poskytovatel úvěru má nárok toliko na nesplacenou jistinu úvěru bez dalších smluvených úroků a poplatků, nadto v nové době splatnosti (buď mezi účastníky dohodnuté anebo soudem určené), která neodvisí od výzvy věřitele k plnění, nýbrž od možností dlužníka (spotřebitele); nárok na zákonné úroky z prodlení podle § 1970 o. z. mu vzniká teprve v okamžiku prodlení dlužníka s vrácením zbývajících částí jistiny spotřebitelského úvěru v době podle § 87 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru. Účelem takové úpravy je ochrana spotřebitele před lichvářskými praktikami některých poskytovatelů spotřebitelských úvěrů.

18. Je zřejmé, že odvolací soud se shora uvedeného výkladu nedržel a při vypořádání nároků ze zaniklé smlouvy o spotřebitelském úvěru postupoval podle obecných ustanovení

o vypořádání bezdůvodného obohacení ze zaniklé (neplatné) smlouvy, od čehož se odvíjel jeho (nesprávný) závěr o okamžiku vzniku nároku žalobkyně na zákonné úroky z prodlení podle § 1970 o. z.

19. Protože závěry odvolacího soudu, že žalobkyni vznikl nárok na vrácení dosud nesplacené části jistiny z neplatné smlouvy o úvěru podle obecných zásad vypořádání bezdůvodného obohacení ze zaniklé smlouvy a že jí v souvislosti s prodlením žalované s vrácením bezdůvodného obohacení vznikl nárok na úhradu zákonných úroků z prodlení, jsou v rozporu se shora přijatým výkladem vypořádání nesplacené části jistiny podle § 87 odst. 1 a 2 zákona o spotřebitelském úvěru, je dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu nejen přípustné, ale i důvodné; Nejvyšší soud proto rozsudek odvolacího soudu zrušil v dovoláním napadených výrocích I. a III. a rovněž v závislých výrocích o nákladech řízení VI. a VII. (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc vrátil v tomto rozsahu odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 o. s. ř.).

č. 11

20. V novém rozhodnutí ve věci bude odvolací soud reflektovat zjevný spor účastníků o určení okamžiku splatnosti zbývajících částí jistiny a tuto určí podle § 87 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru, kdy s ohledem na to, že splatnost zbývajících částí jistiny na základě dohody stran (možností žalované podle § 87 odst. 1) ani na základě rozhodnutí soudu ještě nenastala, zatím nemohl vzniknout nárok žalobkyně na zákonné úroky z prodlení.

21. Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný (§ 243g odst. 1, věta první, § 226 odst. 1 o. s. ř.).